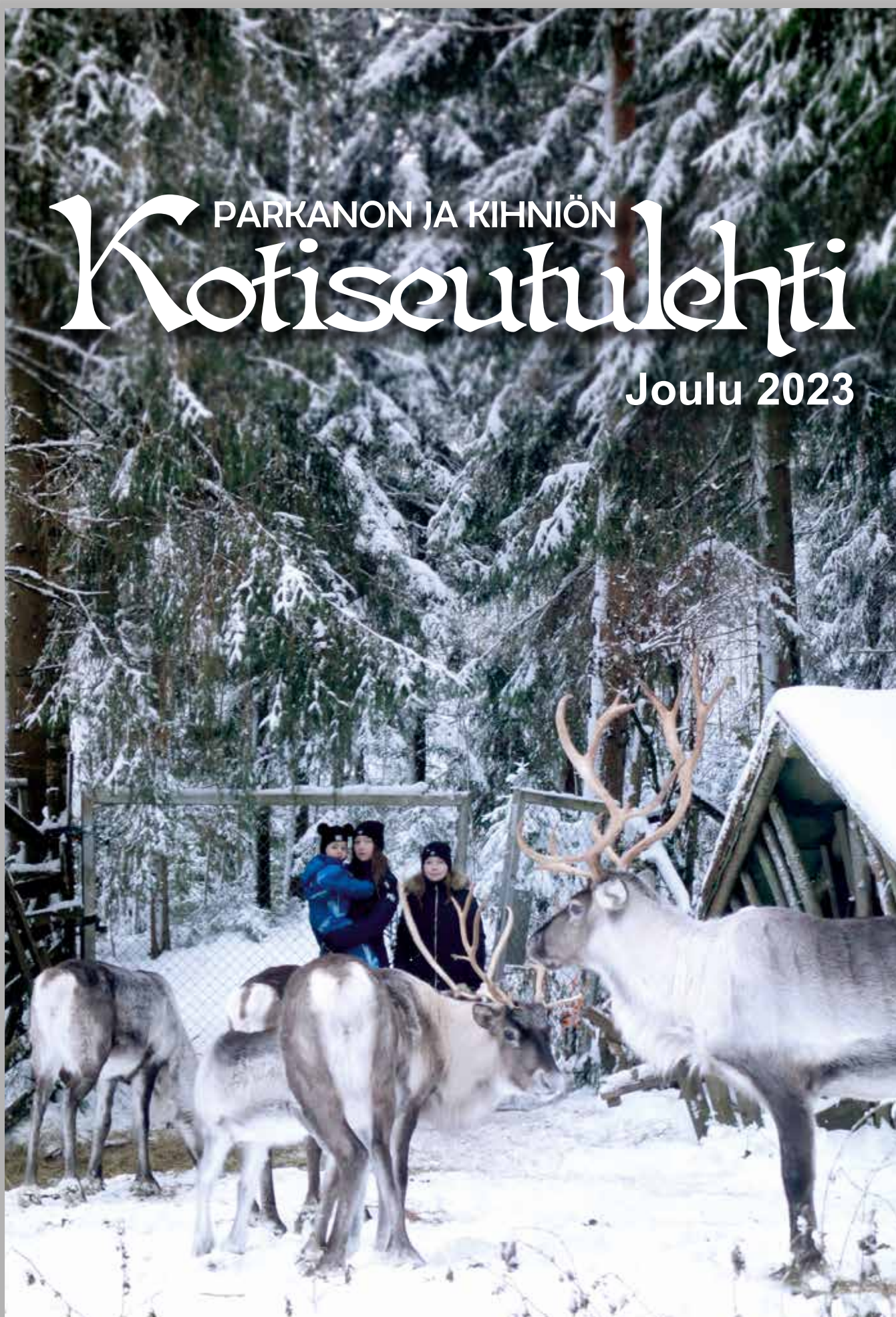

PARKANON JA KIHNIÖN Kotiseutulehti

Joulu 2023

PARKANON JA KIHNIÖN Kotiseutulehti

Joulu 2023 • Numero 52

**Julkaisija: Parkano-Seura ry
ja Kihniö-Seura ry**

Painos 900 kpl

**Taitto: Niina Kivioja, Ylä-Satakunta
Paino: Grano Oy**

Lehtitoimikunta:
Maarit Lehto-Alatalo
Sirpa Korttesluoma
Marita Koskinen
Leena Marjolahti
Helena Murorinne
Leena Pihlajamaa

**Kannen kuva: Aleks, Nella ja Neea
Havunen Erkki Raivaluoman poro-
tarhalla Parkanon Alaskylässä.
Kuva Aulis Alatalo**

Muut kuvat: Kirjoittajien ja haastateltavien kotialbumit, Maarit Lehto-Alatalo, Niina Kivioja, Ylä-Satakunta-lehden ja Aamulehden arkistot

Sisältö

Parkano-Seuran tervehdys.....	3
Parkanon kaupungin tervehdys.....	4
Kihniön kunnan tervehdys.....	5
Parkanon seurakunnan tervehdys	6
Kihniön vapaaseurakunnan tervehdys.....	7
Parkanon ekaluokkalaisten joulupiirustuksia	8
Leena Perälä o.s. Laakkonen 1935–2023.....	10
Helvi Mäkitalo o.s. Kujala 1930–2023	11
Porot saapuivat Parkanoon neljännesvuosisata sitten.....	12
Mauri Heliölä 1939–2023.....	14
Sisko Lahdentausta o.s. Lehtonen 1929–2023.....	15
Kuokkamaatulista se alkoi – Kihniön suurpalo 90 vuotta sitten.....	16
Ekaluokan syksy 1975	18
Sipulista asiaa	21
Panssarivaunun tykinampuja.....	22
Tarinaa kuusipuusta	26
Parkanon ekaluokkalaisten joulumietteitä	27
Runo Minä, minä!.....	27
Runo Minun kyläni	28
”Oskarinkokosena alakoulun penkillä”	29
Kun pikkupojat pääsivät ensi kertaa Olympiastadionille.....	30
Jouluristikko	31
Ensimmäinen yhteinen joulu.....	32
Hautajaismuistoja 1950-luvulta	34
Kihniöläisiä hautajaistapoja 1940–1960-luvuilla	36
Hautajaiset vuonna 1973 Kihniöllä	36
Runo Lasienkeli!	37
Lapsuusmuistoja Suo Oy:n työntekijöistä.....	38
Runo Näky.....	40
Koiramatkailua priiureissun merkeissä	41
Serkkutapaaminen Kivelässä	42
Jouluristikon ratkaisu.....	44

Parkano-Seuran tervehdys

Siunataan se, mitä meillä on

Kuluneena vuotena olemme saaneet suruviestin kahdesta aktiivisesta kotiseututyössä toimijasta. Leena Perälä ja Helvi Mäkitalo ovat siirtyneet ajasta iäisyyteen.

Olemme erittäin kiitollisia heidän vuosia kestäneestä osallistumisestaan Parkano-Seuran toimintaan. Helvi Mäkitalo oli lisäksi Parkano-Seuran perustajajäsenistöä.

Muistellessani kummankin henkilön osallistumista nousi Leena Perälän järjestämistä monista tapahtumista mieleen vuoden 2013 Parkanon kotiseutukävely, jossa sain olla myös sitä toteuttamassa. Kotiseutukävelyssä tutustuttiin Parkanon keskustan vanhoihin rakennuksiin. Siitä jäi varmasti osallistujille hyvä muisto.

Helvi Mäkitalon monista osallistumisista on jäänyt mieleeni video, jossa valmistetaan pettuleipää. Videolla on paljon muitakin esiintyjä, mutta siinä kohdassa, kun pettuleipäaikina on valmiina, Helvi siunaa taikinan tekemällä siihen ristinmerkin. Samoin siunataan paistettu leipä ennen kuin se syödään.

Suomessahan oli nälänhätä vuosina 1866–68, ja pettuleipää syötiin myös kansalaissodan aikana vuonna 1918.

Tällaisten kovien koettelemusten aikana olisi luullut ihmisten katkeeroituneen elämän koettelemuksiin, mutta kaiken keskellä kumpuaakin kiittolisuus. Siunataan se, mitä meillä on.

Nykyään moni on tottunut saamaan kaiken, ja jos kaikkea ei heti saada, ollaan äänekkäästi eri mieltä. Unohdetaan herkästi, että asiat voisivat olla paljon huonomminkin.

Tähän yhtenä syynä on ehkä media, joka välittää paljon huonoja uutisia. Voisimme olla kiitollisia siihen, mitä meillä on. Suomessa asiat ovat kuitenkin aika hyvin ja saamme vapaasti arvostella nykyoloja.

Toisin on sotaa käyvissä maissa, joissa toisen ihmisen tappaminen koetaan oikeaksi ratkaisuksi.

Maaillalla tilanteet vaihtuvat kiihtyvään tahtiin, ja ihmiskunta pelkää, mitä tulevaisuus tuo tullessaan.

Kaiken epävarmuuden ja onnettomuuksien keskellä on kuitenkin pieniäkin onnen sirpaleita, joista kumpuaa kiitos tästäkin päivästä.

Rauhallista joulua 2023 ja siunausta vuodelle 2024!

Kauko Karhuluoma
puheenjohtaja
Parkano-Seura ry

Parkanon kaupungin tervehdys

Jouluperinteitä ja sivistystä tulee pitää yllä

Lapsuuden jouluina oli aina lunta ja pakkasta. Oulun korkeuksilla tämä oli ihan tosiasia, ei pelkästään ajan kullastama muisto. Tarkastin kuitenkin asian. Ilmatieteen laitoksen tietojen mukaan Oulussa vietettiin lumetonta joulua, kun olin 12-vuotias. Tästä minulla ei ole kyllä mitään muistikuvaa, vaikka voisi kuvitella, että tuo harvinainen poikkeus olisi jäänyt alakoululaisen mieleen. Joulut vietettiin aina samalla tavalla. Aamulla katsottiin tv:stä joulupukin kuumaa linjaa, sitten käytiin saunassa, syötiin puuro, käytiin haudoilla ja illalla mentiin mummo- laan jouluaterialle. Pukki tuli yleensä vasta Samu Sirkan joulutervehdyksen jälkeen.

Se oli omasta mielestäni aivan liian myöhään. Jännitys tiivistyi aaton kuluessa, ja joulupöydässä ei oikein malttanut syödäkään, kun välillä piti käydä ikkunasta kurkistamassa, joko pukkia näkyy. Kummisetäni huusi samaan aikaan keittiöstä, että oli nähnyt ikkunasta tontun. Riensin paikalle, mutta tonttu oli ehtinyt liivahtaa metsään. Vain jäljet oli jääneet hangelle näkyviin. Ne muuten muistuttivat yllättävän paljon jäniksien jälkiä.

Vanhempien kanssa menneitä jouluja muistellesa he ovat kertoneet, ettei se joulu ihan samalla kaavalla joka kerta mennyt. Omaan mieleen ne lämpimimmät kohokohdat ovat kuitenkin niin voimakkaasti jääneet, että ne ovat sulautuneet mielessä kynttilöiden valon, jouluruokien tuoksun, perheen yhdessäolon ja lahjapapereiden rapinan kultaiseksi muistoksi. Näitä tunnelmia olen omien lasten kanssa vietetyissä jouluissa pyrkinyt välittämään eteenpäin.

Joulua vietetäänkin yleensä hyvin perinteisin tavoin. Osa tavoista on saattanut kulkea suvussa jo hyvinkin pitkän aikaa. Suomalaiset tuntuvat arvostavan perinteisiä joulunviettotapoja korkealle. Perinteet ovatkin todella tärkeitä. Viime jouluna, ja nyt tulevan lähestyessä, olemme saaneet kuulla myös erilaisista jouluperinteistä. Ukrainan sodan vuoksi Suomeen on saapunut suuri määrä sotaa pakenevia ihmisiä. Ukrainalaisia lapsia on ollut Parkanossakin varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen parissa jo jonkin aikaa, ja he ovat tutustuneet suomalaisiin jouluperinteisiin

sekä kertoneet omista perinteistään meille. He viettävät tätäkin joulua samaan aikaan huolissaan kotimaan tapahtumista, mutta myös kiitollisena turvasta ja vakaista oloista.

Parkanon kaupungin sivistystoimi tarjoaa palveluja kaikille kunnassa asuville ja vieraileville. Oli vierailu sitten lyhyt kesälomalaisen pysähdys, tai turvattomista oloista paenneen pidempi viipyminen. Sivistyksen tuottamaa arvoa on vaikeaa, jos ei mahdotonta, mitata rahassa. Taloudellisen pääoman lisäksi on olemassa myös kulttuurista ja sosiaalista pääomaa. Sivistyspalvelut tarjoavat kaupunkilaisille mahdollisuuden kartuttaa

näitä jälkimmäisenä mainittuja pääoman lajeja koko elämänsä ajan. Varhaiskasvatuksessa lapset saavat huolellista ja turvallista hoivaa. Esi- ja peruskoulussa lapset ja nuoret oppivat elämän perustaitoja ja tietoja. Toisella asteella ymmärrys syvenee ja nuoret saavat eväät jatko-opintoihin tai ammatteihin. Palvelu ei pääty kuitenkaan tähän. Koko ajan voi käydä kirjastossa, harrastaa liikuntaa eri muodoissa, kokea taidetta tai viettää vapaa-aikaansa esimerkiksi musiikkia tai kieliä opiskellen.

Maa- ja yhteiskunnan muuttuessa nopeasti sivistyksen merkitys on ilmeinen. Sivistystä ei ole enää pitkään aikaan nähty pelkästään oppineisuutena tai osaamisena, vaan siihen liittyy myös vastuunkantoa ja ymmärrystä. Sivistys elää ajassa, eikä se ole pelkästään yksilön ominaisuus. Se on yhteiskunnallinen voima, johon kuuluu sellaisia määritelmiä kuten vastuu, ihmiseksi kasvaminen, järki, vapaus sekä osallisuus ja avarakatseisuus. Kuten jouluperinteitä, myös sivistystä täytyy pitää yllä ja siirtää tuleville sukupolville.

Haluan kiittää kaikkia sivistyspalveluiden työntekijöitä, jotka mahdollistavat nämä laadukkaat palvelut Parkanossa. Kiitos myös kaikille palveluja käyttäville asiakkaillemme, yhteistyökumppaneille ja päättäjille. Toivotan kaikille levollisen rauhallista joulua ja valoisaa uutta vuotta.

Ville Paldanius

Parkanon kaupungin sivistysjohtaja

Kihniön kunnan tervehdys

Kihniöstä löysin sen, mitä etsin vuosia

Pienenä minulla oli kaksi haavetta sen suhteen, missä haluaisin asua isona. Toinen oli Kreikka ja toinen oli maalaistalo. Kreikkahaave unohtui melko nopeasti, mutta haave maalle muutosta on säilynyt. Voisi kuvitella, miksi tuon haaveen toteuttaminen on ollut niin vaikeaa. Vastaus on työt. Viimeiset kolme vuotta olen etsinyt sellaista työtä, joka mahdollistaisi asumisen maalla. Viime helmikuussa viimein tärppäsi, kun sain kuulla saaneeni koulutustani vastaavan työn Kihniöstä.

Aluksi asuin kunnan rivitalossa ja seurailin, milaista elo Kihniössä on. Kesäkuussa löysin nykyisen torppani. Se oli rakkautta ensisilmäyksellä. Kesäkuu tuntui pitkältä, kun en malttanut odottaa muuttoa. Heinäkuussa viimein sain avaimet ja siirryin Iivari-koiran kanssa torppani emännäksi numero III. Puolivahingossa heinäkuun lopussa meille muutti myös Dora-koira. Torppani on paikka, jota voin kutsua kodiksi ensimmäistä kertaa sen jälkeen, kun muutin pois kotoa.

Mutta miksi Kihniö?

En muista edes kuulleen Kihniöstä ennen kuin hain työtäni. Nopealla googlettelulla totesin Kihniön olevan juuri täydellinen paikka minulle. Muistan, että nettisivuilla luki ”Haluatko eroon ruuhkista ja stressaavasta elämästä?”. Jackpot. Tätä juuri halusin, mutta halusin myös lähelle luontoa ja pienelle paikkakunnalle.

Verenpaineeni nousee edelleen, kun muistelen vanhaa työmatkaa Kehä III:n ruuhkissa. Ne muutamat kerrat, kun olen vierailut pääkaupunkiseudulla, olen halunnut nopeasti takaisin. Elämä suuressa kaupungissa tosiaan tuntuu stressaavalta ja ihmiset ovat huonotuulisen oloisia. Kaikilla on kiire, joka puolella välkkyä erilaisia valoja, ja melu porautuu koko kehoon. Vaikka täälläkin työni on ajoittain hektistä, kokonaisvaltainen hyvinvointini on lisääntynyt merkittävästi.

Olin viime kesänä yhden yön hotellissa Helsingissä. Aamupalalle mentäessä käytävällä minua vastaan tuli pariskunta. Tervehdin heitä, mutta he vain katsoivat kummissaan. Tämä huvitti, koska ennen Kihniöön muuttoa en olisi heitä tervehtinyt. Täällä olen näköjään oppinut hyviä käytöstapoja. Samalla mietin, mikä vaikutus sillä on hyvinvoinnin kannalta, että ihmiset tervehtivät toisiaan ja ehkä jopa vähän hymyilevät siinä samalla.

Lapsena asuin kerrostalossa, jossa oli vahva yhteisöllisyys. Kokoonnuimme pihalle grillaamaan, juttelemaan ja viettämään aikaa yhdessä. Lapsuuteni oli hyvä, ja siihen vaikutti vahvasti taloyhtiömme yhteisöllisyys. Oli paljon turvallisia aikuisia ja jokainen koki kuuluvansa porukkaan. Samaa yhteisöllisyyttä olen etsinyt viimeiset 30 vuotta ympäri pääkaupunkiseutua. Harvassa paikassa enää edes tervehditään naapurina.

Kihniöstä yhteisöllisyys ja oikea koti on taas löytynyt.

Haluan toivottaa hyvää ja rauhallista joulua koko Kihniön kunnan puolesta!

Vilja Lankinen

Kihniön kunnan hyvinvointijohtaja

Parkanon seurakunnan tervehdys

Joulun lapsi tuo toivon

Oman rauhani minä annan teille, en sellaista, jonka maailma antaa. Olkaa rohkeat, älkää vaipuko epätoivoon. (Joh. 14:27.)

Tätä kirjoittaessani marraskuinen sunnuntai kääntyy illaksi. Ulkona on pimeää. Katselen ikkunan heijastuksen kautta pianon päällä lepattavia kynttilöitä ja mietin tulevaa joulua. Miltä se meidän perheessämme näyttää? Miltä se tuoksuu? Miltä se kuulostaa? Mikä siihen tuo rauhan? Mietin niitä lukuisia koteja, joissa pelätään sodan kauhuja. Mietin lapsia, jotka itkevät. Aikuisia, jotka uupuvat. Vanhuksia, joita ahdistaa. Miltä heidän joulunsa näyttää? Mistä he saavat rauhan?

Uutiset ja internet piirtävät päivittäin silmiemme eteen sotaa, turvattomuutta ja pahuutta. Olemme minuuttiaikataululla tietoisia lähes kaikesta, mitä ympärillämme tapahtuu. Meille ei anneta mahdollisuutta unohtaa tai olla tietämättä. Harva meistä kuitenkaan voi auttaa konkreettisin keinoin. Harva meistä lähtee sotatantereille tai katastrofialueille. Mitä me voimme tehdä?

Meidän tehtävämme on rukoilla. On lakkaamatta rukoiltava rauhaa. On rukoiltava viisautta ja ymmärrystä niille, jotka päättävät. Meidän tehtävämme on omalla paikallamme rakastaa lähimmäistämme. Rakastaa ja siunata myös tuntemattomia, vihollistakin. On ojennettava käsi, ei puristettava sitä nyrkkiin.

Joulun sanoma on lohdullinen ja toivorikas tänäänkin; meille on syntynyt Vapahtaja. Hän on Kristus, Herra. Katson jälleen kynttilän liekkiin. Pimeyden keskellä loistaa valo. Valo voittaa pimeän. Kristus on valo. Hän tuo toivon. Vain hän voi antaa

rauhan, jota maailma vaillinaisuudessaan ei voi tarjota. Joulun lapsi tuo tullessaan toivon, joka kuuluu meistä jokaiselle. Hänessä on toivo myös rauhatonmuuden ja pelon keskelle. Meille jää rukousvastuu. Tänä jouluna rukoilkaamme rauhaa.

Siunattua ja armorikasta Vapahtajan syntymäjuhlaa toivottaen

Taru Myllymäki

kirkkovaltuuston puheenjohtaja
Parkanon seurakunta

Kihniön vapaaseurakunnan tervehdys

Juuri tällaisten hetkien takia joulu on meille annettu!

Nuori vaimo oli lähtenyt lasten kanssa pommituksia pakoon maalle vanhempiensa luo. Joululvalmistelut olivat täydessä käynnissä ja kaikki olisi pian valmiina suurta juhlaa varten. Kuusi oli tuotu tupaan koristeluja varten. Kynttilöitä ikkunalle asetellessaan nuori vaimo huomasi kirkkoherran astelemassa pihatiellä kohti taloa. Naisen käsi pysähtyi liikkeessä ja sydän alkoi takomaan hurjasti. Tuolloin pappien raskaana tehtävänä oli kiertää viemässä taloihin suruviestejä taisteluissa kaatuneista, tiesikö hänen tulonsa nytkin huonoja uutisia.

Kirkkoherran astuttua tupaan nuori vaimo sai kuulla, että hänen miehensä oli kaatunut Kannaksella käydyissä ankarissa taisteluissa kotinsa ja isänmaansa puolesta. Rakas aviomies ja pienten lasten huolehtiva isä ei enää koskaan palaisi kotiin. Vanhempiensa tukeamana nuori vaimo sai juuri ja juuri kerrottua raskaan uutisen lapsilleen. Sen tehtyään hän ryntäsi yläkerran pienen kamarin yksinäisyyteen itkemään hillittömästi.

Nuoren vaimon vanhemmat katsoivat järkyttyneinä ja neuvottomina toisiaan. Siten he sanaakaan sanomatta alkoivat kuin yhteisestä sopimuksesta riisua iloisia ja kirkkaanvärisiä koristeita pois joulukuusesta. Lopuksi he kantoivat kuusen ulos tuvasta. Kun nuori vaimo pitkän ajan kuluttua palasi alakertaan, hän näki kuusen kadonneen tutusta paikastaan sekä tyhjät ikkunalaudat. Hän kääntyi vanhempiensa puoleen ja sanoi: ”Äiti, mitä te olette tehneet?”

”Me ajattelimme isän kanssa, että näin hirveiden uutisten ja suuren surun keskellä joulun viettäminen tavalliseen tapaan olisi jotenkin sopimatonta,” äiti vastasi. ”Voi äiti,” nuori vaimo huudahti. ”Hakekaa joulukuusi ja koristeet takaisin. Juuri tällaisten hetkien takia joulu on meille annettu!”

Ehkä elät itse vastaavanlaista joulunaikaa. Olet menettänyt jonkun tai sydämesi on jostain muusta syystä kovin raskautettu. Vähiten mitä kaipaat on jouluun viittaavat asiat: kipeät, muistoja esiin herättävät joululaulut, joulukuusi, koristeet tai kynttilät. Rohkea kehoitukseni kuuluu: ota joulukuusi, koristeet ja kynttilät esille ja yhdy lauluun. Nämä asiat eivät tuo takaisin menetystä, mutta ne julistavat häntä, Jeesusta, Vapahtajaamme, jonka avulla selviät ja saat jälleen otteen elämästäsi. Jouluiset tavat tai perinteet eivät ole yhtä kuin hän, mutta niiden takana on lupaus hänestä. Mitä ikinä sinun elämässäsi tänään onkaan, mis-

ta: ”Tällaisten hetkien takia on joulu (=Jeesus) meille annettu”. Käänny rohkeudella rukouksin hänen puoleensa.

Eräs laulu sanoo: ”Jouluni on Jeesus, tuo pieni lapsen, ei jäänyt seimehen, vaan kuolemankin voitaen, toi täyden vapauden”. Joulun sanoma on voiton sanoma!

Siunattua joulunaikaa kaikille!

Harri Kankare

Kihniön vapaaseurakunnan pastori

Tarinan lähde: Reijo Telaaranta.
Laulun sanat: Niina Kiviniemi

Parkanon ekaluokkalaisten joulupiiirustuksia

Parkanon ekaluokkalaisten piirsivät jouluaiheisia piirroksia ja laativat niihin kuvaukset. Tässä osa piirroksista. Arvaatko, mikä kuva sopii mihinkin kuvaukseen?

Kauko Rinne

Traktori niinku auraa tolla lumilingolla lunta. Toivoisin, että jouluksi tulis lunta, että mä pääsen itte lumitöihin. Traktorissa pitää olla hyvät valot, koska tuolla on pimee. Lumilingosta tiedän, että se voi mennä tukkoon esimerkiksi jos siellä on liikaa lunta. Itse teen lumitöitä aikuisten lumikolalla ja sitte mä joskus siirrän pulkalla lumia.

Konsta Männistö

Täällä on tontun talo, se on pieni ja siinä on vihree ovi ja valoo tulee ovesta ulos. Tontun pihassa on lumilyhty ja sen päällä ikkuna. Tonttu on nukkumassa. Sillä aikaa kun tonttu nukkuu sataa lunta ja traktorin savupiipusta tulee savua. Traktori auraa ja sen takana on joulukuusi. Aurasaa on koristeena tonttuhatut. Kone on tosi voimakas, koska sen pitää saada aurattua isoja kasoja.

Elian Havunen

Tuolla täytyi tontun korjata joulupukin reki, koska se oli mennyt rikki. Kun se saatiin korjattua, se lähti lentoon. Joulupukki lähti jakamaan pyörällä lahjoja ja lahjat se pisti taskuun. Reki lenteli taivaalla yksinänsä. Rekkakuski näki joulupukin. Lumiaura oli törmännyt puuhun. Ihminen oli nukkumassa talossa. Lumiukko meinasi kaatua joulukuusen päälle, mutta ei sittenkään, kun se oli ehtinyt jäätyä. Siinä oli jouluyön tapahtumat.

Aleksi Santoo

Siinä on tontun kuva. Tonttu kattoo ikkunasta. Tonttu miettii kynttilöitä. Tonttu haluaisi laittaa ne pöydälle ja koristella pöydän ja laittaa niihin tulen. Tonttu saa raapia tulitikkuja vaan joulupukin kanssa, ettei se sytytä itseensä. Vois tulla tulipalo.

Nelli Tapanainen

Ulkona on tonttu. Tonttu yrittää tulla taloon sisälle. Tontulla on oma tonttuovi joulukuusen alla ja toinenkin oma ovi. Tonttu vie sisälle joulupukin lahjan. Talossa on paljon ikkunoita, joissa on kynttilöitä. Joulukuusi on koristeltu. Ulkona loistaa tähdet. Joulu on kiva.

Isabella Alanko

Kuvassa on äiti. Äiti on tehnyt pipareita. Piparit on laitettu pöytään. Kynttilät on sytytetty. Piparit on joulupukille. Joulupukki tulee ovesta. Tonttu kurkistaa ikkunasta. Tonttu kurkkii kuusta. Tonttu näkee kaikkia koristeita. Kuusessa on valoja, palloja ja sydämiä.

Kerttu Sahimäki

Kuvassa on tähtiä. Tähdet on iloisia, koska on joulu. Poro kattoo joulukuusta ja näkee tähden. Poro toivoo kaikille hyvää joulua. Kuvassa on lahjoja. Kaikki tähdet saa lahjan. Tonttu kurkistelee joulukuusen takana. Kohta tonttu jakaa lahjat.

Melina Rintala

Kuvassa on joulukuusi ja joulutonttu ja tontun talo. Ympyrät on ikkunoita. On myös ovi. Tontun talossa on tontun tavaroita. Tontulla on vaatteet ja yläkerrassa yövaatteet. Tontun tärkein tavara on apina-unilelu.

Sandra Majuri

Siinä on pipariukko ja kaksi lumiukkoa. Pipariukko on elävä ja on rakentanut lumiukot. Joulukuusen tähti loistaa kirkkaasti ja kuu nukkuu. Lumiukot on iloisia, koska on joulu. Pipariukko ja lumiukot saavat lahjat ja kuulle on lahja myös.

Ella Leppäaho

Kuvassa on lumiukko ja kissa. Kissalla on tonttuhattu siks kun on joulu. Lintu ja yksisarvinen lentää taivaalla. Ne kertoo kaikille, että on jouluaatto. Sitten kaikki laittaa joulukoristeita ja kissa tekee lumiukon. Tontut kattoo, että kaikilla on lahjat.

Eemeli Lohkovuori

Joulupukki on vienyt lahjat, mutta se unohti viisi lahjaa. Paketissa on traktori ja pallo ja pieni helikopteri ja yhes on tramppi. Viimesessä paketissa on oikea koira. Porot ovat vielä reippaita ja saavat voimaa syömällä. Ne on syöneet heinää. Joulupukilla on parta, mutta en ehtinyt sitä vielä tehdä. Pukki haluaa mennä äkkiä viemään lahjat.

Julius Raitio

Kuvassa on tonttu ja se kattelee tähtiä. Se ajattelee tähdistä, että ne on joulupaketteja. Se luulee, että tähden sisältä löytyy joulupaketti. Tontulla on mielessä lahjat. Se haluaa antaa ne mulle. Siellä sisällä on traktori, peräkärry ja leikkikoiria. Joulupukki on antanut kaks lahjaa tontulle, että se vie ne mun kotiin.

Alma Kiviholma

Kuvassa on lahjoja. Lahjat on kolmelle tytölle. Tuolta paketista saa puhelimen ja tuolta saa lelukoiran ja tuolta saa kirjan ja tuolta saa tyynyn ja tuolta saa ihan oikean koiran. Punainen pyöreä on joulupukin säkki. Tonttu kurkistaa ikkunasta ja taivaalla on kuu. Villasukkiin laitetaan karkkia.

Silja Leppäaho

Kuvassa kissat saa lahjoja. Kaks kissaa sai raketin. Neljä kissaa sai lentokoneen. Ja tontut syö pipareita. Yhdellä tontulla on kynntilä kädessä. Tontut jatkaa matkaa ja kuu on kissakuu joka hymyilee, koska on joulu. Kissa näkee tähdenlennon ja silloin saa toivoa. Kaikki kissat toivoi, että ollaan kaikki kavereita. Tonttu huomasi, että kissa tekee lumiukkoa.

Sofia Silomäki

Kuvassa on tonttu. Tonttu miettii toisko se lahjoja. Tonttu päättää viedä lahjan lumiukolle ja lumiukko on iloinen, kun se saa lahjan, Lumiukko saa nallen. Tonttukin saa lahjan. Sieltä paljastuu joulukinkku. Tonttu on iloinen ja posket punoittaa. Tontulla on hyvä mieli lumiukon lahjasta.

Siiri Kallio

Toi tonttu laittaa joulukuusen alle lahjoja. Lumiukko on innoissaan. Tähdet laulaa joululaulua. Laulun nimi on "Lumienkeleitä". Olen itse laulanut sitä laulua. Joulukuusi ja kuu hymyilee ja iloilee jouluntaikaa.

Micael Vaskimäki

Kuvassa on mun koti, jossa tehdään jouluruokaa. Pihalla seisoo lumiukko ja tonttu hiipii kohti taloa.

Leena Perälä o.s. Laakkonen 1935–2023

Parkanon Ameriikka -teksti viime vuoden kotiseutulehdessä jäi Leena Perälän viimeiseksi kirjoitukseksi. Tämä oli jo tiedossa hänen laatiessaan selvitystä siurolaisen baarin parkanolaisten tukkimiesten kunniaksi tehdystä annoksesta.

Leena Perälä nukkui pois Parkanon terveyskeskuksessa 10. tammi-kuuta. Hän oli syntynyt 15.2.1935 Kivijärvellä.

Leena Perälän toimia kotiseudun hyväksi voisi muistella sivujen verran. Hänet palkittiin yhdessä puolisonsa Vilho Perälän kanssa Parkanon mitalilla kotiseutu- ja kulttuurityöstä vuonna 2008. Samana vuonna Leena Perälä valittiin ensimmäiseksi Vuoden Parkanolaiseksi.

Ansiokasta on pelkästään hänen toimintansa kotiseutulehdessä. Parkanon ja Kihniön kotiseutulehti oli alkuaan Parkanon Nuorisoseuran julkaisu nimellä Parkanon Joul.

Tämän avisin päätoimittajana Leena Perälä toimi useita vuosia 1990-luvulla.

Leena oli ainakin tuohon aikaan tarkka, ettei kukaan kutsunut julkaisua joululehdeksi. Hän korosti, että kyseessä on nimenomaan kotiseutulehti, sillä onhan lehdessä pääosin aivan muuta kuin jouluaiheisia kirjoituksia. Myöhemmin tapahtuneesta nimenmuutoksesta hän olikin kovin hyvillään.

Juuri Leenan päätoimittajuuden ajoilta alkoi ystävytemme, kun liityin mukaan lehtitoimikuntaan.

Monet kerrat aamulla sähköpostin avatessani sieltä ponnahti esiin Leenan mietinnät, joita hän oli kirjannut aamuyön tunteina. Teksti oli yleensä pitkä ja polveileva. Usein aihekentässä luki TÄRKEÄÄ!!!!!!! Leena rakasti huuto-

merkkien käyttöä, vaikka siitä kovasti eroon pyrkikin. Moni asia vain oli huutomerkkin tärkeä!

Kotiseutulehtiä selatessani löysin lukuisan määrän Leenan eriaiheisia mielenkiinnon kohteita. Kyrönkaan talvitie, tietenkin. Parkanolaiset kivisillat, metsämuseo, Kissakivi, suutari-Hilta, vesistöt, Vesipääsky ja henkilökohtaiset muistelot.

Vuonna 1935 syntynyt Leena Perälä oli kotoisin Kivijärveltä. Parkanoon hän muutti lapsena, kun hänen äitinsä tuli paikkakunnalle vanhainkodin johtajaksi.

Leena Perälä teki elämäntyönsä puolustusvoimissa. Hän aloitti 20-vuotiaana Niinisalon varuskunnassa koeampuma-aseman laboranttina tehtäväänään ruutitutkimus. Hän työskenteli koeampuma-asemalla erilaisissa tehtävissä 10 vuotta. Tämän ajanjakson jälkeen Leena Perälä haki mit-

tauspatteristossa auennutta valokuvateknikon paikkaa, ja tuli valituksi. Hänestä tuli 1960-luvun puolivälissä puolustusvoimien ensimmäinen naispuolinen valokuvateknikko.

Vuonna 1986 Leena ja Vilho Perälä muuttivat takaisin Parkanoon asuttuaan 30 vuotta Niinisalossa. Pariskunta ehti olla naimisissa 67 vuotta.

Parkanon kaupunginvaltuuston jäsen Leena Perälä oli vuosina 1993–2000. Hänellä oli myös lukuisia muita luottamustoimia.

Kotona tätä kirjoittaessani vieressä on Leenalta saatu hiirimatto tekstillä: *Uskalla ajatella suuria, uskalla unelmoida, uskalla, koska kaikki on mahdollista.*

Maarit Lehto-Alatalo

Helvi Mäkitalo o.s. Kujala 1930–2023

Heinäkuun 27. päivänä 93-vuotiaana pois nukkunut Helvi Mäkitalo (o.s. Kujala) oli pitkäaikainen Parkano-Seuran jäsen. Hän toimi kotiseudun hyväksi aktiivisesti. Helvi Mäkitalon idea oli järjestää Parkanon torilla jouluaattona joulurauhanjulistus Parkanon murteella. Tämä hieno perinne sai alkunsa jo vuonna 2001, ja kokoaa väen yhteen tulevanakin jouluaattona.

Helvi Mäkitalo oli syntynyt 9. huhtikuuta 1930 Ylistaron Rajamäen kylässä kymmenlapsiseen perheeseen. Nuorena hän tuli palkatuksi töihin kotipaikkakuntansa säästöpankkiin, josta hän siirtyi myöhemmin saman pankin palvelukseen Kauhajoelle. Noina vuosina hän tutustui ja rakastui Matti Mäkitaloon, jonka kanssa hän meni naimisiin ja perusti perheen.

Puoliso työskenteli Metsäntutkimuslaitoksella, ja paris-kunta muutti Parkanoon Matti Mäkitalon saadessa siirron paikalliselle tutkimusasemalle. Helvi Mäkitalo sai töitä pankkivirkailijana. Hän kertoi, että pankinjohtaja Martti Tuisku haastatteli häntä peräti kaksi tuntia.

Samaisessa työpaikassa Helvi Mäkitalo viihtyi 26 vuotta. Eläkkeelle hän siirtyi vuonna 1990. Työssä viihtymisestä

kertoo sekin, että hänen ideastaan hankittiin pankin seinälle Martti Tuiskun pronssireliefi.

Työn ohella Helvi Mäkitalo toimi paikallisessa kotiseutuyhdistyksessä, miehensä viitoittamalla tiellä. Parkano-Seuran 40-vuotisjuhlassa Helvi Mäkitalo sai Kotiseutuliiton myöntämän hopeisen ansiomerkin 20-vuotisesta toiminnastaan kotiseutuyhdistyksessä.

Muistan Helvi Mäkitalon lämminhenkisenä ja huumorintajuisena henkilönä. Hänellä oli hyvä muisti, paljon tietoa ja tarinankertojan taito. Harvakseltaan soittelimme kotiseutuasioissa. Puhelumme olivat aina kiireettömiä ja niistä jäi hyvä mieli.

Helvi Mäkitalo muisteli mielellään onnellista lapsuuttaan. Ylä-Satakunnan haastattelussa koronapandemian aikana vuonna 2020 hän totesi olevansa kiitollinen vanhemmistaan, jotka opettivat ja kannustivat lapsiaan. Iso lapsikratras erilaisine luonteineen opetti pärjäämään monenlaisten ihmisten kanssa.

Maarit Lehto-Alatalo

Porot saapuivat Parkanoon neljännesvuosisata sitten

Aulis Alatalo

Se oli karmein mahdollinen keli, kun Erkki Raivaluoma silmät väsymyksestä punaisena ohjusti umpiperävaunun kuorma-autonsa Parkanon Alaskylän kotipihaansa. Hänellä oli kyydissä viimeiset 10 vasaa Lintu-Antin poroerotukselta Saariselän takaa. Vastoin kaikkia odotuksia ja Lapin poromiesten epäilyksiä ne kaikki pomppivat iloisesti ja täysin terveinä aitaukseen.

Oli tammikuu vuonna 1998. Saariselällä paukkui 30 asteen pakkasen, mutta Oulusta etelään satoi koko matkan alijäähtynyttä vettä. Erkki Raivaluoma oli torkahtanut Saariselällä pariksi tunniksi ja kiirehtinyt sitten aamuhämärissä paliskunnan päällikön Viljo Hurun ja toisen poroisännän Oula Kuttulan puheille.

Kaupat syntyivät, vaikka osa Lapin äijistä vastusti koko asiaa. Monet poromiehet arvelivat vakavina, että yksikään vasa ei pääse elävänä perille – eivätkä ne ainakaan säily hengissä kesään asti.

Raivaluoma ajoi, pysähteli välillä nakkomaan lunta ja noisille vasoille ja ajoi taas – kyytiläisten Kauko Havusen

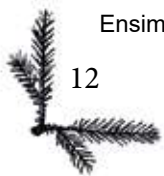
ja allekirjoittaneen kuorsatessa vieressä. Poroja oli kyydissä myös Havuselle Kihniön Ratikylään. Sinne saavuttaessa jäinen tie oli kuin sianselkä ilman hiekanmuruakaan, eikä Karviaan Jarmo Mäki-Tarkalle vievä Alkkiantie ollut yhtään parempi. Sinne Raivaluoma vei kuusi vasaa. Ja ajoi taas jäistä uraa Parkanoon. Vain pari asiaa pelasti: Raivaluoma oli laittanut nastapyörät autonsa eturenkaiksi, eikä aamuhämärissä ketään tullut tiellä vastaan.

Kuinka kävikään. Kaksi vuotta myöhemmin Raivaluoma sai halata ensimmäistä Parkanossa syntynyttä vasaansa, täysin valkoista mussukkaa, emän puhistessa suojelevana vieressä.

Kohta Raivaluomalla oli koko tokka, parhaimmillaan 53 sarvipäätä. Hän ja Havunen hakivat vasa lisää Kittilästä, Ranualta ja Posiolta itselleen ja myös parkanolaiselle Markku Koskiniemelle, joka sai lisänimen Poro-Rölly. Erkki Raivaluoma ja Poro-Rölly kulkivat komeimpien sarvipäidensä kanssa pitkin Satakuntaa ja Pirkanmaata, joulupukkeina tietenkin, sillä heidän lemmikkinsä olivat kovassa

Ensimmäinen Erkki Raivaluoman luona Parkanossa syntynyt poronvasa oli kokovalkoinen. Vasa syntyi vuonna 2000.

suosiossa.

Raivaluoma muistelee lämmöllä erityisesti Camilloaan, joka oli alkujaan kilpa-ajoporo olympiavoittaja Eero Mäntyrannan kotikulmilla Kittilässä. Komeasarvinen Camillo oli ehkäpä kuvatuin jouluporo, hämmästyttävän rauhallinen joulumarkkinoiden tiimellyksessä lapsiparviin keskellä. Se veti rekeä myös lyhytelokuvan tähtenä.

Havusella parhaimmillaan tallusti poroja ”molemmiin puolin puuta”, yli sata sarvipäätä kymmenien hehtaarien aitauksessa. Hän ja Raivaluomakin olivat jo poronlihan tuottajia ja tuotevalikoiman kehittäjiä hankkien myyntikanavia muun muassa ravintoloille ja yksityisille ostajille. Etelän poroista nimittäin kasvoi huomattavasti raamikkaampia yksilöitä kuin pohjoisen ankarissa oloissa juoksevista.

Kohta muutama eloporo oli monella muullakin pitkin Satakuntaa – Kokemäellä Kriivarin tilalla parhaimmillaan 30 yksilöä hakamaiseman hoitajina ja Mäki-Tarkallakin Karviassa toistakymmentä.

Yllättävin ja hämmästyttävin vastus tuli valtion virkailijoilta, porojen kasvatusta vahtivilta ministeriön päättäjiltä. Raivaluoma kertoo päätään puistellen kohtelusta.

– Ministeriöstä tuli vastaus, ettei voi myöntää samaa tukea kuin poronkasvattajille pohjoisessa, ne muka ovat kotieläimiä Parkanon seudun aitauksissa. No, hain sillä perusteella kotieläintukea. Sain vastauksen, etteivät ne ole kotieläimiäkään muun karjan tavoin. Penniäkään tukea en ole poroilleni saanut, vaikka kukaan ei ole pystynyt selittämään, mikä asian tällä välillä muutti.

Jonkinlaisia epämääräisiä selityksiä ministeriöstä kuului, mutta todellisuus lienee pohjoisessa: poroisännät vaikuttajineen pelkäsivät, että etelän tarhaajat vievät heiltä lihamarkkinat.

Niitti etelän porotuen epämiselle tuli metsäpeuroista. Niitä siirtoistutettiin Perhosta Ylöjärven Kuruun Seitsemisen alueelle ja Lauhanvuorelle Satakuntaan. Valtion viskaalien näkemyksen mukaan poroa kookkaampi metsäpeura saattaa murtautua porotarhaan ja risteytyä porojen kanssa. Se olisi vaara geeniperimälle.

Porotarhaajien aitaukset ovat sitä tasoa ja niin asutusten vieressä, että edes samalla seudulla liikkuvat sudet eivät ole päässeet niitä vahingoittamaan. Kokemäellä sen sijaan ilvekset ovat aiheuttaneet merkittävästi vahinkoa tappamalla vasa. Samoin esimerkiksi maakotka on vasailla paha vieras.

Yhdestä asiasta Raivaluoma on tyytyväinen, vaikka hänellä itsellä on jäljellä enää kymmenkunta sarvipäätä harrastuksen vuoksi. Lapissakin on alettu tarhaamaan poroja, monin paikoin heikon ravintotilanteen takia – jopa oppikirjoja on tehty porotarhausta varten. Kovat talvet Lapissa ovat tappaneet poroja ilmaston muuttamisen takia. Raivaluoman kehittämä malli saattaa olla monen poroisännän elinkeinon pelastus.

Poro-Erkki on siis tehnyt historiaa, monessa asiassa.

Erkki Raivaluoman poroja marraskuussa 2023.

Porojen saapumisesta Kihniöön, Parkanoon ja Karviaan kerrottiin 19.1.1998 ilmestyneessä Aamulehden numerossa. Autossa Kauko Havunen ja oikealla Erkki Raivaluoma. Keskellä avustamassa Leo Perkiö.

Mauri Heliölä 1939–2023

Kihniö-Seurassa aikoinaan puheenjohtajana toiminut Mauri Heliölä menehtyi muistisairauteen 83-vuotiaana 28.2.2023.

Mauri oli sukupolvea, jonka synnyinkoti jäi rajan taakse Kirvun kuntaan. Vaikka hänellä olikin syvä kiinnostus synnyinseutuunsa Karjalassa, niin 7-vuotiaana Kihniöön evakkona muuttaessa Kihniöstä tuli hänelle se paikkakunta, jonka hän kodikseen tunsi.

Ahlmannin maamieskoulun opiskeluaikoja ja varusmiespalvelusta lukuun ottamatta hän asui koko ikänsä kihniössä. Maanviljelijänä hän eli luonnon rytmin mukana. Metsä ja metsän hoito olikin hänelle erityisen tärkeää. Mauri tunnisti eläinten jäljet ja päätteli, mistä mikin elikko oli tulossa, minne menossa ja minkä takia. Linnut hän tunnisti lennossa siinä, missä minä vain pystyin toteamaan, että jotain lensi ohitse.

Keskimäärin kahdesti viikossa ruokapöydässä oli itse pyydystettyä tuoretta kalaa. Metsän antamista hän keräsi niin ikään ämpäritolkulla marjoja koko talven tarpeiksi.

Maitotilan ja metsätöiden ohessa hän toimi myös aktiivisesti yhdistystoiminnassa. Kihniö-Seuran lisäksi myös muissa ympäristöön ja paikalliseen elämään liittyvissä seuroissa ja yhdistyksissä. Mutta metsästäjäksi häntä ei saanut... vaikka hän ei hirvipaistia pahakseen pistänyt.

Mauri oli myös valokuvaaja ja tallensi kuviinsa niin luontoa, tapahtumia, ihmisiä työnsä ääressä kuin myös pikkuhiljaa katoavaa maalaismaisemaa ja rakennusperinnettä. Ehtiessään hänet saattoi pyytää kuvaamaan niin häitä kuin hautajaisiakin. Kankarin koulun koulukuvat hän

otti varmaan vuosikymmenen ajan.

Etenkin 1960- ja 1970-luvuilla mustavalkokuvat valmistuivat omassa pimiössä. Toimiessaan aktiivisesti sekä Parakanon että Kihniön kameraseuroissa hän oli kuvillaan ottamassa osaa useisiin valokuvakilpailuihin ja näyttelyihin. Alan osaamisesta oli ammatillista hyötyä Maurin ollessa sanomalehti Ilkan kirjeenvaihtajana 1980-luvulla ja raportoidessa Kihniön elämästä ja tapahtumista kyseiseen lehteen. Maurin viimeinen valokuvanäyttely oli esillä Kihniön Puumilassa 20.6.–31.7.2022.

Maurin ensimmäinen aviopuoliso Marja-Liisa menehtyi vuonna 1997, ja hän avioitui myöhemmin uudelleen. Mauri matkusti eläkkeellä ollessaan ahkerasti toisen aviopuolisonsa Leilan kanssa. Pisimmillään reissut veivät Lähetysyhdistys Kylväjän henkilökunnan vanavedessä Mongolian tiettömille aroille.

Maurilla ei ollut korkeaa koulutusta, mutta hänellä oli silti hyvin laaja yleistiedon taso. Hän arvosti suuresti tieteitä, taiteita ja kulttuuria yleisesti. Vaikka varsinaisia kieliä hänen aikanaan koulussa ei opetettu, niin hän opiskeli itsenäisesti muun muassa espanjaa. Tai sitten hän vain aloitti matkakohteena olevan maan sanakirjan kohdasta A. Yleisivistyksellään ja itse opitulla kielitaidollaan hän kuitenkin pystyi esittämään asiansa maassa kuin maassa.

Mauria jäivät kaipaamaan aviopuoliso Leila Heliölä sekä pojat Kimmo ja Mikko.

Kimmo Heliölä

Sisko Lahdentausta o.s. Lehtonen 1929–2023

Sisko Lahdentausta syntyi 7.2.1923 Tampereella Lehtosen perheeseen. He asuivat Hatanpään sairaalan alueella. Sairaalassa oli vanhemmilla työpaikat. Kansakoulun ja tyttölyseon jälkeen Sisko kävi Wetterhoffin käsityöopiston ja valmistui opettajaksi. Kihniölle oli saatu vuonna 1953 Satakunnan toinen kiertävä naiskotioteollisuuskoulu, jonka opettajaksi Sisko lupautui. Koulua pidettiin Jyttilän talosta vuokratuissa tiloissa. Osa oppilaista kutoi kankaita kotonaan, kun kaikille ei saatu kangaspuita mahtumaan pirttiin. Opettaja kiersi polkupyörällä opastamassa etäopiskelijoita.

Kihniössä Sisko tapasi Markku Lahdentaustan, jonka kanssa hän avioitui vuonna 1954. Kotiteollisuuskoulukin siirtyi Kovaselle, Markun tilalle. Seuraavien vuosien aikana perheeseen syntyi kaksi tyttärtä ja poika, josta varttui seuraava isäntä taloon. Työpaikka Kihniön Kotiteollisuuskoulu oli Siskolle sydämen asia. Koulu laajeni saaden ensin metalliosaston ja myöhemmin muitakin linjoja. Ensimmäinen oma koulurakennus oli Uusi-Luomalahden kahvilana toiminut rakennus, joka nyt on Kihniön helluntaiseurakunnan omistama.

Merkkipaalu kotiteollisuuskoulun historiassa oli oman koulutalon saaminen 1962. Parin seuraavan vuosikymmenen aikana koulu nousi kukoistukseen ja vilkastutti Kihniön elämää monin tavoin. Parhaimmillaan koulussa oli metallisevän, ompelijan ja/tai kutojan sekä turkisvalmistajan linjat. Ne olivat kaikki kolmevuotisia. Kaikki vuodet Sisko oli paitsi kudonnan opettaja, myös aktiivinen koulun ja opetussuunnitelman kehittäjä. Paitsi varsinainen opetustyö, lukuisat kokoukset, materiaalien ja ohjeiden hankkiminen täyttivät päivät. Myös sisäoppilaitoksen nuoret opiskelijat tarvitsivat toisinaan äidillistä tukea. Oli tämä jokapäiväinen opetustyö, mutta toisaalta piti ennakoida, mikä kiinnostaa ja mitä uutta tarvitaan, että koulu säilyy vetovoimaisena. Koulun esittely sekä omalla paikkakunnalla ja maakunnassa oli tärkeää, oli kevätnäyttelyitä, muotinäytöksiä ja työesityksiä.

Sisko oli myös talon emäntä ja äiti. Maataloustyöt olivat pääasiassa puolison harteilla. Lapset pääsivät tai joutuivat välillä äidin mukaan ”kotikoululle”, kuten koulua Kihniössä kutsuttiin. Kulkemista helpotti oma auto, ajokortin Sisko hankki jo varhain. Sisko oli innokas testaamaan uutta ja hän osasi hyödyntää kodinkoneita, joilla työ kävi joutuisasti.

Sisko ajoi kollegansa Irma Vestergårdin kanssa ponnekaasti Kihniön ja Parkanon kansallispuvun suunnittelua vanhan Parkanon puvun pohjalta. Yhdessä kansallispuvukunneuvoston kanssa tehdyn tutkimustyön pohjalta esitel-

tiin yleisölle vuonna 1984 tarkistettu puku, joka koostui olkainhameesta, pitkästä valkoisesta paidasta, nahkaisesta vyötäskusta, esiliinasta sekä tyk-kimyssystä.

Kotiteollisuuskoulussa valmistettiin 1980-luvun lopulla Siskon johdolla Kihniön kirkkoon kirkkovuoden liturgisten värien mukaiset eli valkoiset, vihreät, violetit ja punaiset tekstiilisarjat. Niihin kuuluvat papin kasukka ja stola, saarnatuolin kirjaliina sekä alttarin antependiumvaate. Kihniön seurakuntatalolla on kotiteollisuuskoulussa opettajien ja opiskelijoiden yhteistyössä valmistama kirjottu rekipeitto, jonka malli on tallennettu Jyttilän talosta. Lukuisten langanpäiden päättelyissä talkoilivat Kihniön Maa- ja Kotitalousnaiset.

Sisko Lahdentausta toimi monissa kunnan, seurakunnan, osuuspankin ja -kaupan luottamustoimissa. Martat, Nerkoon Metsästäjät sekä Kihniö-Seura ovat hyötynet hänen osaamisestaan. Eläkevuosinaan Sisko kiersi ystävänsä ja kollegansa Ulla Kuusiston (myöh. Wira) kanssa Kihniön taloissa etsien vanhoja tekstiilejä, huonekaluja sekä tarve-esineitä, jotka valokuvattiin. Työn tulokset julkaistiin Kihniö-Seuran kustantamana kuuden vihkosen sarjana. Siskon kutomista ja osin hänen itsensä suunnittelemista töistä koottiin näyttely Puumilan Taitotaloon juhlistamaan Kihniön kotiteollisuuskoulun 60-vuotista taivalta vuonna 2013. Tässä kotiseutulehdessä on ollut Siskon kirjoituksia, ja hän on myös ideoinut aiheita juttuihin. Vielä viime vuosinaan Sisko innolla toi Kihniö-Seuran näyttelyihin tavaroita omista varastoistaan. Kun Puumilan salissa ikkunaverhot putosivat hapertuneina tangoista alas, Sisko oitis keksi, että hänen tupansa vanhoista verhoista saadaan tilalle uudet. Eikä aikaakaan, kun pidennetyt, kavennetut, pestyt ja silitetyt verhot Kihniö-Seuran väen toimesta riippuivat ikkunoissa, kihniöläiseen tapaan kierrätettynä ja halvalla hankittuina.

Pari vuotta sitten ikäihmisten perjantain toimintapiiriin Sisko hommasi rukiin, keräsi tutuiltaan koirankarvoja ja kehräsi niistä ja villasta lankaa lapasia varten. Siskolla oli kauan toiveena saada kesällä avoinna oleva kankaiden kudontapaikka kaikkien Kihniössä kesää viettävien käyttöön. Lisäksi hän usein mietti, miten Puumilan vanhaa päära-kennusta voisi enemmän hyödyntää. Nämä ajatukset jätän perintönä lukijoiden mieliin pohdittaviksi elämänsä loppuun asti aktiiviselta kansalaiselta. Siskolta jäi myös näkyvä perintö meille kihniöläisille kansallispuvun, kirkkotekstiilien ja rekipeiton muodossa. Oli etuoikeus tuntea Sisko.

Leena Pihlajamaa

Kuokkamaatulista se alkoi – Kihniön suurpalo 90 vuotta sitten

Jarmo Hammo

Tämä vuosi 2023 tullaan muistamaan valtaviin maastopalojen vuotena. Television uutisissa näytettiin viikko toisensa jälkeen palomiesten taistelua liekkejä vastaan Espanjassa, Italiassa, Kreikassa, Portugalissa. Kaikkensa tulelle menettäneiden ihmisten tuska oli kova.

Kihniössäkin paloi 90 vuotta sitten. Se palo oli pienempi ja lyhyempi kuin Etelä-Euroopassa, mutta täälläkin monelta perheeltä meni koti, sato ja kaikki muut asumisen edellytykset. Heinäkuun 1933 jättipalo Kihniössä oli Suomen kaikkien aikojen toiseksi suurin Sallan Tuntsan palon jälkeen.

Vuonna 1933 kuumana päivänä heinäkuun kymmenentenä oli Nerkoon Perälän tilalla pellonraivauksen yhteydessä ruvettu polttamaan kytöä, kuokkamaatulia, kuten jotkut ajan lehdet raporteissaan sanoivat. Tuli pääsi karuun, ja läheisen metsän kuiva pohja roihautti liekkeihin. Samaan aikaan virisi Jarkon tilan mailla Hirvikosken takana pienempi kulo, edellispäivänä sammutettu, uudelleen. Hietasen ja Kovasen ruokakelloilla suoritettiin palohälytys, ja lähiseudun miehet lähtivät Vilho Lahdentaustan johdolla sammutustöihin. Väkeä ei ollut riittävästi; kaksi tulipesäkettä yhtyi, ja tuli levisi vuoroin latva- ja vuoroin maastopalona aaltomaisesti 300–500 metriä kerrallaan.

Ensimmäisenä päivänä tuli oli kulkenut 10 kilometriä suunnitteilla olleen rautatien suunnassa ja polttanut yhden kaupan, yhden valtion varaston, kaksi metsänvartijatilaa ja yhden maatalon. Oli annettava suurpalohälytys. Tiistain vastaisena yönä paloi rakennuksia kymmeneltä tilalta. Aamuyöstä tulen todettiin menevän sekä Kihniön kirkonkylää että Virtoja kohti. Alkoi evakuointi. Eläimet siirrettiin kauemmas laitumille, vuodevaatteita ja muuta irtaimistoa vietiin turvaan ojiin, kaivoihin tai järviin.

Tiistaina tulivat apuun Parkanon ja Ikaalisten palokunnat. Väkeä saapui myös lähikunnista satamäärin, mutta ongelmaksi osoittautui järjestäytyneen johdon puute. Tilanne korjaantui, kun puolustusvoimista saapui joukko-osastoja ja Kovasen tilalle muodostettiin johtokeskus päällikkönään kapteeni Ikonen.

On ehkä selvempää osoittaa numeroina, miten suuresta operaatiosta oli kyse. Sammutustöissä oli yli 3000 miestä: 500 suojeluskuntalaista Kihniöstä ja naapurikunnista, Hämeenlinnasta 400 kaartilasta, Jääkärikykistöröykmentistä 200 jääkäriä, Kuopiosta komppania, Lahdesta kaksi. Lisäksi virkavalta määräsi lähes jokaisen työkykyisen naapurikunnista Kihniöön.

Viestitoiminnassa oli vaikeuksia huonojen puhelinolien takia, mutta palopaikalla kierteli Kauhavalta tullut lentokone, josta pudotettiin Kovaselle viestejä sammutusväen tarpeesta eri kohteissa. Lisäksi Ison Huhdanmäen kolmiomittaustorniin kiivennyt palovartija ilmoitti uusien palonalkujen syttymisen.

Kolmannen päivän aamuna tuuli voimistui ja uhkasi Kurua ja Virtain Vaskuun kylää. Noin 2500 sammuttajaa

saivat tulen suunnan käännetyksi niin, että se vain sivusi Yli-Havangan pohjoisimpia ja Kurjenkylän eteläisimpiä alueita. Puolelta päivin tuli kauan odotettu sade lyhyinä, mutta sitäkin rankempina kuuroina. Oli aika ruveta kotiutamaan sotaväkeä ja kauempaa tulleita sammuttajia, vaikka sammutus jatkuikin viikonloppuun asti.

Kihniön suurpalo levisi kolmen läänin alueelle, sen pituus oli 20 kilometriä ja leveys 3–5 kilometriä. Tuli kulki Kihniön eteläosan läpi suunnitteilla olevan rautatien suunnassa polttaen kaiken, mitä sen alle oli jäänyt. Numerot kertovat taas, miten suuri onnettomuus oli kyseessä:

Lähes 100 linja- ja kuorma-autoa kuljetti sammuttajia Kovasen ja palopaikkojen välillä

Noin 100 lottaa Kihniöstä ja Parkanosta ruokahuollossa. Ruokaa tehtiin Kovasen rannassa kivien päällä suurissa padoissa, mutta se ei riittänyt, vaan osa ruoasta tehtiin muissa isoissa taloissa ja kirkonkylän koululla

4 sakkia perunoita saatiin ostetuksi Jämijärveltä, sillä ruuat loppuivat Kihniön kaupoista

900 litraa velliä jaettiin kolmantena päivänä sammuttajille lukuun ottamatta sotilaita, joilla oli oma huoltonsa

Palon jälkeen

Monen kotinsa menettäneen perheen kohtalo oli kova, sillä melkein kaikki olivat itsenäistyneitä valtion metsätörypareita, joilla saattoi olla tilan lunastushinnasta osa maksumatta.

Parkanon ja Kihniön kirjan mukaan vakuutuksetkaan eivät useimmiten korvanneet läheskään kaikkea. Satakunnan Maanviljelysseuran toimesta suoritettiin keräys, jolla saatiin 5500 kiloa viljaa sekä yli 3000 kiloa perunaa, rahaa, vaatteita ja astioita. Lisäksi monet lehtiartikkelit kiittivät avusta, jonka Parkano ja Kurikan Lotta Svärd -järjestöt antoivat.

Kuloalueelle kylvettiin ruista kaikkiin siihen soveltuviin paikkoihin. Rukiinsiemenen sekaan laitettiin myös kuusen siemeniä, joka kasvoi kesän aikana niin, että pärjäsi seuraavana vuonna itsekseen. Mäntyä lisättiin sekä siementä kylvämällä että taimi-istutuksin.

Ennen kuloa Etelä-Kihniössä oli vankka puusto, ja palon jälkeen oli kiire saada kaikki mahdollinen puuaines talteen. Syksyllä 1933 olikin kuloalueella 600–700 miestä korjaamassa puuta.

Entä miten kävi palon sytyttäjille? Digitoiduissa sano-

paloalue 7000 hehtaaria

palossa vahingoittuneita puita 84455 kuutiometriä

64 rakennusta paloi: 10 kotia, 10 eläinsuojaa, 7 riittä, 9 saunaa, loput vajoja, latoja, liitertä

8 tilaa menetti kaikki rakennuksensa

15 perhettä, 98 ihmistä menetti kotinsa.

malehdissä löytyy satoja Kihniön jättipaloa käsitteleviä artikkeleita. Huolimaton kihniöläistilan isäntä jää vähälle huomiolle. Sen sijaan toinen osallinen, erään toisen tilan 16-vuotias kasvattipoika, saa palstatilaa. Hän tunnusti sytyttäneensä kohtalokkaan palon ja neljä muutakin kesän aikana. Syyksi lehdet epäilivät kostonhalua, sillä kasvatti-isä oli sanonut ajavansa pojan tiehensä seuraavana vuonna. Poika täyttäisi silloin 18. Oliko hän huutolaislap-

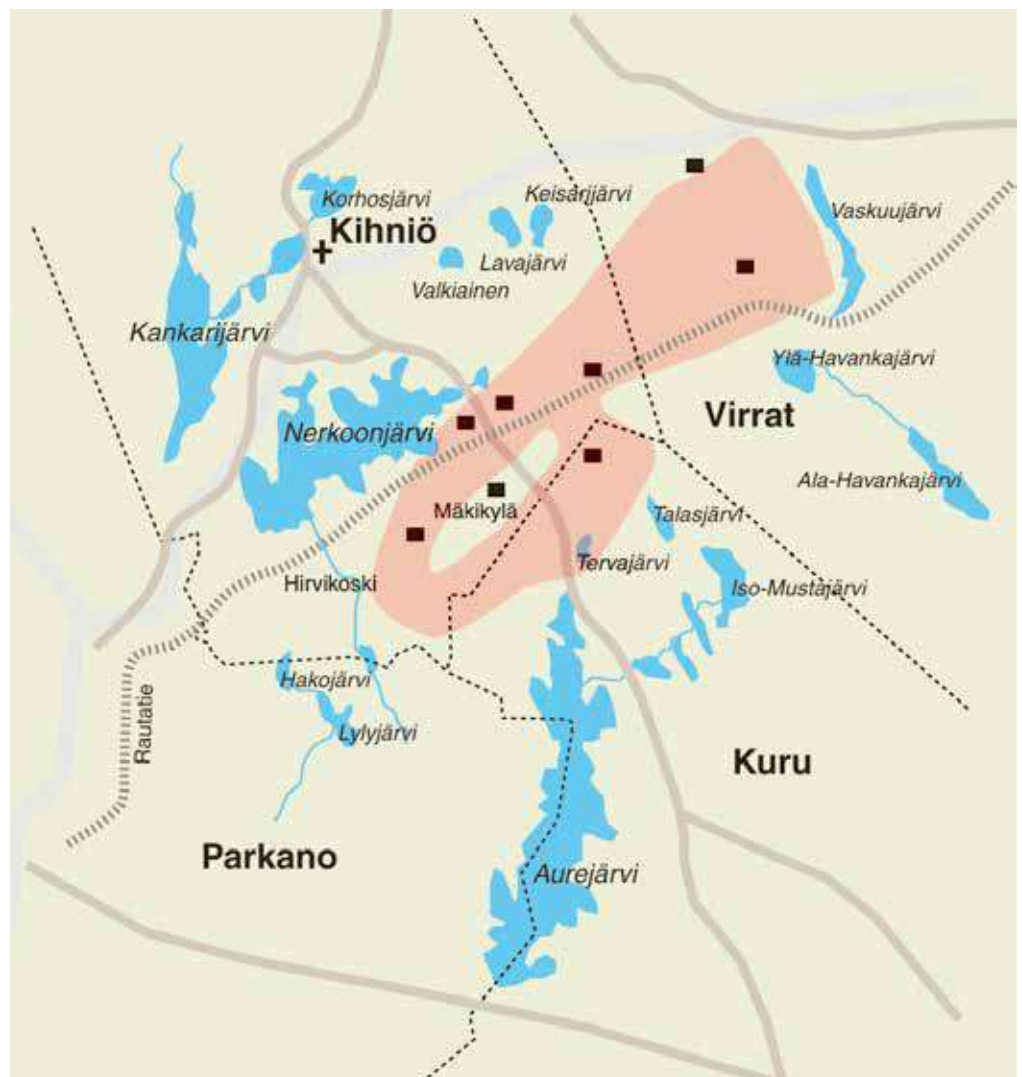
si, jota kohtaan isännän velvollisuudet loppuisivat? Kuka tietää. Jotakin kertoo 1930-luvusta se, miten poikaa, ehkä kehitysvammaista, kuvaillaan: hän oli pakkomieltainen hourupää, mielipuoli, mielenvikainen, hiukan löylynlyömä kommunistinuorukainen, vähämielinen, löyhkäpäinen kommunisti, luokkavihan läpitunkema olio.

Toisin kuin nykyään, 90 vuotta sitten selvät rikosasiat saatettiin hoitaa ihan rivakasti. 19.8.1933 eli kuukausi ja viikko rikoksen jälkeen oli Parkanossa käräjät, jossa isäntä sai vuoden kuritushuonetta ja 3,7 miljoona markan korvaukset maksettavakseen ja poika 4 vuotta kuritushuonetta, miljoonan korvaukset maksettavakseen sekä menettämään kansalaisluottamuksensa.

Tämä sinänsä tylsä pikku-uutinen julkaistiin lehdestä toiseen samanlaisena, mutta Uusi Aura -niminen lehti juttua elävöittääkseen julkaisi myös kokovartalokuvan pojasta. Siinä oli paljasjalkainen laiha reppana, liian pienessä paidassa ja housuissa. Kasvoista oli vaikea päätellä, oliko kuvassa kuusi- vai kuusitoistavuotias.

Lähteet: kirjat Kihniö kotiseutuni sekä Parkanon ja Kihniön kirja, Juho Hietasen haastattelu Satakunnan Kansassa 28.7. 1987 sekä vuoden 1933 digitoidut sanomalehdet.

”Monen kotinsa menettäneen perheen kohtalo oli kova, sillä melkein kaikki olivat itsenäistyneitä valtion metsätorppareita, joilla saattoi olla tilan lunastushinnasta osa maksamatta.”

Kihniön vuoden 1933 suurpalon alue.

Ekaluokan syksy 1975

Katri Kallio

Kun olin pieni tyttö, minulla oli vapaus. 1970-luvun maaseudulla ei päivähoitosta ollut koskaan kuultukaan. Äidit hoitivat lapsia kotona ja lapset kulkivat mukana vanhempien töissä. Kotona asuvat isovanhemmat olivat tärkeitä ihmisiä, koska heillä oli lapsille aikaa ja oli useampi turvallinen aikuinen katsomassa perään. Rajoja kyllä oli – tielle ei saanut mennä, kaivon kannella ei saanut hyppiä, eikä katolle kiivetä – mutta tuommoiset olivat lähinnä vain haasteita kekseliäille 70-luvun muksuille. Olin täydellisen tyytyväinen elämäni laajalla kotipihalla, jota ympäröi lukuisia vanhoja ulkorakennuksia, joihin oli hauska tehdä tutkimusmatkoja, ja jonka välittömässä läheisyydessä oli soma pieni Kuttikallio, unelmien sammaleinen leikkipaikka, Pikkumettä, jonka keskellä oli salainen aukio ja Vasikkahaka, jossa keväällä saattoi piileskellä kukkien seassa ja alkukestä viettää aikaa suloisten pikkukasikoiden seurassa.

Niinpä oli aika järkytys, kun minulle ilmoitettiin, että pitäisi aloittaa koulunkäynti. Merkkejä oli kyllä ollut ilmassa jo jonkin aikaa. Toinen kummitätini Sinikka oli lahjoittanut kesällä oranssinpunaisen ihanan olkalaukun, jota oli kiva mallata olkapäälle ja tuntea olevansa iso tyttö. Laukuakin lumoavampi oli kuitenkin Salme-kummilta saatu vaaleanpunainen, muovinen, magneettisulkimella varustettu kynäpenaali laatikko, jonka kannessa oli bambin kuva. Se oli valmiiksi täytetty kynillä ja kumeilla. Aikuiset puhuivat koulusta ja kyselivät, että jännittääkö koulun alku. No tietysti jännitti – pelloilla ja metsissä kasvaneen mukulan olisi yhtä hyvin voinut lähettää kuuhun!

Silloin ei koulussa käyty tutustumassa etukäteen, eivätkä vanhemmat ensimmäisenä kouluaamuna saatelleet, vaan kuusi-seitsemänvuotiaat lapsukaiset saapuivat koululle joko isosisarustensa kanssa tai ilman, jos sattui itse olemaan perheen vanhin lapsi niin kuin minä. Niinpä minun oli määrä aloittaa itsenäinen elämäni elokuun puolivälissä vuonna 1975 Vahojärven Soljan koululla.

Taksia karkuun kovaa kyytiä

Siihen aikaan oli jo koulukuljetus, ja vanhempani olivat sopineet koulutaksinkuljettajien, Raunin ja Vilhon kanssa, että kulkisin aluksi taksilla. Koululle oli matkaa alle viisi kilometriä, joka oli koulukuljetuksen raja, mutta vanhempani surutti laittaa ekaluokkalainen yksin matkaan pimeälle tielle, joten kuljetus oli suuri helpotus. Ensimmäisenä kouluaamuna seisoin äidin ja mummun kanssa, punainen olkalaukku olalla, jännityksestä halvaantuneena kotitalon nurkalla taksia odottamassa.

Kun taksi pysähtyi meidän kohdalle, totuus iski tuhanen voltin voimalla. Tuosta taksinovesta mentyäni, paluuta ei ollut. Lapsuuden taikavaltakunta, loputtomat leikit, kaikki tuttu ja turvallinen päättyisivät, ja edessä oli uusi tuntematon. Silloin riuhtaisin itseni irti äidin kädestä ja lähdin juoksemaan vimmittua vauhtia alapihaa kohti tarkoituksena kiittää siitä navetan taakse ja sitä myöten sem-

moiseen piiloon, että koululaitoksen ja yhteiskunnan sivistävä koura ei minuun ikinä ulottuisi. Äiti ja mummu olivat kuitenkin silloin ketteriä naisia, ja yhteistuumin he jahtasivat hangoittelevan riiviön kiinni ja sulloivat taksiin. Ja niin sitä mentiin koulun kynnyksen yli. Juttelin tässä taannoin muutamaa vuotta vanhemman naapurin pojan kanssa ja hän kertoi, että koululaiset olivat taksista jännityksellä seuranneet karkumatkaani ja miettineet, että minkämoinen ekaluokkalainen sieltä oikein on tulossa.

Koska se myönnettäköön, että en ehkä ollut ihan kiltti pikkutyttö, vaan aika omapäinen ja välillä villi jukuripää. Vanhemmat olivat ihmeissään kanssani, kun olin sellainen tulivuori ja välillä räjähdin oikein kunnolla kiukuttelemaan, kun mielestäni koin jotain vääryyttä tai piti totella epäoikeudenmukaisia ja tylsiä sääntöjä. Sängynalusta oli mieluinen mökötyspaikka elämän epäreiluutta hautovalle neitoselle.

Usein nämä tunteet liittyivät vuotta nuorempaan pikkusiskoon, joka vain vuoden ikäerolla oli tullut elämäni, ja taistelu vanhempien huomion auringonpaisteesta alkoi. Ja kaikenmoista konnuutta taisin pikkusiskolle tehdäkin, niin että on kyllä ihme, että meistä kumminkin tuli toisillemme rakkaat ja tärkeät. Uudet asiat olivat vaikeita, ja sen vuoksi en tainnut olla helppo tapaus neuvolan tädeillekään ja muille kohtaamilleni aikuisille. Minut maailmaan auttanutta lääkärisetää, Kosken Kalevia, potkaisin neuvolakäynnillä vanhalla terveystalolla polveen ja hammaslääkäri Pekka Paateroa puraisin sormeen, mistä heille pahoittelut ehkä jo pilven reunalle.

Opettaja oli ymmärtäväinen

Koulutaksista siirryttiin opettajan huomaan, ja olin uudesta ympäristöstä, oudoista aikuisista ja eri-ikäisistä koulutovereista vallan mykistynyt. En vähään aikaan puhellut yhtään mitään, nipistin vain suutani tiukaksi viivaksi. Vain yksi tyttö oli entuudestaan tuttu, kun viiden vanhana kävin muutaman kerran koululla seurakunnan ”nappulakerhossa”. Kerhoilu jäi lyhyeen, kun pikkusisko paukautti jousioven kiinni, niin että sormeni litistyi sen väliin ja kerhoon menemiseen tuli tauko ja stoppi.

Niinpä maailma avartui koulunalkupäivänä aika tavalta, ja sitä piti katsella ja sulatella hiljakseen. Oppitunnilla seurailin jokseenkin ällistyneenä opettajan puhetta ja teke-misiä. Kaikki oli uutta, kun ei ollut mitään ennakko-odotuksia. Opettajani Liisa Ekola oli lempeä ja rauhallinen. Hänellä oli jo pitkä kokemus opettajan työstä, ja tunsin oloni hänen luokassaan turvalliseksi. Hänellä oli kärsivällisyyttä hiljallensa kesyttää vastentahtoista ja omaehtoista pikkuoppilasta. Ekaluokan edistyessä aloin kovasti ihailla opettajaani ja ensimmäistä kertaa ajattelin, että haluaisin olla isona opettaja.

Luokka oli yhdistetty eka-tokaluokka, jossa opiskeltiin vuorolukuperiaatteella, jossa hiljainen ja äänekäs työsken-

tely vaihtelivat. Kun ykkösillä oli opettajan kanssa kirjainten opettelua, tokaluokkalaiset tekivät tehtäviä hiljaa ja päinvastoin. Uskonto ja ympäristöoppi opetettiin yhtä aikaa, ja joka toinen vuosi oli menossa ekaluokan kurssi ja joka toinen tokaluokan. Luokan seitsemän tokaluokkalaisista olivat jo koulun suhteen konkareita ja itsevarman iloisia touhuissaan. Meitä ekaluokkalaisia oli neljä, kolme tyttöä ja yksi poika. Aika hiljaa olin luokassa, kun isommat oppilaat jännittivät, ja erityisesti pelkäsin, että tokaluokkalaiset nauraisivat, jos tekisin jotain hullusti. Niinpä oli parempi pysytellä hiljaa ja tarkkailuasemissa. Kaikilla kolmella luokkakaverillani oli jo isoja sisarusia koulussa, ja heillä oli paljon enemmän tietoa koulussa olemisesta.

Käsikynkkää kavereiden kanssa

Välitunnilla seisoskelin alkuunsa koulun sementtikuistilla enkä suostunut menemään mukaan muiden touhuihin. Opettaja koetti kovasti rohkaista, mutta teeskentelin, että moiset touhut eivät minua kiinnosta, vaikka oikeasti kiinnostivatkin. Asemapaikastani seurailin muitten leikkejä ja pohdin omaa kompetenssiani lapsiporukassa. Tokaluokalla oli kivanoloinen Tarja-tyttö, joka kävi pitämässä minulle seuraa ja kutsumassa mukaan leikkiin, ja niin vähitellen pääsin tutustumaan toisiin lapsiin. Tyttöillä oli tapana kävellä koulun ympäri käsikynkkää parhaan kaverin kanssa ja tätä harrastin minäkin, kun oltiin toisten ekaluokan tyttöjen kanssa ystäväystytty. Ystävyys Tainan ja Jaanan kanssa onkin kestänyt aikuisuuteen asti. Whatsappissa meillä on ryhmä "Vahojärven plikat", jossa pidämme yhteyttä ympäri vuoden ja suunnittelemme tapaamisia. Ekaluokan ainoa poika Mika leikki isompien poikien kanssa, mutta oli söpö ja mukava. Kerran sain häneltä koulun takana pusun, mutta onni päättyi lyhyeen, kun hän oli pussannut yhtä lailla myös kahta kaveriani.

Kiusantekoakin lapsiporukassa oli, ja koska olin äkkipikainen ja totinen torvensoittaja, sain siitä oman osani, mutta kiusatuksi en itseäni koskaan kokenut. Kyläkoululla oli jotenkin reilu meininki, isommat huolehtivat pienemmistään ja monen ikäiset lapset leikkivät yhdessä. Opettajat eivät valvoneet välitunteja ulkona, vaan hyvin omin nokkinemme siellä pärjäsimme. Usein kyläkouluilla on jokin tietty leikki, jota välitunnilla mennään isolla porukalla, ja Soljassa se oli nurkkajussi. Sen hovin mahdollisti iso ulkorakennus, jonka ympäri pääsi kiertämään. Etsijä kopisti tullessaan nurkkaa puukartulla ja jos hän näki jonkun seinän sivulla liikkuvan, tämä paloi pois pelistä. Huisin jännittävä ja hauska leikki.

Kauhituksen paikka oli, jos koulussa ollessa sattui tulemaan vessahätä. Kotona siihen aikaan käytettiin vielä ulkovessaa, ja ulkokautta koulunkin vessaan mentiin. Se oli vallan moderni, kumisevan kaikuva vesivessa, jossa rivissä ilman väliseiniä olevat pöntöt vedettiin katosta riippuvista ketjuista. Inhosin tuota vessaa, eikä mikään mahti maail-

massa saanut minua ekaluokkalaisena sinne menemään. Vahinkoa ei sattunut kuin kerran, mutta onneksi jalassa oli muutenkin lumesta kostuneet toppahousut. Kukaan ei siis huomannut mitään, vaikka tietysti juuri silloin minut pistettiin ahtaassa taksissa istumaan erään ylempiluokkalaisen oppilaan syliin.

Luokkahuoneessa oli ekaluokkaa aloittaessani vielä perinteiset paripulpetit. Mutta eräänä jännittävänä päivänä koululle tuli suuri kuljetusauto, jonka kontista kannettiin luokkiin aivan uudet tuliterät pulpetit, jolloin jokainen sai oman pulpetin. Ei ollut hienoudella rajaa, kun sai aukoa ja sulkea uuden pulpetin kantta ja järjestää tavaroita pulpettiin. Ekaluokkalaisen pulpetissa oli aapinen ja matematiikkankirja, ruokaliina ja sinikantinen virsikirja.

Ruokaliina tehtiin itse vohvelikankaasta, varmaan aika lailla ensimmäisenä käsityönä. Opettajalla oli valmis malli, joka olisi pitänyt liinaan kirjoa, mutta minä halusin tehdä välttämättä liinaani enkelin. Kiltti opettaja antoi myöten ja auttoi hahmottelemaan enkelin vartalon ja siivet liinalle. Kun ompelus oli valmis, ei se muistutanutkaan säihkyvää enkeliä, vaan näytti siltä kuin kolme maitotonkkaa olisi ollut rivissä, kun taas opettajan ehdottama malli näytti nyt toisten liinoissa paljon sojemmalta kuin omani.

Omaehtoisuudella oli siis hintansa, jonka muistin aina, kun laitoin ruokaliinan pulpetille, jossa sitä käytettiin lautasen alusena. Ruokaliinat kävivät välillä kotona pestävänä, ja kotoa tuotiin myös kankaiset käsipyyhkeet jokaiselle omaan naulaan. Kädet pestiin ennen ruokailua ja sitten marssittiin koulun keittiölle, jossa Seija-keittäjä jo odotti ruoan kanssa. Koululaisten suosikkiruokat taisivat 1970-luvullakin olla makaronilaatikko, hernekeitto ja lihapullat. Muistaakseni vähemmän suosittuja olivat maksakastike, tilliliha ja tomaattisilakat, mutta monipuolista ruokaa saatiin, ja raasteita, salaattia ja juurespalojakin oli tarjolla. Erikoinen onnenpäivä oli, jos lisukkeeksi saatiin hauskoja sulatejuustokolmioita, joissa luki Viola. Me pienet koululaiset kiiruhdimme nopeasti luokkaan, sillä meillä oli leikki, jossa nimityksen sai saapumisjärjestyksessä. Enää en muista muita kuin että ensimmäinen oli enkeli, neljäs neiti ja seitsemäs sepän emäntä. Keittopäivinä laskimme sopasta pippureita, koska niin monta oli luvassa lapsia kuin sopasta pippureita löytyi.

"Kyläkoululla oli jotenkin reilu meininki, isommat huolehtivat pienemmistään ja monen ikäiset lapset leikkivät yhdessä."

Sininen virsikirja tuntui ihanalta, kun siinä oli ohuet kahisevat lehdet. Joka aamu pidettiin päivänavaus, jossa lauloimme virren ja opettaja luki opettavaisen kertomuksen. Monet lastenvirret tulivat kouluvuoden varrella tutuksi, ja erityisesti niitä harjoiteltiin koulukinkereitä varten. Virsiä saatiin ulkoläksyksi ja opettaja kuulusteli ne koululla. Ko-measti kinkereillä kaikuvat virret olivat opettajan ylpeys. Opettajallani oli harras helluntailainen usko, jota hän ei tuppattanut, mutta joka näkyi hänen valoisassa uskonnonopeuksessaan ja teki ekaluokkalaiseen suuren vaikutuksen. Erityisesti nautin siitä, kun opettaja luki ääneen historiallista romaania, jossa kerrottiin Jerusalemin tapahtumista Jeesuksen aikaan. Kirjan nimeä en enää muista, mutta se ei ollut mikään lastenkertomus, vaan vauhdikas romaani.

Matematiikassa pyyhälsivät meikäläisen koulunaloitukseen aikaan uudet tuulet. Ojalan ja Elon laskuopit olivat vaihtuneet joukko-oppiin, jossa ekaluokkalaisten opetettiin käsitteet joukko, osajoukko, alkio ja unioni. Opettajalla oli taululle laitettavia kuvia, joilla joukkoja havainnollistettiin. Jos osajoukossa A oli kolme karhua ja osajoukossa B kaksi lintua, teki niiden unioni yhteensä viisi. Muistaakseni vanhemmat ja isovanhemmat pyörittelivät silmiään moiselle hullutukselle ja niin tekivät luullakseni vanhat, kokeneet opettajatkin, mutta sellainen oli 70-luvun matemaattinen henki, joka peruskoulun myötä ulottui ekaluokalle asti. Joukko-opilla saavutetut tulokset olivat laihamaiset, elleivät jopa lasten oppimiselle vahingolliset, joten 80-luvulla palattiin kipin kapin takaisin perinteiseen matematiikan alkeisopetukseen.

Lukutaito avasi kirjakaapin ovet

Aapinenkin oli jännän 70-lukulainen. Siinä ei ollut satuja ja tarinoita, vaan hyvin arkirealistisia ja tasa-arvoisia kertomuksia jotenkin samaan tyyliin kuin saman aikakauden lastenohjelmissakin. Varmaan nekin heijastelivat silloisia yhteiskunnallisia suuntauksia. Lukemaan opetettiin suuraakkosia tavaamalla koo-ii-äs-kis-äs-aa-sa-kissa. Paitsi että minua ei yhtään kiinnostanut oppia lukemaan. Halusin vain palata entiseen huolettomaan lapsenelämään vailla vaatimuksia, ja minusta tuntui, että lukutaidon myötä noita vaatimuksia tulisi lisää jatkuvalla syötöllä. Sitä en muista, millaisia olivat lukuläksyt tuohon aikaan, vai oliko niitä ollenkaan. Ainakaan minulla säilyneessä kevätpuolen kirjassa ei ole minkäänlaisia läksymerkintöjä. Opettaja taisi vanhemmilleni kertoa, että lukeminen ei likkaa kiinnostaa, kun syksyn puolivälissä alettiin joka ilta isän kanssa treenata lukemista kotona. Joulun mennessä olin sitten oppinut lukemaan. Oikein kunnolla lukemisesta innostuin, kun huomasin, että lukutaidolla pääsee käsiksi koulun kirjakaapin ja kirjastoauton antimisiin.

Ja yhtäkkiä oltiin elokuusta päästy marraskuuhun ja ensimmäisten pakkaspäivien myötä tulvehti yläluokan opettajan kansliakopista sinikopioiden tuoksu, kun hän mo-

nisteli joulunäytelmiä oppilaiden esitettäväksi. Alaluokan perinteisiä esityksiä olivat jouluevankeliumi ja tonttuleikki. Joulukuvaelmassa taisin olla enkeli, kun minulla on hajanaisia mielikuvia hopeanvärisestä joulukuusennauhasta pääni ympärillä. Tonttuleikki oli perinteinen "Soihdut sammuu", ja sitä varten piti kotoa tuoda punaiset sukka-housut. Tonttulakit ja -paidat löytyivät koulun näytelmä-varastosta. Harjoituksia pidettiin ja varmaan silloinkin oltiin viimeisissä harjoituksissa levottomia, mutta sitten varsinaisessa juhlassa onnistuttiin yli äyräiden, kun muk-suthan esiintyvät aina parhaiten silloin, kun yleisössä ovat vanhemmat ja mummut ja vaarit.

Näyttämö syntyi eteiseen verhoilla

Juhlaa valmisteltiin ja sekin oli hyvin jännittävää. Koulun suuri eteinen oli katsomona ja yläluokan naulakkosyvennysten molemmille puolille ripustettiin suuret verhot, ja näin saatiin syntymään kohtalainen näyttämö. Jokaisen näytelmävarusteet kasattiin omalle pulpetille, ja luokassa kävi kova kuhina ennen esitystä, kun kaikki tempoivat asuja päälleen opettajan auttaessa pienimpiä. Ramppikuume-ta oli, mutta oli meillä hauskaakin. Ja kun esitykset olivat onnellisesti ohi, seurasi illan kohokohta, kun eteisestä kolistellen saapui joulupukki. Sitten jaettiin joulukortteja ja koululta saatiin joulupussit, joissa jokaiselle oli karkkeja ja pipareita ja olisiko ollut omenakin.

Juhlaa seuraavana päivänä käytiin hakemassa jouluto-distukset, joissa ekaluokkalaistakin oli numerot. Omani oli hyvin seiskavoittoinen, vaikka siinä iässä numeroilla ei ollut minulle mitään merkitystä. Aikamoisen kasvumyllerryksen kävin sinä syksynä läpi – ennakkoluuloisesta pikku ärripurrista oli tullut oikea koululainen, joka oli oppinut luottamaan opettajaan, tutustunut toisiin lapsiin, oppinut lukemaan, laskemaan ja tykkäämään koulusta.

Tänä syksynä, kun taas vähän pitemmän tauon jälkeen opetan ekaluokkaa, olen miettinyt paljon tuota pientä tyttöä, joka joskus olin, ja niitä turvallisia aikuisia, jotka kohtasivat lapsen kärsivällisesti ja ymmärtäväisesti. Antoivat aikaa tutustua ja tuumailla samalla kuitenkin eteenpäin houkutellen ja kynnyksen yli tukien.

Itse olen luonteeltani vähän särmikkäämpi kuin oma ihana ekaluokan openi, mutta hänen esimerkkinsä on kuitenkin siellä olemassa kuin on myös opettajaopinnoissa kohtaamani normaalikoulun lehtori Sirkka-Liisan, joka opetti minulle, että lapsi ei säry siitä, että häneltä vaatii asioita, vaan kokee välittämistä. Koulumme on nykyään aika paljon suurempi kuin oli Soljan koulu Vahojärvellä, mutta samalla tavoin se on nyt laajemman yhteisön sydän ja hoitaa ja vaalii sitä kalleinta, mitä ihmisyyteisöllä voi olla – sen toivoa ja tulevaisuutta. Ja niin kuin ennenkin, tulee kouluun joulun, ja sen suuri ikkunaseinä on kuin koko paikkakunnan lyhty, josta tuikkii valoja ja kurkkii iloisia, odottavia kasvoja – kohta kohdataan, täällä juhlitaan!

Sipulista asiaa

Hannu Latvajärvi

Kun jäin taannoin eläkkeelle, pitkäaikainen työkaveri Levulan Sinikka toi minulle kukan. Eikä mitä tahansa hortenssaa vaan komean, toista metriä korkean valkosipulin kukkavarren juurineen ja siemenkotineen. Tuolloin se oli siis kesän kasvunsa kasvanut ja varreltaan vihreänä nostettu kuivumaan. Valkosipulin sylkirauhasia kiihottava aromi oli toki hyvinkin tuttu ja kotona monenlaisessa ruoanlaitossa runsaasti käytetty. Meillä sipulit vain olivat kaupasta hankittuja, yleensä ulkomaisia. Sinikka vakuutti valkosipulin olevan mitä helpoin ja varmin kasvatettava. Ei muuta kuin sipulin kynsi ennen talventuloa syvälle multapenkkiin terävä pää ylöspäin ja sieltä se keväällä lähtee vartta työntämään.

Kotona ripustin koko komeuden uunin savupellin varteen kuivumaan. Muutaman kynnen maistelimme ja totesimme vahvaksi ja maukkaaksi. Helpoksi keuhuttu kasvatus kuitenkin kiinnosti ja osa kynsistä piti jättää istutuskokeiluun. Säästetyt kynnet loppusyksystä kompostilla lannoitettuun multaan, toiseen riviin kukkavarresta poimitut siemenet.

Oikeassa Sinikka oli. Kun lumi tuossa lämpimässä etelärinteessä sulii päville, niin jopa sieltä sipulin vihreät tanakat versot puski esiin ja venyivät vauhdilla mittaa. Siemenet kasvoivat hennompaa ja matalampaa vartta, mutta kesän mittaan niidenkin juureen kasvoi peukalon pään kokoisia uusia istukkaita. Ja niistä taas seuraavana suvena niitä oikeita kynsiin jakautuneita aromikkaita valkosipuleita. Kesä kesältä sipulipenkki piteni, nyt omia riittää hyvin koko pitkäksi talveksi ja vähän ylikin.

Itselläni puutarhan harrastelu on rajoittunut vain muu-

Hannu Latvajärvi harrastaa valkosipulin ja muiden helppojen hyötykasvien viljelyä.

tamiin helppoihin hyötykasveihin ja niissäkin varsin pienessä mitassa. Kukat ja koristeet olen jättänyt suosiolla muiden huoleksi. Toisinaan onnistaa paremmin, monesti huonommin, onnen kauppa se on, kuten vakavampikin viljely. Jotakin terapeutista siinä varmaan on, kun keväällä tonkii multaa, laittaa maahan siemenet ja uskoo kasvun voimaan. Hyvässä lykyssä saa juhannuksen aikaan kaivaa ensimmäiset uudet perunat, joiden keltaiselta pinnalta multa lähtee kevyesti huuhtaisemalla. Ja talven tullen voi huoletta syödä perunat edelleen maukkaaine kuorineen päivineen. Ellei sitten rutto tai vesimyyrä ole sattunut viemään osaansa odotetusta sadosta.

Omalla tavallaan jännittävää on myös seurata juhannuskesällä ensimmäisten mansikoiden kypsymistä ja kisata rastaiden kanssa kumpi ehtii ensin. No, ei aina voi voittaa, aikainen lintu syö marjan, herkuksien sekin. Tai sitten home ottaa osansa. Useimmiten itsellekin jää kuitenkin riittävästi. Mutta valkosipuli saa venyä vartta ja kasvattaa juurta rauhassa. Sen hieno aromi ei tuholaisia houkuta – eipä kyllä kaikkia kanssaeläjiäkään.

Panssarivaunun tykinampuja

Terttu Kärkölä

Marraskuussa 1924 Alina ja Julius Raitio saivat yhdeksännen vauvan. Perheen nuorin syntyi Mansukoskella hirsi-pirtissä. Isä-Julius oli Nokia-yhtiöllä metsätyönjohtajana. Julius kulki työmatkat polkupyörällä ja yöpyi taloissa. Pyhänsoutuun hän tuli käymään kotona. Isä-Julius menehtyi Tauno-kuopuksen ollessa kuuden vanha.

Koulutie

Tauno Raition koulutie alkoi tavan mukaan 7-vuotiaana. Kaksi vuotta hän ehti käydä keskustassa olevaa kansakoulua, joka sittemmin toimi kunnantalo ”Keskuspiirtinä” sekä myöhemmin musiikkiopistona. Sitten valmistui Vuorijoen, sittemmin nimellä Jokiharjun koulu, jossa Tauno kävi seuraavat kaksi vuotta. Koulumatkat kuljettiin tietysti kävellen, ensin matkaa oli 3,5 km ja lähikouluun kilometrin verran. Siihen aikaan käytiin kansakoulua neljä vuotta. Lukio olisi ollut Ikaalisissa, mutta siihen ei ollut mahdollisuuksia. Äiti toimi kyläompelijana ja Tauno-poika oli äidin apuna tilan askareissa. Navettaa asutti yksi lehmä ja yksi lammas. Siihen aikaan ei ollut olemassa mitään varsinaista eläkejärjestelmää. Nokia-yhtiö kuitenkin antoi äidille

leskeneläkkeen hyvää hyvyttään. Rippikoulua Raitio kävi kahtena eri vuonna. Sitä pidettiin Parkanon kirkossa.

Viimeinen kokoontumiskerta oli 30.11. 1939, samana päivänä, kun talvisota syttyi. Rippilapset konfirmoitiin seuraavana kesänä 1940.

Tienestissä

Nuori mies oli viisitoistavuotias ja oli sopiva hetki aloittaa kodin ulkopuolinen tienesti. Vuonna 1939 hän oli metsätoissa sekä Oskar Nikanderilla puita pilkkomassa. Sen jälkeen Raitio pääsi Osuusliike Satapohjan juoksupojaksi. Hänen tehtäviinsä kuului polttopuiden pilkkominen ja siisään kantaminen sekä apulaisen tehtävät kaupan puolella. Siitä Raitio siirtyi kuorma-autoon apumieheksi ja samalla opetteli auton ajamisen. 16-vuotiaana hän aloitti kuorma-autokuskina – ilman ajokorttia!

Se rikos on onneksi jo vanhentunut, joten sen voi tässä kertoa ääneen. Silloin oli sota päällä, miehet rintamalla ja tarvittiin autokuskia. Koskaan ei kukaan puuttunut ajokorttiasiaan. Kun Raitio täytti 18 vuotta, viranomaiset antoivat ajokortin ilman sen kummempia autokouluja.

Kotimaata puolustamassa

Tauno Raitio kutsuttiin armeijan harmaisiin keväällä 1943, Varkauteen koulutuskeskukseen. Hän arvelee päätyneensä panssarikoulutukseen siksi, kun hänellä oli tuore ajokortti ja itse oli pienikokoinen, juuri sopiva panssarivaunun uumeniin. Varusmiespalvelus kesti kolmisen kuukautta.

”Täytettyäni 18v minut kutsuttiin armeijaan 10.2. 1943 Varkauteen panssarikoulutukseen. Sotilasvalan vannoin kansallisena veteraanipäivänä 27.4.1943 – joka tosin silloin vielä ei ollut kansallinen veteraanipäivä. Varkaudessa olin pari kuukautta. Silloin oli jatkosota menossa. Uudet varusmiehet siirrettiin Äänislinnaan (Petroskoi) opiskelemaan panssarivaunun rakenteita, käytäntöä ja käyttöä. Harjoiteltiin sotaa varten vartiointia ja joukkueiden tehtäviä. Keväällä 1944 tuli siirto Ensoon. Siellä tapahtui joukkojen katselmus. Paikalla olivat Ryti, Tanner ja Mannerheim. Paraatin jälkeen matkattiin junalla Kannakselle, taisteluihin rintamalle.

Joukot sijoitettiin Juustilan kanavan lähetyville, Suomen puolelle. Kun tuli hälytys puna-armeijan lähestymisestä, lähdettiin vastaan. Panssarivaunussa oli kuusi miestä: vaunun johtaja, kuljettaja, lataaja, tykkiampuja sekä kaksi pikakivääriampujaa. Päätornin sivuilla oli pienet tornit pikakivääriampujille. Panssarivaunun malli oli T28. Vaunulla ylitettiin Saimaan kanavan silta. Pelkäsin sillan romahtavan raskaan vaunun alla ja nousi panssarin katolle. Edellä ajava vaunu upposikin, mutta miehet pelastuivat, myös kuski, joka oli viimeisenä panssarin sisällä. Pari päivää siinä meni odotellessa ponttonisillan valmistumista.

Erään mäen päällä oli kosketus viholliseen, jotka lähtivät karkuun. Siinä kävi sillä lailla, että viholliset ampuivat meidän ensimmäisen vaunun telaketjun poikki. No, miehet korjaamaan sitä. Yksi vaunu pääsi pakoon korjattavan vaunun varjossa, kun siitä kohdasta emme voineet sitä ampua ja vielä tien mutkan taakse.

Juhannuksena 1944 oli sellainen tapahtuma, että viholliselta taisi haavoittua mies perään ampumisen takia. Kävin metsikössä tarpeillani ja näin vihollissotilaan ojan varressa sitomassa jalkaansa. En kuitenkaan aloittanut taistelua eikä tappamaan, koska vihollinen oli avuttomassa tilanteessa. Tuli tunne, että ei ole oikea tapa siinä kohtaa, olisi jäänyt omantunnon tuskat ja kait sellainen olisi ollut myös sotarikos.

Kannaksen taisteluista oli Tali-Ihantalan taistelut kovimpia. Minä toimin panssarivaunussa tykin ampujana. Ennen juhannuksen taisteluista tuhosin kolme vihollisvaunua, josta seurasi ylennys korpraaliksi 5.7.1944. Sain siitä ansiosta myös mitalin. Rauhan tultua minut siirrettiin

Tauno Raitio kansakoulun koulukuvassa keskirivissä opettajan vasemmalla puolella.

Tauno Raitio, kuvassa vasemmalla, sotilastovereineen.

pohjoiseen Oulun Toppilaan. Sieltä lähdin saksalaisten takaa-ajoon Pudasjärven kautta Rovaniemelle. Sieltä kotiutettiin vanhempia ja myös minun kotiutukseni alkoi Parolan ja Niinisalon kautta 21.11. 1944.”

Koko sotareissun aikana Tauno Raitio oli lomalla vain

Nyrkkeilyharjoitukset 1940- ja 50-lukujen taitteessa. Tauno Raitio kuvassa säkin vasemmalla puolella.

Urheilumies voimistelee Mansukoskella synnyinkotinsa rappusilla.

seitsemän vuorokautta. Tämän yhden loman hän teki Äänislinnasta päin. Loppukesällä -44 oli luvattu kotiloma, mutta heti huomisin tuli peruutus ja siirto pohjoiseen, Lapin sotaan. Sotaveteraani Raitiolle luovutettiin panssarintuhoojan hopeinen merkki Parolassa lippujuhlan päivänä vuonna 1992 numerolla 25.

Sotareissun jälkeen

Raition sisarukset olivat jo maailmalla, joten Alina-äiti eli Mansukoskella hirsimökissä yksinään sodan ajan. Tauno Raitio oli noin 22-vuotias, kun äiti kuoli. Vuoden verran nuori mies asusteli kotimökissä. Sen jälkeen hän muutti Kairokosken asemalle vuokralle Halmelan omakotitaloon ja alkoi purkaa kotimökkiä. Vanhat hirret käytettiin sahalla ja tehtiin niistä 2x4-piirua. Ne käytettiin hyödyksi uudessa pirtissä, joka nousi täsmälleen samalle paikalle.

”Sodan jälkeen olin vähän aikaa metsätöissä. Eino Sampakoski perusti kumikorjaamon Sahromaan pakariin. Minä olin siellä vulkaniseeraajana eli vanhojen autonrenkaiden korjaajana. Vuonna 1946 siirryin autoilija Aarne Virran kuorma-autoon apulaiseksi ja kuljettajaksi. Noin vuonna 1948 siirryin Karmi Oy:n konepuusepäksi. Vuonna 1951 siirryin kunnalle kirvesmieheksi. Kunnalla tehtiin silloin keskustan koulusta kunnantalo. Rakennettiin myös kouluja Karttiperalle, Kuusiluomalle ja Kirjaseen.

Pohjois-Satakunnan osuusliikkeen johtaja Osmo Näveri pyysi minua myymälänhoitajaksi, muistaakseni 1954. Lupauduin Vahojärven kauppaan. Muutaman vuoden jälkeen siirryin keskusvarastolle lähettäjäksi. Kun alkoi myymäläautotoiminta, minä siirryin siihen hoitajakuljettajaksi. Parin vuoden jälkeen johtaja Eero Kahila pyysi minua keskusvaraston hoitajaksi ja niin minä rupesin siihen. Osuusliikkeiden varastot keskitettiin myöhemmin Lempäälään ja varastot lopetettiin, myös Parkanosta. Minä siirryin rautasosastolle maatalousasioiden hoitajaksi ja siinä olin, kunnes jäin eläkkeelle 30.9.1985.”

Panssarintuhoojan merkki

oli pula-ajalla yksinkertainen: valkoinen noin 7×3 senttimetrin kokoinen kangasnauha, johon oli mustalla piirretty ääriiviivapiirros osuman torniinsa saaneesta T-34-panssarivaunusta. Merkkiä kannettiin sotilaspuseron oikeassa hihassa noin 10 senttimetriä olkapäästä.

Merkin sai ensimmäisestä tuhotusta panssarista; seuraavista myönnettiin noin 7×1 senttimetrin kokoisia valkeita nauhoja, jotka kiinnitettiin kuviollisen merkin yläpuolelle yhden senttimetrin välein. Panssarintuhoojan merkkiä myönnettiin kesä-, heinä- ja elokuussa 1944 yhteensä 322 kappaletta, ja näihin 86 lisänauhaa.

Panssarintuhoojan merkki on Suomessa ainutlaatuinen. Ilmeisesti se on sangen tuntematon, koska sitä ei sodan jälkeen juurikaan ole kannettu. Sen saaneiden lukumääräkin on sangen rajoitettu. Kun vuonna 1992 tuli kulu-neeksi viisikymmentä vuotta marsalkka Mannerheimin 75-vuotispäivästä, Panssarikilta ja puolustusvoimat tekivät yhteistyössä professori, vänrikki Pekka Soilan (itsekin alkuperäisen tuhoojamerkin saanut) kanssa hopeiset merkit numeroituina kappaleina. Ne jaettiin saman vuoden lippujuhlan päivänä eli 4. kesäkuuta 1992 Parolassa paikalla olleille alkuperäisen merkin saajille.

Pohjois-Satakunnan Osuusliikkeen henkilökunta esitti seurantalo Päivölän lavalla musikaalin Laulava hotelli. Poliisin roolissa nähty Tauno Raitio on takarivissä toinen vasemmalta.

Vapaa-ajan harrastukset

Tauno Raitio oli vuosina 1945 ja 1946 Parkanon Urheilijoiden pesäpallojoukkueessa siepparina. Urheiluseura Parkanon Ponteva perustettiin 1946. Raitio liittyi seuraan ja harrasti alkuaikoina permantovoimistelua. Seura järjesti ohjelmallisia iltamia, joissa Raitio esitti permantovoimistelua sekä pellevoimistelua. Vuosina 1948–51 hän harrasti nyrkkeilyä, jossa saavutti kolmena vuotena Satakunnan mestaruuden 58-kiloisten sarjassa sekä yhden kerran TUL:n mestaruuskilpailussa sai hopeasijan. Samoihin aikoihin aloitti Parkanossa nyrkkeilyharrastuksensa Raition innostamana ja valmentamana Leo Jokela, joka toimi sittemmin Tapanilan Erän ja Suomen nyrkkeilyliiton valmentajana. Jokelalle on myönnetty liikuntaneuvoksen arvonimi tunnustuksena ansioistaan nyrkkeilyvalmentajana ja aktiivisen seuratoiminnan kehittäjänä. Raitio seurasi hänen uraansa hyvillä mielin, olihan Jokela hänen valmentamansa. Myös Raitio oli aktiivi seuratoiminnassa. Hän toimi Parkanon Pontevan puheenjohtajana 30 vuotta. Sinä aikana rakennettiin seurantalo Ponteva.

Raitio tunsu henkilökohtaisesti Veikkaus Oy:n johtaja Martiinin kanssa ja sai sitä kautta hankittua seuralle rahoitusta. Parkanon Pontevan 70-vuotisjuhlassa 3.9.2016 Raitiolle myönnettiin urheiluseuran hyväksi tehdystä työstä Ponteva-mitali numero 1.

”Lisäksi harrastin mehiläisten hoitoa 20 vuotta. Nuorempana soittelin rumpuja Tanssibändi Serkuksissa. Oman

Tauno Raition rakentama kotitalo tämän vuoden keväällä.

kotini rakensin siinä ohessa, aloitin 1949. Alkujaan meinasin korjailla synnyinkodistani itselleni sopivan talon, mutta kunnan rakennusmestari Viljami Järvinen suositteli tekemään kokonaan uuden. Avioituin vuonna 1951 Anni Syrjälän kanssa ja meille syntyi kaksi poikaa. Lastenlapsia minulla on kaksi ja neljättä polvea myös kaksi.”

Kirjoittaja haastatteli Tauno Raitiota keväällä 2023 ja suuresti nautti keskusteluhetkistä virkeän, terävän ja huumoristisen miehen kanssa.

Tarinaa kuusipuusta

Arja Tuunainen

Historiaa: Joulukuusiperinne on lähtöisin Saksasta, missä ensimmäiset tiedot joulukuusista ovat jo 1500-luvulta. Suomeen joulukuusi tuli Ruotsista, kuten moni muukin uutuus. Suomen ensimmäiset joulukuuset olivat tietävästi helsinkiläisen senaattorin Otto Wilhelm Klinckowskin kodissa vuonna 1829. Vihreä tuoksuva kuusi on muiden koristeiden kruunu. Yksi joulun tärkeimmistä symboleista. Se viittaa paratiisiin ja elämänpuuhun sekä on lujouden, uskollisuuden ja kukoistuksen vertauskuva. Kuusi vakiintui suomalaistien joulukoristeeksi 1800-luvun lopulla. Aikoinaan joulupuu on voinut olla mänty tai kataja.

Omassa lapsuuden kodissani on aina ollut aito kuusi ja on vieläkin. Koristeita olivat omenat, karamellit, hedelmät ja joitakin koristepalloja. Kynttilät olivat aitoja talikynttilöitä. Myös suomenliput olivat koristeina. Kaikki ne symboloivat paratiisin elämänpuun hedelmiä. Kynttilöiden valo merkitsee elämän ja kuolemattomuuden symbolia. Joulutähti kuusen latvassa muistutti tähdestä seimen yllä. Himmeli oli myös yksi joulun koriste, joka tehtiin oljista roikkumaan katosta. Se muistutti Betlehemin seimestä ja tähdestä. Tämänkin historia kertoo.

Näin on näihin päiviin tehty, kuusi on joka kotiin jouluksi tuotu. Ajat on kuitenkin muuttuneet jonkin verran. Kiire kodeissa on lisääntynyt ja on paljon siirrytty muovikuusiin, etenkin kaupungeissa. Monasti joulun tunnel-

Arja Tuunainen sylissään lapsenlapsi Heidi.

ma alkaa vasta, kun kuusi on tuvan nurkassa. Itse haen kuusen, jos vain mahdollista aattoamuna. Silloin se joulun tunnelma alkaa parhaillaan siitä lumisesta kuusikosta. Hyvä tuoksu tulee sen vihreiden oksien myötä.

Kuusen koristeet ovat vähentyneet tai kaupallistuneet. Ennen valmistettiin kaikki koristeet itse. Leivottiin pipareita, jotka narulla ripustettiin oksiin. Oljesta tehtiin tähtiä ja enkeleitä. Enkelikaramellit olivat kauniita. Joulun jälkeen, kun piti kaikki taas riisua pois, tuli haikea mieli, kun kuusen oksilta oli koristeet poissa. Neulas tippuivat lattialle ja tarttuivat sukan pohjiin pitkään. Ne kulkivat mukana ja muistuttivat menneestä joulusta.

Se kyllä ilahdutti, kun saatiin lupa maistella karamelleja ja pipareita. Mutta ikäväkseen sai todeta, että ne olivat niin kovia, että hampaat meinasivat katketa. Saivat siirtyä seuraavaksi vuodeksi koristekoppaan.

Jouluni monet kuuset kertovat muistorikasta tarinaa. Tänä päivänä jätän kuuseni sähkökynttilöineen ulos ikkunani alle loistamaan joulun valoa.

Parkanon ekaluokkalaisten joulumietteitä

Mikä on joulussa kivointa?

Kun saa lahjoja.
Saa lahjoja ja on lunta.
Mää saan kakkua, koska on mun synttärät jouluaattona.
Että on lunta ja näkee tonttuja. Tonttulakki on kerran vi-
lahtanut ja oon nähnyt sen.
Saa nähdä joulupukin. - Se on niitten isä (luokkatoverin
välikommentti). - Ei kun oikee (tiukka vastaus edelliseen
kommenttiin)!
Että ollaan yhdessä.
Saa ratsastaa, kun on joululoma.
Lahjat on kivoja. Toivoisin sellaisen leikkiraktorin.

Mitä toivot joululahjaksi?

Ison traktorin pihaan.
Oman ralliauton, jolla haluan ajella.
Toivon leikkipupun, joka liikkuu, koska sillon nappi.
Toivon rahaa ja puhelimen, kun mulla on kolme rikkinäis-
tä puhelinta.
Leikkipupun ja suklaata - ihan mitä vaan suklaata.
Sähkökaivurin, jota liikutellaan ohjaimella.
Eläinkirjan ja leikkilinnun, joka laulaa, kun sillä on laulu-
nuotti.
Mä haluaisin urheilujuomaa ja iphonen.

Mitä tiedät joulupukista?

Joulupukki tuo lahjat.
Joulupukki on antanut meille sen säkin, johon lahjat laite-
taan.

Mä oon kattonut videon, jossa joulupukilla on ralliauto ja
mä oon kattonut sellasenkin videon, jossa se ajaa mopolla
ojaan.

Joulupukki tuo lahjoja kilteille lapsille.
Pitää olla kiltti, että saa lahjoja.
Joulupukilla on poroja.
Sillä on myös rekka. Mä oon nähnyt sellasen mainoksen,
jossa joulupukki juo Coca-Colaa.
Joulupukki näyttää vanhalta ukolta. Sillä on parta ja hattu.
Sillä on niin iso maha. Sillä on punaset vaatteet.
Joulupukki sanoo hyvää joulua ja onko kiltejä lapsia ja
onko ollut kiltisti.

Mitä tarkoittaa kilttinä oleminen?

Että pitää olla nätisti, että ei pelleile.
Saa lahjoja, jos on kiltti.
Auttaa äitiä.
Oon kantanut äidin kassia.
Mää oon auttanut iskää sillä tavalla, että on tehty yhdessä
hommia.

Lempparijouluruoka?

Piparit.
Juusto.
Joulukinkku.
Mä tykkään maitopuurosta ja viä riisipuurosta.
Joulutorttu.
Nuudeli ja kinkkukiusaus.
Puuro.
Joulupuuro ja pipari.

Minä, minä!

*Mitä lieene Luoja ajatellut
luodessaan pienet itikat,
hyttyset, paarmat, kusiaiset.
Siinäpä minulle miettimistä.
Ihmiselle, joka luulee olevansa kaiken valtiias.
Pieni kusiainen olen minäkin,
Luojan silmissä tuskin hyttysen veroinen.
Omaan ylpeyteensä voi kaatua jokainen,
jollei lähtökohtaansa muista.
Kaikki me Luojan luomat,
toinen toistamme tarvitsemme.*

*On paikka jokaisen itikan,
vaikka toisen ravintona.
Ihmisen osa on rakentaa,
tehdä maailmaa paremmaksi.
Sitä jokainen ei tahdo oivaltaa,
minä, minä, meitähän on vain kaksi.
Moni ihminen tuhoaa enemmän,
kuin ehtii rakentaa.
Sama osa on lopuksi jokaisen,
kerran mullaksi muututaan!*

Reijo Ojennus

Kihniön yhtenäiskoulun 7.-luokkalaiset.

Minun kyläni

*aurinko noussut syksyiseen aamuun
talot uinuvat vielä
lepopäivään heräillään
kuka mitenkin
kohta joku alkaa lakaista lehtiä
toinen käynnistelee moottorisahaa
jossain nostetaan vielä kuokalla perunaa
onpa pariskunta ennättänyt jo kävelyllä
tullessaan tuovat aamun lehden
jostain kuuluu traktorin ääni
haukottelen pihassa
otan puusta omenan*

*haukkaan ja mietin
tämä on kotikyläni
jota rakastan
kyläläisineen, taloineen
rautateineen, peltoineen
metsineen
lapsuuden muistoineen
haistelen ilmaa
oman kyläni
lempeitä tuoksuja*

Hannu Tiainen
Kihniö

"Oskarin kokosena alakoulun penkillä"

Reijo Ojennus

Alakoulun, jolla nimellä ekaluokkia 1950–1960-luvuilla kutsuttiin, aloittaminen oli itselläni sikäli helppoa, että koulua pidettiin tutussa talossa Koskuella Hebronin mäellä. Sinne olin monet kerran karannut sen jälkeen, kun olin oppinut menemään pienten ojen yli, ehkä kontaten. Leppäsen talo oli sittemmin jäänyt tyhjiilleen asukkaiden muuttaessa pois. Siellä pari ensimmäistä kouluvuotta "opiskeltiin"!

Leppäseen oli kotoani matkaa vajaat 200 metriä peltojen poikki eli se oli huutohollin päässä. Olin kovin Leppäsen emäntään tykästynyt. Tuo huutoholli oli siitä hyvä, kun jostain syystä en saanut tahtooni läpi ja aloitin itkupotkuraivarin, niin äitini sanoi, että "Leppäsen emäntä kuuntelee, kun Reijo-poika huutelee". Sillä aina hiljenin, näin on kerrottu.

Koulussa opettajana oli aivan esimerkillisen mukava Martta-opettaja. Vaativa, mutta ei niuhottaja. Toki oppilaatkin olivat esimerkillisiä!

Eka luokilla kouluun vietiin eväät. Maitopullo ja eväisleipä. Leivän välissä sitten voita, margariinia, ehkä. Ei varmasti aina niitäkään, ainakaan kaikilla. Maitopullo, jos sattui unohtumaan yöksi reppuun, niin aamulla oli sitten vähän askaresta, että sai happaman maun pois pullostasta.

Koulun puolesta tarjottiin sitten puuroa tai velliä. Ruis-, makaroni-, manna- ja terveystelli eli kaurahiutalevelli ruusinoilla, näillä pääosin mentiin.

Puolukoita käytiin koulun lähimetsästä noukkimassa ja joskus oli myöskin tapana, että oppilaat veivät kouluun puolukoita talven varalle. Ahkerimmat saivat metsäretkellä pienen sangon täyteen.

Lähemmällä tarkastelulla alla oli kyllä kerros sammalia! Puolukoista sitten saatiin keittäjän toimesta ruismarjapuuroa tai vispipuuroa.

Kouluaamu aloitettiin aamuhartaudella, ja sen jälkeen lukeminen, laskento, uskonto, käsityöt, laulu ja urheilu olivat tuntien aiheet. Todistuksessa oli kyllä yhdistetty laulu, leikki ja urheilu saman arvostelunumeron alle.

Tuo otsikon lauluhan jatkuu "tuskin iistä mä tolokkaa sain". Näin ei toki ollut. Martta-opettaja ehdotti, että minut voisi siirtää joululta toiselle luokalle. Hänen mukaansa kärsin toisten tankatessa, kun osasin hyvin lukea heti kouluun mennessä.

Siihen aikaan oli sellainen virkamies kuin koulutarkastaja, joka ei tuota siirtoa hyväksynyt. No, niin tai näin, tuskin tässä sen pitemmällä olisin nytäkään, vaikka tuo siirto olisi hyväksytty. Olin kyllä innokas lukemaan. Luin useita kirjoja, sanomalehtiä päivittäin, ainakin urheilujutut, niin kuin nytkin.

Reijo Ojennus (äärimmäisenä oikealla) Kosken alakoulussa vuonna 1955, jolloin hän oli kuvanottohetkellä joko ensimmäisellä tai toisella luokalla.

Koulussa oli hyvä kuri ilman mitään isompia ongelmia. Ehkä se osittain oli sitä, että kuriin oli opittu myös kotona. Ketään ei syrjitty eikä väheksytty mitenkään. Ei niitäkään oppilaita, jotka eivät olleet niin sanottua "valtaväestöä". Muutamat oppilaiden yhteenotot olivat lähinnä painia ja lumisotaa. Ei siinä opettajaa tai vanhempia välissä tarvittu.

Opettajaa kunnioitettiin. Se oli selvää, että opettajaa teiteltiin. Jos joku myöhästyi koulusta, sanottiin "Olisko opettaja hyvä ja antaas anteeksi, kun myöhästyy". Tottahan opettaja anteeksi antoi! Lakkia ei päässä pidetty, ei missään tapauksessa syödessä, eikä tunnilakaan. Vaatteet sai olla paikattuja ja usein olivatkin. Rikkinäisillä housuilla ei kukaan kouluun mennyt!

Joulujuhlaan opeteltiin erilaisia ohjelmanumeroita. Joulunäytelmä ja yksittäisiä esityksiä, soittoa laulua jne. Joulujuhlassa oli yleensä lasten vanhempia paljon mukana. Myös niin sanotut välitodistukset jaettiin joulujuhlassa.

Joulun alla oli myös oppilailla tapana jakaa toisilleen joulukortteja. Seinälle oli laitettu kirjekuoria, joissa oli oppilaan nimi ja sinne sai sitten laittaa kortit kenelle halusi. Toki siinä vähän kisailtiin, kuinka paljon oli kortteja saanut. Varsinkin pojat kisailivat tytöiltä saatujen korttien määrässä.

Näissä kisoissa olin yleensä vain keskitasoa.

Liikuntatunnit olivat yleensä parhaita. Vaikka sukset eivät olleet kovin kaksisia, niin ei ne olleet kenelläkään kummosempia. Niillä suksittiin muun muassa Koskutjärven jäällä. Välitunnitkin oltiin usein suksilla. Käsityöt ekaluokilla oli lähinnä jotain paperitöitä, tai virkkausta. Useimmille virkatusta patalapusta tuli niin sanottu "munapussi".

Koulumatkat kuljettiin kävellen, pyörällä, tai talvella hiihtäen. Pisimmät matkat olivat noin 5 kilometriä joillakin oppilailla. Siihen parhaimmillaan noin 40 asteen pakkaa, niin huh.

Tuo koulutalomme muutettiin uuden koulun myöhemmin valmistuttua "painikämpäksi", jossa minäkin noin 32 kiloisen ensimmäiset painin aakkoset sain.

Mutta tämä onkin sitten jo aivan eri tarina!

Kun pikkupojat pääsivät ensi kertaa Olympiastadionille

Hannu Tiainen

1960-luvulla lapsilla riitti liikuntaa. Niin myös meillä Kihniön asemanperän pojilla ja tyttöillä. Talvisin mentiin kouluun Mäkikylään ja Niskokselle hiihtäen tai potkukelkoilla. Illalla tehtiin latuja ja hyppymäkiä. Leikittiin sen ajan urheilutähtiä. Eero Mäntyrantaa, Kalevi Laurilaa, Hannu Taipalea ja Arto Tiaista. Mäkihypyssä Veikko Kankkonen ja Niilo Halonen olivat suosikkeja.

Kesäisin taas tehtiin kotipihoihin seiväs- ja korkeushypypaikkoja, veisteltiin keihäitä ja kivillä työnnettiin kuulaa. Mullasta muokattiin pituushypypaikkoja. Päivisin mentiin Hietasen rantaan uimaan. Meno- ja paluumatkoilla poikettiin Nerkolan urheilukentällä kisailemassa. Illat pelattiin jalkapalloa. Veljeni kanssa ja ystävämme Tapanin kanssa juostiin paljain jaloin kilpaa myös maantiellä.

Muutamat pojat olivat käyneet sunnuntaisin myös kirkolla urheilukisoissa. Houkuttelivat meidät myös mukaan. Polkupyörillä mentiin. Ei ollut autokyytejä. Lajeina meidän ikäisillemme oli kolmiottelu, 60 metrin juoksu, pituushyppy ja kuulantönty. Juoksumatkana 1000 metriä. Juoksumatka osoittautui minulle ja veljelleni parhaaksi.

Niskoksen koulun opettaja Urho Savolainen kiinnitti huomion meihin veljeksiin. Otti veljeni puhutteluun ja houkutti meidät vaihtamaan koulua pois Mäkikylästä. Niin teimme, olihan kaverimme myös Niskoksen koulussa.

Vuonna 1967 saimme vihiä, että ahkerimmat lapset voivat päästä Suomi–Ruotsi–Norja-yleisurheilukilpailuun mukaan Helsingin olympiastadionille. Alkoi jännittää. Ravattiin postissa, onko tullut kirjettä. Vihdoin koitti päivä, jolloin me kaikki innokkaat asemanperän pojat saimme kutsun.

Lähtöpäivä oli unelmien täyttymys. Päästä Helsinkiin, ensi kerran elämässä. Nähdä stadionilla ihailemamme urheilijat. Keihäänheittäjät Pauli Nevala, Jorma Kinnunen. Seiväshyppääjät Aulis Kairento ja Risto Ivanoff. Juoksijat Jouko Kuha, Juha Väättäin, Mikko Ala-Leppilampi ja monien eri lajien urheilijoita.

Reissuun lähdettiin kauppias Eero Mäkisen pakettiautolla. En muista, mutta ilmeisesti takaosaan oli laitettu penkkejä ja jakkaroita. Ei haitannut. Aikuisista muistan meitä vahtimassa olleen ainakin Antero Alkkiomäen. Oli valtava elämys nousta autoon.

Matkalla pysähdyimme Sääksmäen sillan kupeessa olevaan Viidennumero-huoltoasemalle. Pihassa oli arpojen myyjä. Sekin oli ihan uutta. Myyjä hupsutti meitä kertomalla, kuinka joku oli voittanut auton arvoilla. Mehän uskoimme ja vähillä rahoilla ostimme arvat. Tietenkään kukaan ei voittanut. Jäätelötötteröt piti saada ja karkkipussit.

Ja voi mahoton, kun tulimme Mannerheimin tien päähän. Päät pyörivät kuin pöllöillä ihastellessa isoja kivitaloja. Ehdittiin myös ennen kisojen alkua käydä stadionin tornissa. Katsomopaikkamme oli B-katsomo lähellä maali- viivaa. Kurkimme joka puolelle kenttää ja katsomoa. Mitä ihmettä näimmekään yläpuolellemme? Selostajien kopit. Siellä he olivat, suosikkiselostajat Anssi Kukkonen ja Sep-

po Kannas, ihan ihka elävinä. Huiskutimme heille, mutta eivät vilkuttaneet takaisin, tuskin huomasivat.

Ihmettelimme poikia, jotka myivät yleisölle jäätelöä ja joitain kummaa valkoisen näköisiä syötäviä pusseissa. Ostimme ja emme tykänneet, vaikka kuinka yritimme syödä. Lopulta tungimme salaa penkkien väleihin, pois lähdettyämme. Autossa kerrottiin niiden olleen popcornia.

Koitti kesä 1968, ja taas oli luvattu reissua Helsinkiin. Tällä kertaa ilmoitus lähtijöistä tulisi olemaan Ylä-Satakunta-lehdessä. Kuinkahan monta kertaa kävimme hake- massa lehteä ja postin pihassa selasimme, kunnes viimein tärppäsi. Hypimme ja pompimme poikaporukalla.

Tällä kertaa mentiin linja-autolla. Meitä vahtimassa oli ainakin Tauno Mustaniemi. Veljeni muisteli, kuinka Tauno istui moottorin päällä ja lauloi pohjalaisia lauluja. Muistatte varmaan, kuinka ennen linja-autoissa moottori oli heti siinä etuovesta sisään tullessa.

Autossa virisi keskustelua: miten mahtaa Suomelle käydä? Ensimmäisen päivän jälkeen Suomi taisi olla tappiolla siinä 50 pisteen korvilla. Muutamat totesivat mahdollisuudet voittoon menneiksi, mutta veljeni Rauno, tuumasi, että kyllä siellä on suomalaisia lajeja, joten peli ei ole menetetty – ennusti voittoa meille.

Saimme taas paikat B-katsomosta. Hyvät paikat. Näki seiväshyppypaikan erinomaisesti. Seiväshyppy olikin kiinnostava laji. Erkki Mustakari, oli Yhdysvaltain yliopistossa hypännyt kovia tuloksia. Tietenkin meidän suosikkimme oli Jämijärven oma poika Altti Alarotu. Huippuhyppääjä, mutta myös omalla tavalla showmies, knalli päässä, muistutti Chaplinia.

Kisan aikana tunnelma alkoi tiivistyä. Seipäässä tuli kaksoisvoitto, kuten monissa lajeissa. Keihäässä taas Nevala ja Kinnunen olivat varmoja, ja Esa Ålander varmisti kolmoisvoiton. Keskimatkoilla Jaakko Tuominen oli urakoinut 400 metrin aidoissa ja sileällä. Päätöslajiin lähdettiin asetelmista, että jos Suomi voittaa pitkän viestin, maaottelun voitto tulee. Viesti oli aivan huikea, Jaska Tuominen venyi viime metreillä voittoon. Riemu oli rajaton.

Lähdettiin sitten kotimatalle ja liikennevaloihin pysähdyttyämme vierelle ajoi toinen bussi. Kukas siellä istui penkillä ihan kohdallamme? No, Jaakko Tuominen, päivän sankari itse. Vilkutimme, mutta ei hän huomannut meitä.

Tulomatalla riitti puheensorinaa, ja pakko meidän oli tunnustaa Rauno-veljeni arviot lopputuloksesta oikeiksi.

Nuo reissut ovat jääneet elävästi mieleen. Kuinka ihmeellisiä aikoja saimme elää ja kokea lapsina. Näitä tarinoita riittää eri kyliltä, joissa lapset temmelsivät kesät ja talvet. Vaikka puutetta oli, saimme elää onnellisia aikoja. Urheilu ja liikunta antoivat hyvät eväät elämälle, joka kantaa vielä näihin päiviin asti.

Niin vain on, että yhä pitää katsoa Suomi–Ruotsi-maaottelut. Ja yleisurheilut sekä hiihdot ja mäkihypy tulee edelleen seurattua.

SAARISTO-
LAINEN
NAINEN

LENTO-
LIITTO

AUTOT-
KIN
JOSKUS

KIHNIÖSSÄ
ASUU
VAJAAT
2000
IHMISTÄ,
JA...

TAVATAANKO
HAMSTE-
RISSA?

AJAN
TUOMA

APEA
LIPASTO KONEALUKSESSA

EA

PARKUN
HIH-
TÄVÄ
VIRTA

VT.23:N
JA
VT.3:N
RISTEYK-
SESSÄ

VAIN
YKSI
SYDÄ-
MESTÄ

ESKO

SUOLA-
JÄRVI
KIRJAI-
LIJA
TESSA

MELUA

- VERA

NEE-

HUUH-
KAJIS-
SAKIN

JOSKUS
SARVIN

KAIK-
KEIN
KAMA-
LIN

KASVI

RINTEIN
VISURIN
RADAL-
LA

JUL-
KAISEE
KEIDAS

TARZANIN NORSU

ESPAN-
JATTA-
RIA

VOIMAKKAITA

LOMA-
KOHDE
HUONO
KIELISSÄ

NÄL-
KÄI-
SELTÄ

PAASTO
AIKA

SAMARIA-
LAISEN
KALTAI-
SIA

ENNEN
SEI-
PÄÄLLE

MUOTIA

EN OTA!

HEITÄ PUHU-
TELLAAN
USEIN
KALLEIKSI

HAHA!

**EI VIINI-
KANJOEN
LOHILLE
TYTTÖ
ETELÄSTÄ**

PYYN-
TÖKIN

HEINÄKASA

MONI ILMARI
KOPPA JUST

PAVUIL-
LEKIN

MONELLA
LOTOSSA

I. PIIPPO

PÄIVÄN-
SAVU

OSA-
VALTIO
USEIN
KÄEN-
KOS-
KELLA

ITE-
TAIDETTA
GEO-
PARK!

ENT.
TOIMIT-
TAJA

KIRKKO-
VUODEN
VII-
MEINEN

31

Ensimmäinen yhteinen joulu

Risto Kuivanen

Parkanolaisella tilalla heräillään syysaamuun. On vuosi 1947. Pienessä talossa on asumiseen käytössä kaksi huonetta. Toinen toimii makuuhuoneena ja iso keittiö on olohuoneen ja keittiön yhdistelmä. Makuuhuoneessa on pöytäuuni ja keittiön nurkassa Kotiliesi, joilla hataraan hirsitaloon saadaan lämpöä. Kyllikille ja Teemulle tämä on ensimmäinen yhteinen koti. Vuotta aikaisemmin Kyllikki oli ostanut tilan yhdessä soteleskeksi jääneen setänsä vaimon kanssa. Nyt tuo aiempi toinen omistaja on muuttamassa pienen poikansa kanssa toiselle paikkakunnalle. Teemulla on mahdollisuus ostaa tilan toinen puoli itselleen. Tilalla on maata viitisen hehtaaria, mutta pelloksi siitä on raivattu vasta vajaa hehtaari. Kova työ on edessä, mikäli koko alue halutaan viljelykselle. Se tietysti on nuoren parin suunnitelmassa. Paljon muita rakennuksia tilalla ei vielä olekaan. Talon pihassa on Kyllikin kumppaninsa kanssa rakentama tilapäinen sauna, joka on huomattavan matala, mutta ajaa asiansa. Pihan toisella puolella on pieni rakennus, jossa heinäsuojan lisäksi on navettaosa. Sekasontanavetassa pärjää yksikin lehmä talven yli, kun lattialle kertyvä lanta lämmittää pientä huonetta.

Teemu on kolmen sodan veteraani. Sotien päättymisestä on vasta pari vuotta. Synkkiä muistoja tulee usein mieleen. On hyvä, että edessä on uusi vaihe elämässä. Tulee uutta ajateltavaa. Sodista Teemu selvisi onnekkaasti ehjin nahoin. Sodan jälkeen sattui kuitenkin työtaturma turpeen nostossa suolla. Teemun vasen käsi ruhjoutui suokoneessa. Siitä on jo vuoden verran aikaa, mutta kivut eivät hellitä. Katkenneita ja vääntyneitä sormia särkee lähes jatkuvasti. Karmaisevasti kyllä, Teemun sisaren käsi oli vuotta aiemmin ruhjoutunut samalla työmaalla.

– Kylläpä juulii taas kättä, mutisee Teemu itsekseen. On otettava särkylääkettä. – Tähän ei Hota tehoo. Pitää olla erittäin voimakasta särkypulveria. Tottuneesti Teemu avaa sinisen pussin, ottaa sieltä moneen suuntaan taitellun lippusen, avaa yläreunan taitteen ja vie v-muotoisen paperiliuskan suulleen. Kaataa pulverin suuhunsa ja juo naposta vettä päälle. Kitkerä maku leviää suuhun, mutta kohta särky vähän helpottaa. Pulveri on nimensä mukaisesti erittäin vahvaa.

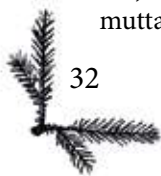
Teemun miettiessä kipujaan Kyllikki tulee sisään. – Olet tainnut tarvita kirvestä. Kävin tuola Muiston liekapaikalla, mutta en löytänyt sitä. Se oli siellä viimeksi liekapaalua varten. – En ole nyt tarvinnut, kyllä se siellä josakin on, vastaa Teemu. – Ei ole, tarkkaan kattelini, toisti Kyllikki. Sen on joku sinne varaastanut. – Ei meiltä kukaan mitään varaastanut. Josakin ruuhos se on piilossa. – No pitää vielä haeskella, mutta varaastettu se on, mutisi Kyllikki itsekseen. – Se on

hyvä kirves, papan takoma. – Kyllä se löytyy. Ja jos ei löyry, voihan sitä papalle vähän vihjata, että joulukin on tulos. Ties vaikka saisit uuren kirveen lahajaksi, jatkoi Teemu. – Vai ostetaanko oikeen pillneesi. – Pillneesiin ei oo varaa enkä kyllä kehtaa papallekaa puhua. Luulee vielä, etten pysty pitämään huolta omaisuudesta. Kadonnut kirves jäi vaivaamaan Kyllikin mieltä.

Kyllälle oli joku vuosi sitten perustettu kauppa, josta sai rajoitetusti elintarvikkeita ja muuta tavaraa. Sodan aikana tulleet ostarajoitukset olivat vielä monilta osin voimassa. Kyllikki astuu kauppaan ja tervehtii sisällä olevia ihmisiä. Oven vieressä oikealla on penkki, jossa istuu vakiojoukko, kolme miestä, jotka nautiskelevat pilsneriä isomahaisista pulloista. – Onko toppasokeria, kysyi Kyllikki. – On kyllä, jos korttia on jäljellä, vastaa kauppias. – On niitä, lohkaise parisataa sieltä kovemmasta päästä, ja pieni paketti korviketta, vastaa Kyllikki. – Ihme homma meillä. Lehemän liekapaikalta katos kirves. Ei oo löytynyt mistään. Taitaa olla varaastettu. On se kumma, kun vaikeista ajoista on yhyressä selevitty ja sitte varaastetaan talosta kirves, jatkaa Kyllikki kuuluvalla äänellä. – Ei kyllä uskoisi, otti kauppias osaa Kyllikin purkaukseen. – Minä voisin kyllä kysellä, jos sais vaikka hankittua teille pilneesiin kirveen, jatkoi kauppias. – Ei nyt kyllä ole siihen varaa, totesi Kyllikki. – Joku muu ratkasu pitää keksiä. – Jaa niin, otan tuonkin tuosta vielä. Ostokset tuli tehtyä, Kyllikki hyvästelee ihmiset ja lähtee ulos. – Tulipahan kirvesvarkaus sanotuksi ääneen, mietti hän kävellessään kohti kotia.

Öljylampun kellertävä valo kattoparrussa valaisee pimeää aamua. Syksy etenee ja pakkaset ovat alkaneet melkoisen kovina. Kyllikki heittää hellan pesään muutaman klapin puulaatikosta, joka avautuu kaapin yläreunasta. Laatikko on ihan uusi, Teemun tekemä. Kätevä peli, roskat jäävät laatikkoon, toisin kuin telineessä puita säilytetyssä. Kyllikki napauttaa vesisangon riitteen rikki ja täyttää kahvipannun, jossa oikeaa kahvia ei ole pitkään aikaan keitetty. Korvikkeessa kahvia on vain nimeksi. – Ei toi toisen huoneen pöytäuuni lämmitä tätä keittiötä tarpeeksi. Voiskohan sille asialle teherä jotaki. Kylmä talavi on vasta tulossa, kyseli Kyllikki ja puhalteli hellan pesää vauhtiin. – Kai sitä ilimankiertoo vois jotenki auttaa, mutisi Teemu uneliaana. – Pitää miettiä. – Ei pelekästään miettiä ku pitää teherä, tokaisi Kyllikki vastaukseksi. Päivä lähti liikkeelle tavanomaiseen tapaan. Teemu lähti töihinsä ja Kyllikki kävi hoitamassa lehmän ja jatkoi talon töitä ja tulossa olevan joulun valmistelua.

Iltapäivä alkoi jo hämärtää, kun yhteinen ruokahetki oli alkamassa. – Tänään on ollu tapahtumia, et kyllä usko,

aloitti Kyllikki. – No mitä täällä nyt on tapahtunut, uteli Teemu. – Äite lähetti sianlavan, sianpääsylvästä ja palasen livekalaa. Oikeen hevosella toivat – Pappakin oli mukana, kertoi Kyllikki ilahtuneena. – Onhan se hyvä. Niistä saaraan perinteisiä jouluruokia. Pernoita, lanttua ja porkkanoina itellä onkin. Mutta mitä sitte, kyllä tuon vielä heileposti uskon, että hevosella kävivät, jatkoi Teemu. – Päivällä kävin tuola liekapaikalla ja siinä se kirves oli vanhalla paikallansa mättäällä. Varsi sojotti hangessa. Ihan näkyvillä. Taisi se kaupassa käynti auttaa, naureskeli Kyllikki. – Oliko joku sitte palauttanu sen ton sun kaupassa toimittamas jutun perusteella. Kai se niin sitte oli, hämmästeli Teemu. – Mutta mietippä sitä, että meillä on jotaki varaastettavaa. Ei mee meillä ollenkaa huonosti. – Hyvä, että kirves tuli takasi. Ei tarvinnu papalta uutta pyytää. Ja iso rahanmeno se olisi ostaen ollut, huokaisi Kyllikki. – No nythän onkin sitten joululahjat ihan arvotuksellisia, ei tuu kummallekkaa ainakaa kirvestä, totesi Teemu myhäillen.

Markus-setä kertoi Lastentunti-ohjelmassa Yleisradiossa 1927, että Joulupukki asuu Korvatunturilla. Joulupukki taisi kuitenkin olla vielä aika uusi asia, jota monet eivät tunnistanee jouluun kuuluvaksikaan. – Naapuri pyysi meiltä aatoksi joulupukkia, kertoi Kyllikki. – Joulupukkia, ihmetteli Teemu. – Ek kai luvannu. – No lupasin tietysti, vastasi Kyllikki. – Eihän meillä ole mitää varusteitakaan, huokaisi Teemu. – Vanhan näkönen pukin pitää olla ja partanen, minä voin teherä parran tuosta lampaantalijan kulumasta. Otetaan toi sun armeijapomppas, käännetään se nurin ja nostetaan kaulukset pystyyn. Lisäksi pannaan päähän tuo vanha karvareuhka takaperin. Siinä se on meidän versio pukista, kuvaili Kyllikki. – Taitaa kyllä näyttää nuuttipukilta, arvioi Teemu. Tuumasta toimeen. Kyllikki leikkasi taljasta Teemun kasvoille sopivan palasen, muotoili sitä hieman ja leikkasi aukon suulle. – Katto ny, että sen kans henki kulukee, varoitteli Teemu. Pienen estelyn jälkeen Teemu kokeili nopeasti koottuja varusteita. Parta sidottiin nyörillä niskan takaa. Lyhyt, kihara ja vaalea parta näytti oikein onnistuneelta. Kummallekin nousi hymy huulille lopputulosta arvioitaessa. – No kyllä minä voin käyrä aattoehtoon naapurissa, totesi Teemu edelleen naukaskellen asun onnistumista.

Aattoilta koitti ja Kyllikki hääriä ruokien kanssa. Teemu tuli sisään otsaansa pidellen. – Pamaustin taas ottani saunan yläkarmiin. On se matala. – Älä siinä ilku, varositi vähä. Semmoinen siitä tuli, kun Airan kanssa sitä viime vuonna rakennettiin. Rakenna itte parempi, tulistui Kyllikki. – No, älä nyt, hyvä sauna se on ja torella hyvät löylyt, rauhoitteli Teemu. Päivällä käyräänki omassa joulusaunassa, jatkoi Teemu sovitellen. Tunnelma rauhoittui nopeasti. Kyllikki valmisteli joulupöytää. Liha- ja kalakeiton lisäksi oli laatikoita ja lavasta paistettu kinkku. Jouluna ei ruoasta nuukailtu. – Lähären ny käymään tuola naapuris, totesi Teemu ovelta. Kyllikki katsahti lähtijään ja purskahti nauruun. – On tuo hyvä asu. Ei sua mukulat kyllä tunnista. –

Saa nähärä, vastasi Teemu, ja lähti tarpomaan ohuessa lumessa kohti naapuria.

– Viipyypä se ny kauan, pitäs päästä saunaan ja syömään, ihmetteli Kyllikki itsekseen. Kohta raput kolahtelivatkin ja Teemu tuli sisään. Parta oli kasvoilla vähän vinoissa. Teemu oli varsin hyvällä tuulella. – No siellä taisi olla hyvät tarjoilut, naurahti Kyllikki tulijalle. – Juu. Martti haki esiintymispalakaksi toopin sahtia. – No miten se esitys sitten meni. – Aluksi ihan mukavasti. En keksiny mitää kummempia vuorosanoja, puheltiin siinä Martin ja Irijan kanssa Korvatunturin säästä ja lumitilanteesta. – Ei sitte ihan loppuun asti mennä hyvin? – Noo, sitte lopuksi mukulat tunnisti mut. – No mistä? – Ne näki mun runneltuun käteni. Ja voi siinä olla sitäki, että sen toopin juominen ei onnistunu sun lampaannahkas kanssa. Vähä jouduin partaa ravottaan alareunasta, jatkoi Teemu. Aattoilta oli alkanut iloisissa merkeissä. Naurua riitti. – Mutta nyt saunaan, niin päästään jouluruualle, ohjeisti Teemu.

Raukeina kovien löylyjen jälkeen hiljennettiin kunnioittamaan runsaita joulupöydän antimia. Ne maistuivat ensimmäisen yhteisen joulun merkeissä mainioilta. Monen vuoden pula-ajan jälkeen ruokaa oli pöydässä kahdelle ylenpalttisesti. Omalla tilalla kasvatettuna ja mummulasta saatuna. Kyllikki ja Teemu istuivat aterian jälkeen tyytyväisinä, mutta ylisyöneinä. Tovin rauhoituttuaan Teemu katkaisi hiljaisuuden. – Ku ei sitä kirvestä tarvinnut hommata, täs on sitte joku toinen lahja. Teemu kaiveli alakaapin kätöjä. Ruskeaan paperiin kääritty iso litteä paketti annettiin puolisolalle juhlallisesti. – Orotas, mullaki on jotaki, vastasi Kyllikki ja haki kyläkaupasta hankkimansa pienen pakeitin toisesta kaapista. Hetken kuluttua kumpikin avasivat kääronsä. Teemun paketista löytyi perinteinen almanakka. Teemu kiitteli sitä kovasti. Iso paketti sisälsi silakkahalarin. Onpa tärkeä kapine, vahvasti Kyllikki lahjan osuneen tarpeeseen. – Näitä lahajoja ei sitte muutetakkaa moneen vuoteen. Nää tarvitaan aina joka vuosi uuret, vahvasti Teemu. Näin myös tapahtui monet joulut tästä eteenpäin.

– Joko oot miettiny, miten tästä keittiöstä saaraan lämpömpiä ku on se tulijaki. – Kuka tänne ny tulee, mistä sä puhut, hämmästeli Teemu. – Toope, mukulasta mä puhun. Syntyy heinäkuulla. Ei sen kanssa näin kylmäs keittiös pärjätä seuraavana talvena. Teemu toipui hetken uutisesta. – Pitää tosiaan saara lisää lämpöä. Mukavahan se, ku saaraan apua tähän pellonraivuuseen, tapaili Teemu. – No siihen apuun menee kyllä melekonen tovi, naurahti Kyllikki.

Tilanne selkeni Teemulle vähitellen. Uusi vastuu oli tuossa. Perhe muodostumassa. Selkeästi ilahtuneena hän alkoi touhuta keittiössä. – Tähän uutiseen pitää kyllä saara tooppi sahtia. – Ota sinä tooppis, minulle ei nyt sovi, nauri Kyllikki. – Olikohan sitä äites sylvästä josaki, vähän jo hiukoo. Niin ja misä se etikkapullo on, touhusi Teemu.

Tämän ensimmäisen jälkeen yhteisiä jouluja tuli heille jatkossa vielä 59.

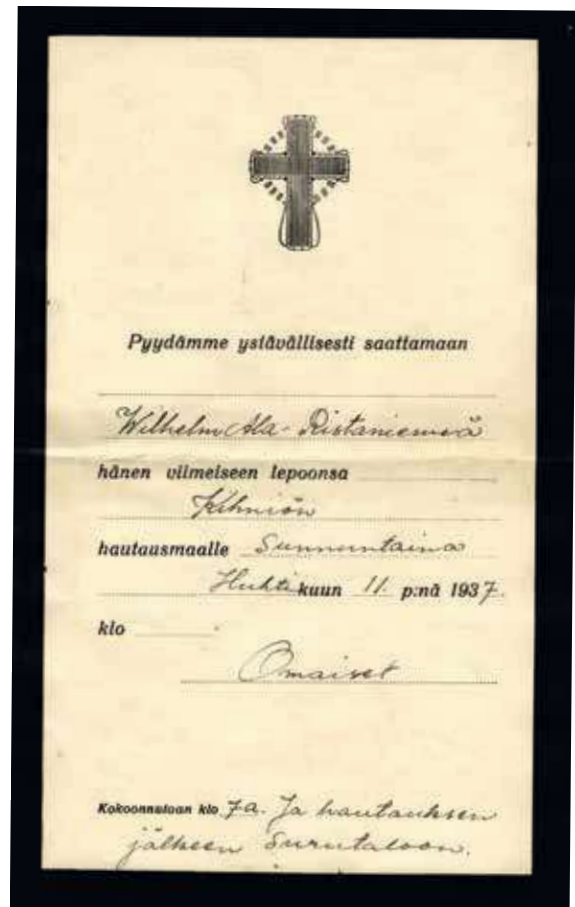
Hautajaismuistoja 1950-luvulta

Salme Marttila

Mummuni kuoli huhtikuussa 1958, olin tuolloin 6-vuotias. Kuolinpäivän muistan hyvin. Asuimme mummun ja papan kanssa samassa pihapiirissä ja vietin sisarusteni kanssa paljon aikaa ”papan puolella”, kuten silloin sanoimme. Eräänä huhtikuuisena aamupäivänä mummu oli kaatunut tuvan lattialle ja puhe oli mennyt sekavaksi. Pappa tuli hakemaan äitiäni auttamaan tilanteessa. Isäni oli töissä ja vanhempi sisareni koulussa, joten minut lähetettiin viemään tietoa runsaan 2 kilometrin päässä asuvalle tädilleni. Kun tulin tätini kanssa takaisin, oli mummu nostettu sänkyyn ja peitetty valkoisella lakanalla. Paikalle oli jo tullut toinenkin tätini ja kaksi setääni, jotka juttelivat ja itkivät, joten ymmärsin, että mummu oli kuollut.

Seuraavista tapahtumista ei minulla ole selkeitä muistikuvia, vaan ne ovat äitini kertomia. Silloin oli Parkanossa Urholla arkkioliike, josta isäni haki arkun. Tätini pukivat mummun arkkuun ja isä veljiensä kanssa vei hänet kuorma-autolla siunauskappelin ruumiskellariin. Auton lavalla piti aina olla kuusia, kun kuljetettiin ruumista erotuksena tyhjän arkun kuljettamiselle.

Hautajaiset olivat sitten toukokuussa lauantapäivänä. Saattoväkeä oli paljon, sukulaisia, naapureita ja ystäviä. Hautajaiskutsu oli julkaistu paikallislehden kuolinilmoituksessa. Tuo lehtikutsu alkoi yleistyä noihin aikoihin. Isovanhempani olivat muuttaneet perheineen Jalasjärveltä Kihniöön, joten kutsuttavista suuri osa oli sieltä, ja niinpä kaikille kutsutuille oli lähetetty myös postin kautta nuo mustareunaiset kutsukirjeet, joita siihen aikaan yleisesti käytettiin.

Hautajaisvieraat oli kutsuttu saapumaan ensin vainajan kotiin, jossa oli alkuun kahvitarjoilu. Kotipihaan oli tehty pienistä kuusista kuja. Arkku haettiin kotiin ja asetettiin tuohon "kuusimajaan" korokkeelle. Arkun kansi avattiin ja liina poistettiin mummun kasvojen päältä. Siinä ainakin läheisimmät saattovieraat kävivät jättämässä jäähyväisensä hänelle tehden ristinmerkin hänen rintansa päälle. Kävin itsekkin aikuisten perässä jäähyväisensä jättämässä. Minusta mummu näytti siinä ihan samantaiselta kuin elävänä nukkuessaan. Sitten arkun kansi suljettiin, arkku nostettiin taas auton lavalle ja lähdettiin saattueena kohti kappelia. Osa väestä meni auton lavalle, osalla oli henkilöautoja ja jotkut tulivat polkupyörillä. Saattue kulki hitaasti, jotta kaikki pysyivät mukana. Suntuille oli ilmoitettu aikataulu niin, että hän alkoi soittaa "saattokelloja", kun väki lähestyi kappelia. Joitakin vieraita, jotka eivät tulleet aamukahville, oli tullut odottamaan hautausmaan portille ja he liittyivät siitä saattoväkeen.

Siunaustilaisuus oli kappelissa, josta arkku kannettiin hautaan. Kun kantajat olivat peittäneet haudan ja kukkalaitteet oli asetettu kummulle ja virsi veisattu, lähti saattoväki takaisin vainajan kotiin. Kotona pidettävän muistotilaisuuden alussa oli ruokatarjoilu. Tarjolla oli perunat ja kastike, lihapullat, peruna- ja lantulaatikko, rosolli, haukea ynnä muuta. Oli myös kotona leivotut leivät sekä kuurnalla valmistettu kotikalja. Pitokokkina oli Anni Saxberg, joka tuohon aikaan hoiti sitä tehtävää monissa hautajaisissa ja muissakin juhlissa. Hän oli jo hautajaisia edeltävinä päivinä leipomassa ja valmistamassa ruokia. Muistotilaisuuden ohjelmassa oli papin puhe, virsien veisuuta sekä adressien lukeminen ja tietenkin vapaata seurustelua, kun monet sukulaiset eivät olleet pitkään aikaan tavanneet toisiaan. Lo-

Helmiina Annala, Kihniön yhtenäiskoulu.

pussa oli vielä kahvitarjoilu.

Pitkä päivä oli tuohon aikaan tuo hautajaispäivä kaikkein vaihteleva, ja monet vieraat tulivat vielä melko pitkistä matkoista. Sitten useimmilla oli tietenkin vielä kotona karjan hoito aamulla ja illalla, niin eipä siihen päivään paljon vapaa-aikaa jäänyt.

Pienen tytön hautajaiset 1920-luvulla

Pauliina Tellervo Paulamäen, 4 vuotta, hautajaiset Paulamäen talon pihassa vuonna 1926. Kuva Raimo Paulamäen albumista.

Kihniöläisiä hautajaistapoja 1940–1960-luvuilla

Leena Pihlajamaa

Hautajaiset olivat koko kylän yhteinen tapahtuma, muistelevat Liisa Aaltonen, Terttu Kokko, Ritva Markkola ja Heile Törmä. Heillä on muistikuvia hautajaisista ainakin 1940-luvulta lähtien.

Kuolemantapauksen sattuessa vainajaa säilytettiin kotona riihessä. Hautajaiskutsuja lähetettiin lähisukulaisille, mutta Ritva Markkola muistelee, että koko kylän väki oli tervetullutta. Hautajaispäivän aamuna kokoonnuttiin surutaloon jo seitsemäksi. Arkku oli asetettu esille ja sen ympärillä oli kuusia koristeena. Niitä saattoi olla rivissä taloon johtavalla tielläkin.

Arkku kuljetettiin talvella reellä, kesällä kärryillä saatueessa hautausmaalle tai kirkkoon, missä siunaus toimitettiin. Hautausmaalla siunaaminen toimitettiin niin, että arkku oli jo laskettu haudaan ja etenkin kesällä jo osittain peitettykin. Mullanheitto suoritettiin siis haudaan. Siunaukset olivat sunnuntaisin yhdeksältä, saattoväki osallistui jumalanpalvelukseen, ja sen jälkeen mentiin takaisin surutaloon.

Talossa oli sekä kahvi- että ruokatarjoilu. Pitokokki oli työskennellyt useita päiviä apunaan kylän naisia. Rosolli, suutarin lohi, lanttulaatikko ja lihakastike olivat mukana pitopöydässä. Jälkiruoksi puuroa ja soppaa tai kiisseliä. Kauppojen valikoiman laajentuessa 1950-luvulla mukaan tulivat leikkeleet ja myös ulkomailta tuodut hedelmät. Joillakin kylillä saatettiin tehdä sahtiakin hautajaisiin. Hautajaistalossa viivytettiin koko päivä rauhassa tarjoiluista nauttien ja puhellen paikalle kokoontuneen väen kanssa.

Ritva Markkola muisteli Justiina-mummunsa kuolemaan johtaneita tapahtumia vuonna 1948. Ritva oli tuol-

loin 12 vuoden ikäinen. Mummu oli ollut maaliskuun lopulla naapuritalossa lehmää lypsämässä, kun hän oli saanut sairauskohtauksen ja tuupertunut lehmän alle. Alpo Kivistö oli silloin nuori poika ja toi sanan Lepän taloon. Ritvan isä Artturi haki hevosella mummun kotiin. Omaan sänkyynsä hän kuoli. Ruumista säilytettiin riihessä.

Mummun lapsista neljä asui Tampereella, josta he tulivat linja-autolla monta päivää ennen hautajaisia lapsuudenkotiinsa auttamaan valmisteluissa. Hautajaispäivän aamuna arkku kannettiin talon pihalle telineen päälle. Paikan ympärillä oli pienet kuuset tuomassa juhluuutta. Saattoväki kokoontui avoimen arkun ympärille. Veisattiin virsi. Ritva muistelee, että varmaan mentiin Kankarinjärven yli jäätä pitkin Kirkonkylään päin rekisaattueessa. Siunaus toimitettiin Kihniön hautausmaalla.

Kotiin palattua ruokailtiin. Ritva arvelee, että tarjoilut olivat vaatimattomat, ehkä lihakeittoa, juomana maitoa ja piimää, ruisleipää ja mahdollisesti kakkoo. Jälkiruokana ohraryynipuro ja puolukkakeitto. Ritva kertoo, että hänen äitinsä oli toimellinen ihminen, jolta ruoanlaitto sujui hyvin. Ritvan äiti Laura Leppä oli ollut palvelijana Vatajan talossa sekä opettajaveljellään Kuivasjärvellä. Näissä paikoissa hän oli saanut hyvää oppia kotitaloustöihin. Hautajaisten lopuksi juotiin kahvit särpimenä pullaa ja pikkuleipiä.

Pula-ajan loppuvuosia eletessä monista tarvikkeista oli pulaa, kaupunkilaisvierailta oli kuitenkin hautajaisasuissa hatut eikä maaseudun tapaan mustia huiveja. Mummun kuolema oli äkillisyydessään vavahduttava kokemus nuorelle Ritvalle.

Hautajaiset vuonna 1973 Kihniöllä

Hautajaistarjoiluun varatut aineet n. 120 henkilölle

2 kg maksaa (10 laatikkoa)
10 kg palapaistia
3 kg sikaa (lihoista tehtiin palapaistia, ei liikaa)
3 kg pekonimakkaraa
3 kg balkanin juhlamakkaraa
8 kg keittokinkkua (liikaa, ilmeisesti luultiin makkaraksi)
1 kg suolasieniä (sienisalaatti loppui kesken)
1 punakaali (riitti)
1 kg salaattia
2 kg tuoretta kurkkua
20 litran kattilallinen kiehui lanttuja (laatikkoon)
8 litran kattilallinen kiehui porkkanoita (rosolliin)
8 litran kattilallinen kiehui punajuuria (rosolliin, porkkanoita liian vähän suhteessa)
3 sangollista kuorittiin perunoita (sangollinen jäi)
30 l maitoa
10 l kermaa (jäi)
40 l kaljaa
1,5 kg voita pöytävoiksi

Jälkiruokana tarjottiin hedelmähyytelö, päällä vatkatua kermaa. (5 kg appelsiineja, 3 kg päärynöitä, 3 kg banaaneja, 3 kg omenia, lisäksi muutama purkki säilykehedelmiä, 10 pussia liivakkoa)

Leipomukset:

2½ litran pullataikina (7 munaa, 750 g voita)
5 litran taikinasta kakkoo
3 täytekkua (12+9+9 munaa)
1 kg:sta voita ranskalaisia vohveleita
800 gr:sta voita taatelileipiä
800 gr:sta voita kanelimuroleipiä
1200 gr:sta voita lusikkaleipiä

Koska oli näin montaa lajia, olivat määrät liian suuria.

”8 kg keittokinkkua (liikaa, ilmeisesti luultiin makkaraksi)”

Lasienkeli!

Lasienkeli kirjahyllyssäni,
siellä se on lukemattomien tietokirjojen
ja muun kirjallisuuden seassa.
Toki näkyvällä paikalla!
Vieressä Raamattu ja virsikirja.
Valitettavasti pölyssä kaikki.

Pöly on vain pintaa, sisältö ratkaisee.
Enkeli ehkä etsii paremman paikan.
Lähempää ihmistä,
ehkä huomenna siirrän

Reijo Ojennus

Maia Patama
Kihniön
yhtenäiskoulu.

Lapsuusmuistoja Suo Oy:n työntekijöistä

Ulla Vierre

Minun Mummoni Aini Koivistoinen oli Suon ensimmäisiä asukkaita, joka tuli Suolle kahden lapsensa kanssa. Mummon hautajaiset olivat siitä erikoiset, että vaikka hän oli muuttanut Helsinkiin 1961 tyttärensä lapsia hoitamaan, hän vannotti isääni, että hänet pitää haudata Kihniöön, sillä Helsingissä ne tekevät tien hänen päällensä.

Mummoni hautajaisiin vuonna 1968 osallistui Suo Oy:n toimitusjohtaja Lauri Aaltonen vaimonsa Leenan kanssa sekä muita Suo Oy:n johtohenkilöitä, mikä oli poikkeuksellista. Mummo oli Aitonevalla kaikkien perheiden apuna, jos apua tarvittiin, ja näin häntä sitten muistettiin ja kunnioitettiin. Mummon viereinen hauta on Taisto Viitamäen. Hän oli työssä verstaalla ja naimisissa Suo Oy:n Osuuskaupan kaupanhoitajan Ainon kanssa.

Suo Oy:n aikana turvesuolla lapsena ja nuorena huhki myös sisareni Eila turpeita kääntelemässä. Hän eli elämänsä työssä muualla. Eila palasi Kihniöön ja eli täällä Aitonevalla vuosia, kunnes sairaus vei hänetkin. Eila on haudattu tänne esi-isien maille Katarankankaaseen.

Veikko Kaiponen oli Suon seppä, joka takoi kaikki työkalut, joita Suolla tarvittiin. Hän takoi myös omat kalastusvälineensä. Oli innokas kalamies ja soitti haitaria, välillä kertoi soittavansa hikimollissa. Veikon vaimo Lyyli oli nevalle töissä kesäisin, muuten hän oli kotirouva. He olivat lapseton, lapsirakas pariskunta, Karjalan poikki". Lyylin kuoleman jälkeen Veikosta tuli meille läheinen, "pappa" pojalleni. Hänen kuolinvuoteellaan lupasin hoitaa heidän hautaansa.

Eemil Karvinen oli Suon puuseppä ja taitava työmies, osaltaan rakentanut työnjohtajien talot itse, Suon sahalla sahatuista tarvikkeista. Karhulan Väinö oli sähkömies Suolla ja hänen vaimonsa Laura oli alkuaikoina turvekentillä töissä. Korkeasalon Viljo oli sekatyömies Suolla ja hänen vaimonsa Saima oli turvetyössä ja ruokalassa apuna.

Lauri Koivistoinen tuli lapsena Suolle leskiäitinsä Ainin kanssa. Hän oli jo 12-vuotiaana ajamassa traktoria Suolla. Myöhemmin Lauri toimi dieselasentajana kooten muun muassa venäläisiä telaketjutraktoreita ja korjaten rikkuneita turvekoneita Verstaalla. Äitimme Lilja tuli 15-vuotiaana vuonna 1944 Suolle töihin yhdessä veljensä Aaron ja serkkutyttöjensä Luran, Valman ja Helmin kanssa. He kävelivät metsän poikki Rajalamminkylältä, koska silloin ei vielä ollut kunnon tietä Aitonevalle. Kesätyöläistyöt asuivat parakissa Aitokalliolla.

Naiset olivat ensin työssä nevalle risuja ja puita keräämässä, kun kenttiä laitettiin nostokuntoon. Myöhemmin äitini oli toimitusjohtaja Aaltosen perheessä apulaisena ja naimisiin mentyään Suon ruokalassa apuna ja siivoamassa. Molemmat vanhempani on haudattu Kihniöön, äitini isovanhempien lahjoittamaan hautausmaahan.

Isäni vieressä hautausmaalla on Armas Aution hauta. Hän oli verstaalla isäni työnjohtaja. Armas oli mukava mies ja oikeudenmukainen työntekijöitään kohtaan. Hän osallistui itsekin työntekoon. Armaan toisella puolella lepää Kanniston Aatos, isäni työkaveri verstaalta.

Vilho Vierre ja brikettikone.

Kihniön siunauskappelin vieressä on Viljasen Fransin ja Emilian lepopaikka. Fransu ajoi turveveturia Suolta Aitonevan asemalle, josta VR:n junat ottivat turvevaunut kyytiinsä. Myöhemmin hän oli varastomiehenä. Fransu vei meitä myös aamuisin Niskokselle kouluun ja eräänkin kerran ajoi koululaukkujemme päälle. Hänen vaimonsa Emilia oli nuorena nevalle käännöllä, mutta loppuaikana kotirouvana. Heillä ei ollut lapsia yhdessä.

Väinö Karhula tuli huhtikuussa 1945 Lapin sodasta suoraan Suolle töihin ja teki ensin nevan perustustöitä ja sitten hän oli myllärinä laahakauhalla. Mylläri huolehti turvekuran sopivuudesta, se ei saanut olla liian kuivaa eikä märkää, kun se levitettiin kentälle kuivumaan. Myöhemmin Väinö toimi sähkömiehenä ja palveli 22 vuotta Suolla. Vaimonsa Luran hän löysi Suolta. Laura tuli nuorena töihin nevalle, asui äitini kanssa samassa parakissa, he olivat serkukset. Ensin Laura keräsi puita ja risuja kentiltä, myöhemmin, kun turvetuotanto pääsi alkamaan, hän pääsi käännölle, kekoamaan ja kokoojalle. He löysivät toisensa Suolla. Laura oli töissä lähinnä kesäisin. Myös heidän hautansa on Kihniössä.

Mäki-Rajalan Eero oli Karvian poikia ja tuli Suolle töihin. Hän oli monitoimimies, teki erilaisia töitä koko pitkän työuransa. Eero oli hyväntuulinen mies ja tykkäsi lapsista. Hänkin tapasi Aitonevalla vaimonsa Valman, joka tuli

15-vuotiaana turvekentälle työhön, käännölle, kekoamaan, kokoojalle ja lopuksi keittiölle vanhaan ruokalaan, jossa oli ankeat olot. 1950-luvulla rakennettiin uusi ruokala, jossa oli kaikki mukavuudet. Siellä ruokalassa he tapasivat toisensa, tiesivät jo heti tavattuun olevansa pari toisilleen ja menivät naimisiin. Eero ja Valma olivat ihana ja lapsirakas pariskunta. He asuivat myöhemmin Niskoksen koululla, jossa Valma oli keittäjänä ja teki superhyvää ruokaa meille lapsille.

Asseri Saarela tuli Kuivasjärveltä Suolle työhön Vapun aikaan 1945. Hän oli työssä alkukesäisin, mutta kun kotona alkoivat heinätyöt, niin silloin hänen piti mennä kotiin. Hän oli lastausporukassa lastaussillalla vinssillä ja kokosi myös koneita verstaalla, muun muassa Työkone Lilliputin. Tästä koneesta ei ollut edes piirustuksia, silloin piti vain sovittelua, mikä osa kuului mihinkin, ja valmista tuli. Hän tapasi vaimonsa Raunin, jonka koti oli parin kilometrin päässä suolta. Rauni oli nevalle töissä muun muassa kokoojalla ja myös Suon sahalla tekemässä polttopuita rakennuslaudanpätäkistä, jotka kaikki otettiin talteen ja käyttöön. Heidän häitään tanssittiin Suon seurantalolla 1946. Juuri pahimpaan pula-aikaan, jolloin oli korttiaika ja kaikki piti hamstrata, että sai kunnon juhlat. Asuivat Saarelassa koko elämänsä.

Palolammin Onni, Kurjenkylän poikia, tuli Aitonevalle, kun VR:n rautatie oli valmis. Hän oli sekatyömies, niin kuin lähes kaikki siihen aikaan, tehtiin mitä työnjohtaja määräsi. Hän oli töissä Suolla koko elämänsä loppuun. Vaimokseen otti Bertan, joka myös oli nevalle työssä ja asuivat lähellä Aitonevaa. Bertta oli Saarelan Raunin sisko, heillä ei ollut lapsia, mutta olivat lapsirakkaita.

Tauno Ala-Lankoski oli hevosmiehenä tekemässä tietä Aitonevalle jo 14-vuotiaana. Hänen työhönsä mahtui monenmoista, puitten ajoa Suon työntekijöiden taloihin, ja työhön kuului jopa kuolleen sotavangin ruumiin kuljetus Kihniön asemalle, josta lähetettiin mies kotipaikkakunnalleen. Tauno ajoi traktoreita ja työkoneita ja jopa autojakin Suolla ollessaan. Oli Verstaalla dieselasentajana isäni työkaverina loppuajan. He kävivät isäni kanssa eri paikkakunnilla soilla korjaamassa työkoneita.

Tauno oli ympärivuotisessa työsuhteessa Suolla eläkepäiviinsä saakka. Hän osallistui myös kulttuuritoimintaan, laulukuoeroon ja näytelmäkerhoon. Suo Oy:llä oli oma urheilukerho. Tauno oli myös sepän kisällinä. Hän oli taitava mies. Muut olivat ihmeissään ja pähkäilivät, miten jokin työkone pitäisi koota. Tauno ehti sillä välin kokoamaan koneen. Vaimokseen löysi Autionperältä Aution Allin, joka oli myös nuorena töissä Suolla, niin kuin muutkin nuoret naiset.

Veikko Yli-Lankoski oli jo 13-vuotiaana ensimmäinen työntekijä Suolla. Hän johdatti kartoittajat Aitonevalle, kun Suota suunniteltiin. Lankoskella otettiin työntekijät töihin, ja Suon konttori oli ensin juuri Lankoskella. Jo 13-vuotiaana Veikko oli mittamiehenä, kun alettiin ojalintoja tekemään. Myöhemmin Veikko oli koneenkuljettajana, autokuskina ja varastomiehenä. Hän työskenteli myös Verstaalla. Veikko oli huumorimies ja jutunkertoja, rauhallinen ja ystävällinen mies. Hän oli isäni hyvä ystävä. Hänet on haudattu tänne vaimonsa Tertun viereen.

Vilho Vierre eli Ville muutti Suolle töihin ja asumaan 1958 yhdessä vaimonsa Maijan ja lastensa kanssa. Silloin

Frans ja Emilia Viljanen.

Yllä kirjoittajan äiti Lilja Koivistoinen ja lapset Tapani, Ulla ja Eila. Oikealla Lilja ja Lauri Koivistoinen.

Maija aloitti ruokalassa työnsä apulaisena. Sittem, kun Kerttu Knuuttila lopetti työnsä ruokalan emäntänä ja muutti pois Kirppulasta, Maija jatkoi työtä ja perhe muutti Vankilanmäeltä Kirppulaan, joka oli siihen aikaan jo vakiintunut ruokalan emännän asunnoksi. Viimeksi perhe asui Pikku-Peltolassa, ja Maija hoiti myös säähavaintoasemaa. Ville ajoi työkseen traktoreita nevalle. Ennen muuttoa Suolle Ville oli Suo Oy:n osuuskaupas-

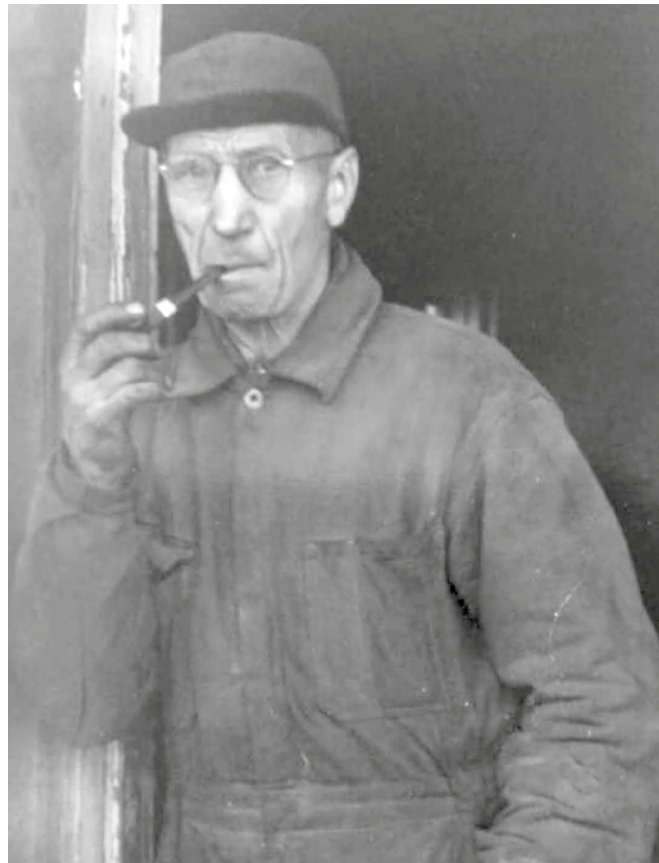
sa myymäläapulaisena ja Maija oli nevalla töissä. Asuivat silloin ”Roosteenilla”. Perhe muutti Tampereelle vuonna 1969, mutta heidät on tuotu ja haudattu tänne Kihniöön.

Kyllikki Hietamaa tuli nuorena tyttönä Suon ruokalaan töihin, talvet hän asui Kirppulassa ja kesäisin kulki polkupyörällä kotoa töissä. Hän oli niin ahkera, taitava ja vahva nuori nainen, että työnjohtaja Eero Lehmus kutsui Kyllikkiä ”yhdeksi vahvimista miehistä”, häneen saattoi luottaa, teki mitä pyydettiin ja laittoi muihinkin työntekijöihin vauhtia. Kyllikki oli suoraluontoinen ja toimi työnjohtajan apuna. Kyllikki työskenteli Laahakauhalla ja myllärinäkin, joka oli yleensä miesten työtä, mutta kun miehet olivat sodassa, niin naiset tekivät näitäkin töitä. Kyllikki tuurasi myös veljeään Lassea pikkupässin ajajana. Hän pystyi tekemään työtä kuin työtä. Hänen puolisonsa Yrjö oli myös Suolla töissä aumaamassa ”Smitillä” ja toimi jonkin aikaa myös työnjohtajana. He menivät naimisiin 1946 ja muuttivat Leivonmäelle 1947 suolle töihin. Vuonna 1952 he muuttivat Kanadaan, mutta palasivat lopulta takaisin Kihniöön saaden viimeisen leposijansa täältä.

Lauri Hellgren ajoi nuorena Ford-moottorilla varustettua veturia, joka veti kuuppavaunuja. Valehteli ikänsä, että pääsi kuskiksi. Hän kuljetti kuravelliä laahakauhalla kentälle kuivumaan.

Valto Keskinen oli ensin sähkömiesten työnjohtajana ja lopuksi itse sähkömiehenä ja mäkipomona, koska turpeennosto hiipui hiljakseen. Mäkipomon tehtäviin kuului asuinrakennusten korjaus ja huolto. Valtion tehtävänä oli Persian shaahin kesäpalatsin nurmikutien turpeitten lähettäminen Persiaan. Venäläisten 40 junanvaunun kerääminen kuljetusta varten Venäjän halki oli Valtolle kova työ. Valto teki työuransa Suolla.

Minun muistoni on vain niistä ihmisistä, jotka on jol-

Suo Oy:n seppä Veikko Kaiponen.

lain lailla kuulunut lapsuuteeni suolla. Heidän elämänsä on koskettanut minua lapsena tai myöhemmin elämässäni. Heidät kaikki on haudattu Kihniön Katarankankaaseen.

Näky

*Tien haarassa seisoin ja katsoin
tietä kumpaa käydä mä voin.
Mikä matkaaaja joukossa ollut lien,
kuka näyttäisi minulle oikean tien?*

*Polun kauniin näin lähtevän oikeaan
se lavea oli, johti alaspäin vaan.
Sitä helppo kulkea olisi varmaan,
voisko tie tuo koskaan viedä harhaan?*

*Tätä matkasi joukko iloinen,
moni heistä kulki kuin tanssien.
Täällä matkan päättä ei missään näy,
ei tietoa, minne heist` jokainen käy.*

*Polun kaidan näin kääntyvän vasempaan,
sillä pysyä oli kai vaikeaa.
Se jyrkkä oli ja ahdas niin,
se näytti nousevan korkeuksiin.*

*Näin matkalla harvan vain kulkijan,
heill` taakat mukana harteillaan.
Ja hitaasti eestyi matka tuo,
kuka olisi kantanut taakat nuo?*

*Nuo matkaaajat kulkivat eespäin vaan
eivät taakseen luoneet katsettakaan.
Tien päässä he näkivät ristin valoin,
sitä kohti pyrkivät painavin jaloin.*

*Oli tien tämän kulkenut Jeesuskin
näin minulle unessa kerrottiin.
Veri pirskontu kimmelsi polulla tiellä
tunsin kuin läsnä ois Hän itsekin vielä.*

*Tien haarassa seisoin ja miettimään jäin
tietä kumpaa käydä voin mä näin?
Mikä joukossa matkaaaja minäkin lien,
Hätkö näyttäisi minulle oikean tien?*

Aune Hartikainen

Koiramatkailua priiureissun merkeissä

Manta Koskinen

Parkanossa asui 1980-luvulla Litja-Joonan perhe, Kirsilä oli tilitoimisto ja hänen miehellään Hannulla autoliike. Toimisto ja liike sijaitsivat elokuvateatterin alapuolella olevassa punatiilisessä kiinteistössä, joka nyttemmin on palanut ja purettu pois.

Heillä oli kaksi salukia, Mokka ja Tabi, sekä irlanninsusikoira Väinö. Koirien kautta ystävystyimme, ja paljon kävin Kausenkadulla kylässä juoksuttamassa omaani heidän pihassaan. Yhteisen harrastuksen merkeissä alkoi matkustelu kilpailuissa, lisäksi olen aina ollut kiinnostunut myös vinttikoirista. Vakavasti harkinnassa oli afgaaninvinttikoiria, mutta päädyin vanhaan englanninlammaskoiraan. Nyt on mennyt yli 40 vuotta rodun parissa.

Matkasuunnitelmanamme oli lähteä Ruotsiin, Skoklosterissa pidettävään isoon pohjoismaiseen vinttikoiratapahtumaan. Lisäksi Ruotsissa oli odotettavissa koiralleni Benjaminille astutusreissu. Ajoitus suosi reissusuunnitelmaa. Näin yhdistimme menomatkamme, ja pääsin myös näkemään vinttikoiratapahtuman.

Lyhin reitti kulki laivalla Kaskisista Gävleen. Varasimme sen. Mukava pienempi laiva, noin 700-paikkainen, liikennöi tuota reittiä vuosina 1986–89. Lähtöpäivänä mietimme, millä autolla menemme. Hannu oli hakenut edellisenä päivänä liikkeeseen Volvon, jonka mittarissa oli 700 kilometriä. Koska auto oli farmarimallia, päädyimme siihen. Vähän kuitenkin ajattelutti sisäänajo koirareissussa.

Kuitenkin auto pakattiin retkivarusteilla ja neljällä isolla koiralla. Ahdasta kyllä oli, ja takapenkki ei varmaan naarmuitta säilynyt. Matka Kaskisiin sujui nopeasti, samoin laivamatka Gävleen. Sinne saavuttuamme ajomatkaa Gävlestä Skoklosteriin oli noin 200 kilometriä. Paikka sijaitsee Uppsalan ja Tukholman puolivälissä. Skoklosteriin saavuttuamme leiriydyimme linnan puistikkaan, niin kuin suurin osa osallistujista teki. Paikka on kyllä mitä ihanin, itse linna on valmistunut 1668 ja on Ruotsin hienoin barokkilinna.

Kauaa ei katseltu, kun taivas tummui ja tuli kiire pysyttää kupolitelttamme. Jos automatka oli ollut ahdas, niin voitte kuvitella, miltä teltta näytti ulkoakin päin pullistellen. Alkoi sade. Pihalle ei voinut mennä, satoi yönkin. Telttakangas päästi läpi vettä, joten olimme kosteita koiria myöden. Aamukahvia täytyi saada, onneksi kosankaasukeitin oli pakattu mukaan. Veden kiehuessa totesimme maidon puuttuvan. Lainausreissu muutaman teltan päähän onnistui, ja takaisin tullessa selvinnyttä kahvia mukiin maidon kera. Hyi, mitä ihmettä, se maistui suklaalta. Vilkaistu ympärille, ja havaitsimme pari nauravaa pojanviikaria, jotka olivat raskinneet laittaa rasiallisen suklaanappeja meidän kahvipannuumme. Kostean yön päätteeksi se kuitenkin lämmitti oloa, ja onneksi ihana heinäkuinen aurin gonpaiste alkoi nousta kuivaten kaiken.

Päivästä tuli polttavan kuuma. Minä pidin koiralaumasta kiinni ja Kirsi kävi välillä vaihtamassa esitettävää. Päivä eteni. Mokka-saluki oli voittanut rotunsa parhaan palkinnon ja odotelimme loppukilpailun alkamista. Mitä ihmettä, Mokka voitti koko näyttelyn. Amerikkalainen tuomari oli erittäin ihastunut!

Palkintoina tuli pokaalien lisäksi isoja koiranruoka-

Parkanolainen Mokka-saluki (vasemmalla) kunnostautui näyttelyreissulla Ruotsissa.

säkkejä. Niistä ei voitu ottaa kuin yksi mukaan, kun auto oli niin täynnä. Suunnitelman mukaan auton nokka kohti Tukholmaa, jonne jäisin Benjaminin kanssa viikoksi vielä. Eva Sederholm poimi minut ja koirani kyytiin, ja menimme Vesteråsiin hänen luokseen, jossa yövyin viikon. Iltasin ajelimme priiupaikkaan Anita Zetteströmin astutettavan nartun luokse.

Lähtöpäivän iltana saunoin Anitan luona. Kokemus jäi mieleeni, sillä sähkösaunassa oli oranssi kokolatiamatto. Siksi saunoin pyyhe visusti pyllyn alla, ettei hiki tipu matolle, ja löylynheittokin oli tarkkaa puuhaa.

Aamulla sain kyydin satamaan. Aikaa laivan lähtöön oli runsaasti, siksi lähdin kävelyllä Benjaminin kanssa. Mietin, millä aamulla Naantalista kotiin päin, junalla kenties. Ajatukseni katkesi, kun tuttu ääni kysyi, mitäs Manta täällä hortoilee? Kääntyessäni näin kyläkauppiaini Hewa ja Lempi Karimin, jotka olivat tulossa lomareissulta Keski-Euroopasta Hewan sisaruksien luota.

Kauppiaina heillä oli omavarainen retkivarustus mukana, ruokaa, juomaa ja petivaatteita myöden yöpymisiä varten. Keskustelimme reissuistamme ja kysyin päästäänkö kyydillä Parkanoon aamulla. Se sopi heille hyvin, joten tapaisimme aamulla satamassa.

Sen enempää ajattelematta lähdin tyytyväisenä kävelemään laivaan. Seuraavana aamuna nähdessämme totesin heidän yöpyneen autossa autokannella (nykyään ei ole sallittua). Minua hävetti ja nolotti, koska itse olin koirani kanssa makoillut luxushytissä merta katsellen. Tämä oli mahdollista, kun ainakin ennen oli niin että, jos uros joutui matkustamaan nartun luokse, maksoi nartun omistaja siitä koituneet kulut. Eva oli töissä laivayhtiössä Vesteråsis- sa ja järjesti mukavan laivamatkan.

Aamulla satamaan tullessa etsin kyytini ja pääsimme matkaan. Benjaminin kanssa makoilin patjoilla auton perässä. Pöytyän kohdalla tuli äkkijarrutus, maantiellä oli käynnissä polkupyöräilykisat, ja sille kaistalle, jota saimme käyttää, horjahti pyöräilijä. Onneksi muuta vahinkoa ei tullut kuin että jauhoa, kananmunaa ja muuta elintarviketta putosi hyllystä päälleni. Säikähdyksestä selvittyä ja autoa siivoiltua matka jatkui. Seuraavaksi heräsin kotipihaan.

Priiureissusta ei koiravauvoja tullut.

Serkkutapaaminen Kivelässä

Maiju Viitaniemi (o.s. Rytilä)

Matka omaan sukuun 30.7.2023

Yleensä sukututkimuksessa seurataan isälinjaa ja tutustutaan isän sukulaisiin. Hilkka Kotirannan (o.s. Kivelä) kanssa olemme tavanneet Rytilän sukuseuran tapahtumissa jo yli 10 vuoden ajan, ja nyt päätimme kutsua koolle isoäitimme Maria Kivelä-Pentin jälkikasvua, johon kumpikin kuulumme serkuksina.

Kotiseutuliiton toiminnanjohtaja Teppo Ylitalokin haluaa, että jokaisella olisi mahdollisuus tehdä matka omaan sukuunsa ja omaan itseensä. Eikä sukututkimuksenkaan tarkoitus ole urkkia eikä paljastaa salaisuuksia, vaan luoda kehystarina, johon voimme kiinnittyä. On kauhean surullinen kohtalo, jos ihmisen pitää tuntea, ettei ole kotoisin mistään tai kotonaan missään. Sukutapaamiset vahvistavat ja sitovat meidät yhteen.

Isoäitiämme Mariaa lähestyttiin kosintakirjeellä

Rehtori Heikki Pentti löysi asiapapereidensa joukosta neiti Maria Mäntylälle 16.10.1900 osoitetun Juho Kivelän alikirjoittaman hienotunteisen kosintakirjeen ja päätti tallettaa sen muistona jälkipolville. Kirje tuottikin tulosta, ja Marian ja Juhon avioliitosta syntyivät lapset Vilho, Impi, Armas ja Taimi sekä vielä Väinö ja Arvo, jotka kuolivat lapsina.

Marian puoliso Juho kuoli nuorena, ja Maria meni uusiin naimisiin naapurin pojan Julius Pentin kanssa, joka oli palannut Amerikasta ja ihastui nuoreen leskeen. Toisesta avioliitosta syntyivät Risto, Martta, Esko, Matti, Esko Mikael, Veikko ja Heikki. Näin Mariasta tuli suurperheen emäntä Kivelään. Lapsikatraan ensimmäinen ja viimeinen lapsi syntyivät muuten pitkänäperjantaina. Enoni Heikki Pentti sai elää vanhaksi ja harrasti kuolemaansa

saakka sukututkimusta, josta me nuoremmat voimme olla kiitollisia.

Kivelän talon vaiheita

Kivelän talo sijaitsee Parkanossa Kirkkojärven rannalla Pentin kaupunginosassa ja on rakennettu todennäköisesti 1700-luvun loppupuolella, läntinen pääty ensin ja sitten paljon myöhemmin 1800-luvun puolella itäinen osa. Väliin jäi käytävä. Tiedetään, että Kanan jakokunnan asukkaita on jo 1700-luvulla asunut Kivelässä. Kivelä on ollut torppa 1789 ja verotalo 1810.

Kyseessä on alunperin 1/2-manttaalin tila, jonka kokonaispinta-ala oli 402,4800 hehtaaria.

Kirkkoherra Niilo Juselius oli Kivelän tilan omistaja vuodesta 1849 lukien. Juselius myi tilan kahdella yhtäpitävällä kauppakirjalla räätäli Alanderille ja suutari Hellgrenille. Talon hinta oli kummallekin ostajalle 500 hopearuplaa. Kirkkoherra antoi uusille taloille nimiksi Pentti ja Kivelä. Alander sai Pentti-nimen ja Hellgren Kivelä-nimen. Näin syntyi, isäntien sovussa jakaen maat, kaksi 1/4-manttaalin tilaa 1.1.1857.

Rehtori Heikki Pentti kertoo talojen vaiheista seuraavaa: ”Räätäli Alander on minun esi-isäni. Hän hoiteli ensin Raittilan torppaa Ikaalisten Sipsiössä ja hänelle kihlakunnan oikeus oli myöntänyt pitäjän räätälin arvonimen pitkästä työkokemuksesta. Isäni Julius oli Pentin talon poikia. Juho Kivelän kuoltua ja äitini jäätyä kuuden lapsen kanssa leskenä asumaan taloa palasi naapurin poika Amerikasta ja nai nuoren lesken. Meitä on seitsemän isä Juliuksen lapsia, ja minä olen nuorin ”rääpekakku”, kolmastoista koko katraasta. Äitini Maria Kivelä-Pentti kuoli 25.1.1952 Kivelässä.”

Kivelän talon halkaisee kahtia kuistilta jatkuva keski-käytävä. Heikin Ulrika-mummo (k. 23.1.1933) asui läntisessä päädyssä, johon kuuluivat keittiö ja kolme muuta huonetta. Toisessa päädyssä oli tupa, vieraskamari ja vanhempien kamari, jossa kaikki lapset ovat syntyneet.

Julius Pentti rakensi kartanolle ulkorakennuksia, mm. komean tiilinavetan. Hänellä oli tapana kierrellä moottoripyörällä maakunnassa katselemassa sopivia rakennuksen malleja. Juliuksen poika Esko Mikael, rakensi tontille uuden talon, jossa asui perheensä kanssa. Mikon leskeltä Eevalta osti Juhani Santoo talouskeskuksen rakennuksineen ja kunnosti ne. Vanhaa Kivelän päärakennusta vuokraa uusi omistaja nykyään seuroille, järjestöille ja yksityisille erilaisten tilaisuuksien järjestämistä varten. Meille Sisko Ala-Opas tarjosi maukkaan lohikeiton ja kahvin herkullisten leivonnaisten kera.

Maria Kivelä-Pentin jälkeläiset pitivät serkkutapaamisen heinäkuussa Kivelässä.

Kivelän esikoinen pyrki talvisotaan Kanadasta

Kivelän vanhassa tuvassa me kaikki paikalle päässeet kerroimme elämästämme ja tutustuimme näin toisiimme. Minusta tuntui siltä kuin olisin tullut lähes tuntemattomaan porukkaan. Marian vanhimman lapsen, Vilhon lapset, Kauko Kivelä ja Hilkka Kotiranta olivat läsnä ja kuulumme heiltä isänsä vaiheikkaan tarinan: Vilho Kivelälle lähtee kirje 30.11.1939 osoitteeseen Poste Restante, Edmonton, Alta ”Rakas veljeni, synnyinmaasi on joutunut sotaan.” Kirjeen kirjoitti hänen nuorempi sisarensa Taimi Kivelä. Suomi ei velvoittanut siirtolaisena asuvia kansalaisiaan astumaan sotaväkeen. Silti Vilho ryhtyi järjestelemään pikaista Suomeen lähtöä.

Kaksi kuukautta kului järjestelyihin 15 vuotta Kanadassa samoillelta Kivelän esikoiselta (s.1903). Lähtö tapahtui 1.2.1940 yksimöottorisella Junkers-koneella, joka teki välilaskun McMurrayn kaupunkiin. Viisi minuuttia ennen ilmaan nousua herra Mäki valitteli huonoa näkyvyyttä siiven kohdalla olevasta ikkunastaan. ”Olenpa nuo maisemat niin useasti nähnyt, että voin hyvinkin vaihtaa paikkaa kanssasi.” Nousu epäonnistui. Kone päättyi nokalleen metsään. Mäki ja vieressä istunut skotti-insinööri saivat katkenneen puunrungon ikkunastaan sisään ja menehtyivät heti.

Siiven kohdalla istunut Vilho Kiveläkin joutui viikoiksi sairaalaan. Hänen saapuessaan huhtikuussa Suomeen vallitsi jo välirauha. Jatkosotaan Vilho ehti. Vapaaehtoiset siirtolaissuomalaiset eivät joutuneet eturintamalle. Hän oli Vaasassa kranaatinheitinlikersanttina.

Vilho harrasti valokuvausta. Ei ole siis ihme, että hän tutustui Parkanon valokuvaamossa itsenäiseen nuoreen

valokuvaamoa pitävään naiseen Elli Bäcklundin. Kanadasta tuotua timanttisormusta ei tarvinnutkaan vaihtaa markoiksi. Se sai koristaa morsiamen kättä vuoden 1940 lopussa Kivelässä tanssituissa häissä. Lomistakin oli sikäli hyötyä, että perheeseen tuli lisäystä. Syyskuussa 1945 Vilhon päätä alkoi särkeä, ja hän joutui sairaalaan Helsinkiin. Vakava sairaus johtui radiumista, jolle hän oli altistunut kaivoksella Kanadassa. Tammikuun lopussa 1945 Vilho hiipui pois.

Muistettiin myös edesmenneitä

Sukutapaamisessa Marian jälkikasvu osallistui sunnuntain jumalanpalvelukseen ja teki sen jälkeen tervehdyskäynnin sukulaisten haudoille. Hilkka Kotiranta laski kukkakimppun isoäitinsä Maria Kivelä-Pentin haudalle. Lämmin, aurinkoinen sää suosi meidän onnistunutta tapaamistamme ja lupasimme kokoontua taas parin vuoden päästä uudestaan kenties suuremmalla joukolla juurillemme.

Sukutapaamiseen kokoontuneet tekivät tervehdyskäynnin sukulaisten haudoille.

Jouluristikon ratkaisu

						P	A	R	O	O	N	I			
						A	L	E	N	T	A	A			
						R	U	T	A	T	U	T			
						K	E	R	T	O	V	A			
						A	O		O						
						N	A	T	S	A	T	A			
N	A	P	P	O		S	T	O	P		A	R	A	L	
O		A	I	N	O	A		N	I	K	K	A	R	I	
K	A	T	I	E		N		L	I	A	M		I		
K	O	I	R	A	A	T		K	A	R	S	E	I	N	
A	R	N	O		L	E	V	I		O	T	A	V	A	
		T	A	N	T	O	R		R	O	S	I	T	A	T
		T		K	R	E	I	K	K	A			N		
R	A	T	I	A				K	A	A	R	L	O	T	
A		A		P	E	R	H	O	S	H	A	A	V	I	
A	N	N	A			A			I	M	M	U	M		
V	A	K	I	O	R	I	V	I		A	A	P	P	O	
A	U	E	R		U	T	A	H		I	D	E	A	T	
A	R	R	A		K	I	S	A		S	A	A	T	E	
T	U	O	M	I	O	S	U	N	N	U	N	T	A	I	

040 197 0530

- varaosat • 4-pyöräsuuntaukset
- pakokaasumittaukset (bensa, diesel, OBD)
- määräaikaishuollot • vikakoodit

Puh. 03 448 8100

Teollisuustie 20, Parkano • ma-pe 8-17, la 9-13

RENGASPAROONI Puh. 03 448 2149

- renkaat, vanteet • asennukset
- moottoripyörien, moottorikelkkojen ja mönkijöiden varaosat

FIN-, EUR- JA KERTAKÄYTTÖLAVAT SEKÄ LAVAKAULUKSET

PARLAVA OY

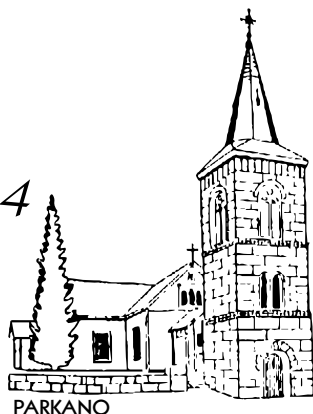
Kankarintie 35-19, 39750 Kuivasjärvi
P. 020 730 9320 • www.parlava.fi

*Supersteel Oy toivottaa kaikille lukijoille
Rauhallista Joulua ja Menestystä vuodelle 2024!*

*Jouluiiloa
ja siunausta
vuodelle 2024*

*Parkanon
seurakunta*

*Opastetut luonto- ja kotiseuturetket
Kintukan luonto- ja virkistyspalvelut*

Kintukka

050 391 2010
www.kintukka.fi

Ahertajankatu 3
39700 PARKANO
info@lamminmaki.fi
www.lamminmaki.fi

Puh. (03) 440 190
Fax (03) 440 1919
Päivystyspuh.
0500 621 241 / 050 502 0520

Ylä-Satakunta
Parkanon, Karvian ja Kihniön paikallislehti

viestituli
MARKKINOINTIPALVELU

- ☐ VARAOSAT
- ☐ HUOLTO

**AUTOMYYNTI
R. LAIHONEN OY**

Teollisuustie 29
39700 Parkano puh. (03) 448 1377

*Rauhallista Joulua
ja Onnellista
Uutta Vuotta!*

IKITAITO OY

Parkanontie 51, 39700 PARKANO
parkano@optikkosyrjanen.fi
P. 03 448 1411

MÄNTYPIRTTI

P. 040 822 8237
Parkanontie 2, 39700 Parkano
www.mantypirtti.fi

Metsäparooni Oy

Parkanontie 70
39700 PARKANO

PIHVILIHAA

Talosen tila

Parkano

0400 627 975 / Marianne
0400 335 889 / Arto

TAKSIPALVELU
ERKKI KALLIO

040 480 1589

erkki.kallio61@gmail.com

Laadukkaat valmisbetonit
PARKANON BETONI

39660 Lapinneva

- Tarkastettu laadunvarmistus
- Betonipumppaukset, myös la

Kysy lisää:

050 523 9475

Koulutettu trimmaaja

Camilla Tuovinen

Trimmauspalvelu Katiini

Vaasantie 1541, Parkano

Puh. 040 755 0287

- turkin leikkausta ja trimmausta
- turkin selvitystä • harjausta
- kylpyä • kynsien leikkuuta
- silmien/korvien putsausta
- anaalien tyhjennystä

www.katiini.fi

KuntosaliPestis

Eija Suvio 050 059 8594

Jukka Suvio 050 340 5594

Teollisuustie 4, 39700 Parkano

www.kunto-aura.fi - www.pestis.fi

TALOSUUNNITTELU
P. VIITASALO

www.talosuunnitteluviitasalo.fi

KLAPIPAROONI

Jyri Kujala

puh. 040-7177896

www.klapiparooni.fi

Ikikukka
HAUTAUSPALVELU OJALAINEN

PAIKKAKUNNAN VANHIN

P. 0400 420 005

mm.

**ISKIAS - NOIDANNUOLI -
HERMOPINNE -
OLKAPÄÄKIVUT - POLVIKIVUT -
PÄÄNSÄRYT YMS.**

varaa aikasi

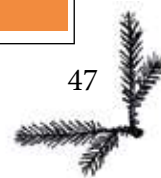
www.vello.fi/hierontaklasu

tai soita 044 2734 123

Koulutettu hieroja ja jäsenkorjaaja, mt-erikoistunut hieroja

KLAUS MYLLYMÄKI

www.kehohuoltamo.fi 044 2734 123

**Parkanon
Listatehdas Oy**

Teollisuustie 11 , 39700 Parkano
etunimi.sukunimi@parkanonlista.fi
www.parkanonlista.fi

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta!
www.syvilla.fi

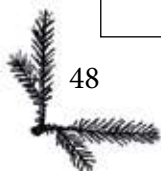
**Aidosti parkanolainen
ruokakauppa!**

K Supermarket
PARKANO

Toivottaa Rauhaista Joulunaikaa

www.fennosteel.com

Metsänomistajat KIHNIÖ-PARKANO

Keskuskatu 5, 39700 Parkano
www.mhy.fi/kihnioparkano

HINAUSPALVELU
P. SYVÄNEN
PARKANO

VUODESTA 1969

03 448 2726
0400 232 270

Kuljetustoimintaa

PÄIVYSTYS 24 h

Heittolan Monitoimi Oy

*Rauhallista Joulua
ja
Onnellista Uutta Vuotta 2024*

Sasky Petäjä-opiston
Parkanon toimisto
Keskuskatu 1
39700 Parkano
puh 040 822 7003
sasky.fi/petaja

**KUUSISAAREN
KAIVIN OY**

044 200 5522

Tietokonemyynti ja Huolto
TOPSHOP
Parkanontie 51 PARKANO
p.0405457113

Rauhallista joulua ja
hyvää uutta vuotta 2024!

Oli vuosi ollut millainen vain, se päättyy aina joulun.
Joulunaika tuo meidät yhteen. Pidetään toisemme
mielessä ja sydämessä – olimme sitten lähellä tai
kaukana.

Meillä on jotain yhteistä.

OP Satapirkka

PARKANON APTEEKKI

Keskuskatu 7
03 448 2022

Raijanholvi

Parkanontie 53, 39700 Parkano
040 727 0365

SORVAAMO E. AALTO

TARVIKEMYynti

- LAAKERIT
- HYDRAULIIKKA
- VOITELUAINEET

kiilahihnat - rullaketjut - nivelakselit
voimansiirtotuotteet - akut - ruuvit
P. 0400 620 765
eero.aalto2@gmail.com

Eira's Shop

OSTO- JA MYYNTILIIKE

- LAHJATAVARAT
- TALOUSTAVARAT
- TYÖASUT

Varta paristot - työkalineet
talous- ja wc-paperit - koristeet

KAHVIO

PESULA

Pesemme miltei kaikkea!
Varmasti EMME PESE NAHKAA

Puh. 040 538 1339
Parkanontie 90, Parkano

LVI-TALO KANNOSTO

Jalasjärvi • Parkano

Hanakat
ASIAANTUNTIJALIIKE

PIHVILIHAA

Suoraan tuottajalta

Pertti Runsas 0400 441288

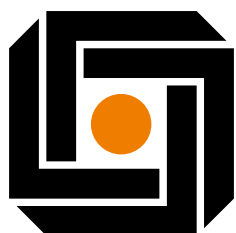
Irene 040 8376 708

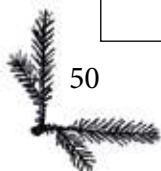
Kolmostien Terveys

Pihlajalinna

Rauhallista Joulua & Onnekasta Uutta Vuotta 2024

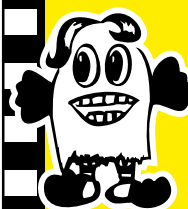

Parkanon PUUPISTE

**Joka kodin edullinen
ostospysäkki!**

**EURO
HAMSTERI**

KANKAANPÄÄ • PARKANO

**Metallialan alihankintapalvelut
Hitsausinsinööripalvelut**

Mäkiviinikankatu 90/30, 39700 PARKANO

Heikki Saarela 0500 636 190

saarelanmetalli@ippnet.fi

Samuli Saarela 050 582 1689

samuli.saarela@conexpertos.fi

0400 621 625

0400 737 344

PRO KIHNIÖ

**Laadukkaat kotimaiset
puutarhakeinut ja
-kalusteet**

valmistajalta
Kärkikulmantie 55/5
Linnankylä
Puh. 0400 137 720

www.karkipuu.fi

SMiLe

www.smiletiimi.fi

JOULURAUHAA

JÄ

SIUNATTUA UUTTA VUOTTA 2024

KIHNIÖN HELLUNTAISEURAKUNTA

KIHNIÖN SEURAKUNTA

*Rauhallista Vapahtajan syntymäjuhlaa ja
siunattua vuotta 2024*

Kihniön vapaaseurakunta

www.kihnionvapaaseurakunta.net

Kujalan Tila Kihniö

Traktori- ja kaivurityöt

Lemmikkieläinhoitola

Jätevesijärjestelmien
asennus

Löytöeläimet
Ikaalinen-Parkano-Kihniö

Haketus

Esko 040-5444720

Minna 040-5265328

www.kujalantila.com

Konepalvelu Haveri Oy

0500-664 955

0400-664 955

Tervetuloa Jouluisille ostoksille

KMarket

MAURINTORI

Kihniöntie 12 39820 Kihniö puh. 03 4484232

sari.likolammi@k-market.com

 KANKARI®
KANKARIN KALUSTE

Kankarin Kaluste Oy · Kankarintie 641

39820 Kihniö

Puh. 03 440 170 · Fax. 03 440 1720

kankari@kankari.fi · www.kankari.fi

OP Ylä-Pirkanmaa

Kihniön

Kukka ja Kirja Oy

www.kkjk.fi

p.0500 597 487

0445301016

parturi-kampaamo

Willa

TeknoSeesam®

Kihniön Maarakennus OY

Hyvää Joulua

MUOTIKULMA

Keisarintie 145 61710 Penttimäki | P. 050-565 9812

Jalasjärven Juustoportilla

Tmi: Jori Aho

Nuohooja Kihniö

LÄMMIN KIITOS ASIAKKAILLENI

MENNEESTÄ VUODESTA.

MÖKKITALKKARIPALVELUT

Kihniön kunnan alueella

MEILTÄ MYÖS LAADUKKAAT

POLTTOPUUT!

KIINTEISTÖPALVELU KÄRKI

Tomi Kärki 040 580 7375

Rauhallista joulunaikaa &
Kiitos kuluneesta vuodesta!

Kihniön apteekki

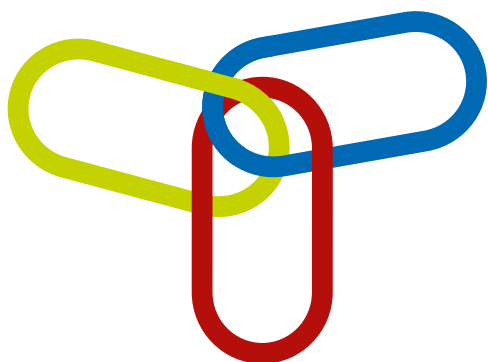
Ma - Pe 9 - 17

(03) 448 4214
www.kihnionapteekki.fi

SIROLA CENTER Ky

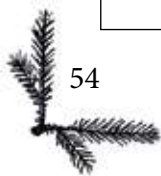
Kihniöntie 20, 39820 KIHNIÖ
03-4484 493
www.facebook.com/sirolacenter/

**TAMPEREEN
KONEPAJAT**

HYVÄÄ JOULUA JA
ONNEA VUODELLE 2024

N **NERKÖON**
HÖYLÄÄMÖ

Parkano-Seuran lahjavihjeet

Parkanon ja Kihniön Kotiseutulehti Joulu 2023

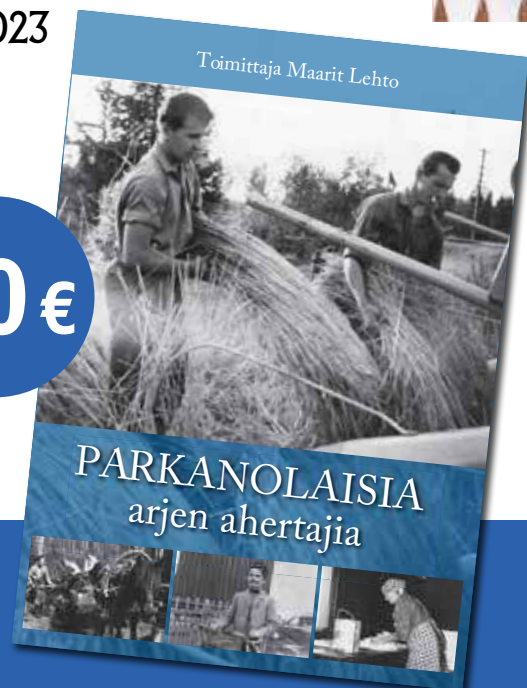
KIRJAT:

Parkanolaisia arjen ahertajia
Parkanon Parooni
Semmosta se oli ennen
- Parkanolaisia elämäntarinoita

MUUT TUOTTEET:

Parkanon seurakunnan
kirkonkellojen sanomaa -CD
Sanontakilpailun voittoteksti T-paitoja

30 €

TUOTTEITA SAATAVILLA

Parkanon kirjasto
Parkanopirtti
Käsityömarkkinat
Parkanon apteekki

parkanoseura.fi

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta 2024
toivottavat myös seuraavat lehtemme tukijat

Mattopesula SIMONEN Ay
Järvisuomentie 80/2, 39810 LINNANKYLÄ
03-4424 170 ja 040 533 7141

Tmi T.J. PUSA
Saarijärventie 11, 39820 Kihniö
040 546 2490

KauneusPulssi
Parkanontie 41, 39700 Parkano
040 5840 856

Hiusstudio Qtar
Jenni Laine
Kiviholmantie 4 as 7, 39280 KIHNIÖ
045 260 5818

Kihniön 4H- yhdistys
040 507 2064
kihnio@4h.fi
www.kihnio.4h.fi

A.K.H.Works
putkityöt ja kiinteistönhuolto
Arsi Haapamäki
044 303 9177

Jytilän vuokramökit
Kivinevantie 111, 39820 Kihniö
050 589 1389

Hinta 10 euroa